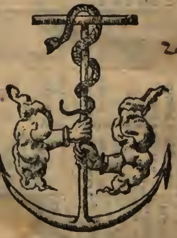
ELENCHI Hæreticorum.

Liber omnibus Theologiæ ſtudioſis apprimè neceſſarius: facili & ſingulari methodo explicans, qua ratione hæreticorum paralogiſmi deprehendi & ſolui poſſint.

LAMBERTO DANAEO *authore, à quo auctus eſt ac recognitus.*

Tertia Editio, emendatior: cui acceſſerunt Capitum & Rerum Indices.

GENEVÆ,
Apud Hæredes Euſtathij Vignon.
M. D. XCII.

SVMMA OPERIS TOTIVS.

- Omne vitiū, omnisque fallacia quæ in hæreticorum syllogismo inest, accidit vel ratione
  - Formæ, quia nō est recta connexio triū propositionum syllogismi.
  - Materiæ, in qua peccatur vel in
    - Mixtione,
    - Enūtiatiōe propositionū, quia est vel
      - Falsa.
      - Non legitima, quia vel in
        - Ipso enunciandi modo error est & vitiū, quod nascitur vel ex
          - Dictione
            - Simplici, vt
              - Æquiuocatio.
              - Accentus.
              - Figura dictionis.
            - Composita, vt
              - Amphibolia.
              - Compositio.
              - Diuisio.
          - Extra dictioné, quia malè
            - Interrogatur.
              - Plures interrogationes.
            - Sumitur.
              - Accidens.
              - Petitio principij.
              - Non causa.
            - Colligitur.
              - A dicto secundum quid.
              - Ignoratio Elenchi.
        - Animo disputantis vitium est, quia est vel
          - Cōtentiosus hæretic⁹. *Detur instantia.*
          - Desperatus omnino. *Appelletur eius conscientia.*
  - Vtriusque, id est, materiæ & formæ.

FINIS.

OMNIBVS SACRAE THEOLOGIÆ CANDIDATIS ADOLESCENTIBUS, Lambertus Danæus in Domino S. P. D.

SI quod Paulus Apoſtolus tam ſapiēter monet, ſapere ad ſobrietatē homines didiciſſēt, fratres dilectiſſimi, tam varia errorum & hereſeω̃ monſtra, cùm in quibuſlibet aliis artibus, tū verò imprimis in ſacratiſſimæ Theologiæ ſcientia nata non videremus. Sed quia partim ambitio, partim etiam ignorātia (quâ nihil quicquam eſt iniquius & proteruius) ita quocunque etiam feliciſſimo tempore tranſuerſos homines egit, vt vel quæ ab aliis verè didicerant, modeſtè ſequi dedignarentur: vel quæ ipſi non norant, impudenter etiam auderent tractare, euenit, vt neque ea retenta ſint, quæ à maioribus ſanctè erant tradita: neque etiam quæ diſcebantur tradebantúrque ſemper omnia rectè docerentur. Quod certè malum non vno tantùm aut altero ſeculo, ſed per omnes omnium hominum ætates & vixit, & creuit, & ab ipſo penè mundi exordio cœpit, ſaltem poſt ſatos & propagatos homines proximè ſecutū eſt. Nam, vt alias artes omittamus, quarum corruptelas per-

ſequi non eſt huius noſtri inſtituti: cedò, vna hæc de Deo ſcientia, quæ Theologia nominata eſt, quot quantíſque erroribus corrupta, atque fœdiſſimè commaculata eſt? Adeò quidem vt ſi cum aliis conferatur, quò ipſa tum propter ſubiecti maieſtatem, tum propter præceptorum vtilitatem cęteris ſanctior atque auguſtior eſſe debebat, eò magis deprauata atque à Satana erroribus contaminata ſit. Quot enim hæreſes? Quot opinionum monſtra? Quot hominum portenta diuinam eius authoritatem conuellere, certitudinem quatere, lucem obſcurare, veritatem inuoluere, & pulchritudinem deturpare iam inde ab initio naſcentis mundi auſa ſunt! Neque de illis loquor, qui aut manifeſtiſſimi verbi Dei contemptores, ſpretoréſque vixerunt, quales Cain, Lamech, & Nembrod: aut qui puram & à piis patribus acceptam Dei cognitionem in falſiſſimum idolorum cultum, & vaniſſimas religiones commutarunt: id quod iam ętate Enos (qui fuit filius Seth, ipſius autem πρωτοπλάςυ Adami nepos) accidit. Quorum autem vtrique præſentiſſima Sacræ Theologiæ venena & veriſſimæ Dei notitiæ teſtes erant. Sed eos potiùs intelligo, qui & peiores & longè periculoſiores extiterunt. Ii nimirum qui ipſum Dei veri nomen profeſſi & præ ſe ferentes, crudeliſſimè tamen in ipſius ſuæ matris & ſcientiæ, quæ eos aluerat, & inſtituerat, viſcera, erroribus & hæreſibus ſuis ſæuierunt. Qui omnes, cuiuſcunque ſint generis & quocunque tempore vixerint, vno nomine Hæretici ſunt à veteribus appellati. Atque ij penè cum naſcente Eccleſia ſunt exorti, quam & in cunis vagiētem extinguere, & adultam necare conati ſunt,

ita

ita Diaboli artes & technę semper Ecclesiam exercuerunt. Nam quid aliud Core, Dathan & Abiron agebant, quàm vt hęresin & schisma in infante adhuc Dei populo homines temerarij & rebelles inueherent? Quid aliud tot Essęorum, Sadducęorum & Samaritanorum variæ de Deo opiniones ostendunt, quàm iampridē ante Christum fuisse in Ecclesia iam adultiore hæreses, & agnata in agro Domini fuisse hæc infelicia lolia & zizania? Post Christum autem statim à Satana Cerinthus, Nicolaus & Ebion excitati sunt, qui fidei Christianæ veritatem oppugnarent. Sed post hos extitēre alij quoque infiniti, qui in Ecclesiam nihilo mitiores fuerunt, imò etiam callidiores & astutiores. Quorum quidem cauillis respondendum est, & ratio atque methodus quærenda, quæ tot morbis, Deo dante, mederi, & tot eorum vulnera sanare possit. Eam autem nos conati sumus pro virili parte, & ea mediocritatis mensura, quam nobis Dominus dedit, per aliorum vestigia inuestigare. Scripsit enim Andreas Hyperius clariss. doctissimúsque Theologus Topica quædam Theologica, qui hanc nostram rationem videbatur meditatus. Atque vtinam is superstes, quod instituerat, absoluisset. Magna certè nobis omnibus attulisset commoda. Sed quia aliter Domino visum est, ecce lubentissimis animis hanc nostram operam & elenchorum artem vobis donamus, Adolescentes optimi, quam post locos communes à vobis diligenter tractatos, & fideliter cognitos, vestris studiis vsui fore & credimus, & speramus, si modò ea in suum & legitimum finem vtamini. Etsi autem in Ecclesia hæreses esse necesse est, vt Paulus ait, quemadmodum

& ſchiſmata & offendicula,vę tamen illi per quem & hæreſes, & ſchiſmata, & offendicula, væ tamen illi per quem & prodeunt. Sed quia veremur ne imperiti & iniqui homines hoc noſtro ſtudio ad fallacias aliis nectendas conſuendáſque vtantur, vos omnes imprimis rogatos velim,& anteſtari licet,fratres chariſſimi,ne quis ad fraudem cuiquam faciendam noſtro labore improbè abutatur. Hoc enim hominum genus, quos Sophiſtas vulgo vocant, quàm ſit nobis odioſum, atque etiam per ſe ineptum & ridiculum profitemur vario epigrammate,quod tum ex anonymo, tum ex Hegeſandro veteri poeta Græco huc tranſcripſimus, & lubēter in iſtorum hominum ἀπειροκάλιαν addidimus. Valete. Datum Genabi,Cal.Ian. M. D. LXXIII.

IN SACRIFICOS PONTIficios non meliores Sophiſtis.

Εἱματολευκοφόροι, φαινοσκυθρωποπρόσωποι,
Ζυτοδιεργόβιοι, χρηματομισσοτράται,
Χριστοκαθημάτιοσαυροὶ, εἰδωλοσεβασταὶ,
Λεκτροδικαιοφάγοι, πορνολαθραιοτρόφοι,
Ἐξαπατησιάδαι, κοσμηπαντηπεροπευταὶ,
Καλλιτριχιπποβάται, κερματοθηρασίδαι,
Φαιναγιόφθαλμοι, ἀλοφρενιλαθραφυτευταὶ
Αἱματοδειψαλέοι, κερδαλεοφρόνιμοι,
Βομβαρδοξιφεσισχοινεγχεσιπυρδιάλεκτοι,
Βιβλιοθεοφυγάδες, κοσμοματαιόσοφοι,
Διαβολοσπερέες, παχνοσκοτοεργαδιωκταὶ,
Ὀρθοφρενιπλανέες, ταρταρεριννύμοροι.

Latinè.

Candidaveſtigeri,facieſimulanteſeueri,
Pulchoperotumidi,miſſapecunifices,
Quottidiechriſtocrucifigi,idolicolentes,
Connubiſanctifugæ,clammeretricitegæ,
Verſidolopelles,totorbiperambulitechnæ,
Alticauallequites,fraudepecunilegi,
Fictoſanctoculi,mentexitioſiſerentes,
Sanguinicrudibibæ,pectorecelidoli.
Bombardagladiofunhaſtaflammiloquentes,
Bibliaſacrifugæ,decipidiſcioli,
Nigredeonati,craſſatenebriſtudioſi,
Mentebonaprivi,tartarerinnypetæ.

Hos aliquando verſus excuſos ſeparatim reperi ſine authore.

In Sophiſtas Hegeſandri veteris poëtæ Græci epigramma.

Ὀφρυανασπασίδαι, ῥινεγκαταπηξιγένειοι,
Σακκογενειοτρόφοι, καὶ λοπαδαρπαγίδαι,
Ἱματανωπερίβαλλοι, νηλιποκαιβλεπέλαοι,
Νυκτιλαθραιοφάγοι, νυκταπατατπλάγιοι,
Μειρακιεξαπάται, καὶ συλλαβοπευσιλαβηταὶ,
Δοξοματαιοσοφοὶ, ζηταρετησιάδαι.

Hoc lepidiſſima verſione Latinum fecit Ioſephus Scaliger. I. C. F. in ſuis in M. Varronem collectaneis.

Silonicaperones, vibriſſaſperomenti,
Manticobarbicolæ, extenebropatinæ,
Obſuffarcinamicti, planilucernituentes,
Noctilatentiuori, noctidoloſtudii,
Pullipremoplagii, ſutelocaptiotricæ,
Rumigeraucupidæ, nugicanoricrepæ.

Paulus Coloſſ. 2.

Videte ne quis ſit, qui vos deprædetur per philoſophiam & inanem deceptionem.

Auguſt. lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 21.

Sed diſputationis diſciplina ad omnia genera quæſtionum, quæ in literis ſanctis ſunt penetranda & diſſoluenda, plurimùm valet: tantùm ibi cauenda eſt libido rixandi, & puerilis quædam oſtentatio decipiendi aduerſarium. Sunt enim multa, quæ appellantur ſophiſmata, falſæ concluſiones rationum, & plerunque ita veras imitantes, vt non ſolùm tardos, ſed ingenioſos etiam minùs diligenter attentos decipiant.

SVMMA EORVM QVÆ HOC LIBRO CONTINENTVR.

INDEX RERVM QVAE IN HOC LIBELLO CONTINENTVR.

F

Opera

FINIS.

DE RATIONE INSTITVTI.

OMNIS recta & legitima doctrinæ tradendæ ratio & methodus duabus partibus ſemper mihi conſtare viſa eſt: quarum altera in veri dogmatis aſſertione atque confirmatione verſatur: altera in refutatione contrarij. Parum eſt enim vera dicere & proferre, niſi falſa euerteris: quemadmodum non facit ea res quenquam in arte vlla eruditum aut peritum, ſi ſolùm intelligit quæ arti aduerſentur, illius autem neque principia neque præcepta perceperit. Quemadmodum igitur in itineribus, ſic euenit in artibus, vt is demum rectè atque cumulatè noſſe vtraque dici debeat, qui & artis ipſius, velut itineris rectum callem videt, & diuerticula atque impoſturas effugit. Vtra verò ex iis partibus naturâ prior ſit, neque ex ſcriptorum iudicio animaduerti poteſt, neque ex rationum momentis euinci: quia grauiſsimi ſcriptores ſecuti ſunt diuerſam alij ab aliis rationem ſcribendi: & facit ſæpe ipſius rei, de qua diſputatur, natura, vt ab hac modò, modò ab illa parte exordiri ſit tutius atque auditorum ingenio conuenientius. Theologia verò (quæ eſt de vero Deo eiuſque operibus, ſiue illa Dei miſericordiam, ſiue iudicia

nobis proponant, vera ſcientia & cognitio Dei Spiritu reuelata & ſacra Scriptura cōſignata) cùm ſit non tantùm è ſummis artibus vna quædam,ſed etiam inter præſtantiſsimas quaſque primum locum meritò habeat,certè ſe ſuáque dogmata tueri & probare docet: atque etiam eas, quæ ſunt illis contrariæ hæreſes & ſententiæ,impugnat & infringit,modò arte tractetur. Et quia quæ ſunt ad veritatis explicationem atque ad planam puræ fidei & doctrinæ Chriſtianæ expoſitionem neceſſaria, in Locis communibus breuiter & commodè demonſtrata ſunt:eam partem perſequamur quę ſupereſt, nimirum vt qua arte quibúſve Locis hęreticorum hominum atque contraria veritati dogmata proponentium ſophiſmata,nexus,atque cauillationes inueſtigari deprehendíve poſsint, exponamus. Quæ res eſt non modò ordine conſequens, aptáque illius inſtituto, qui verus Theologus euadere volet: ſed etiam pro infinita hominum veram in Chriſtum fidem oppugnantium multitudine omnino hodie neceſſaria. Nobis quidem optandum eſt, & à Deo Optimo Maximo aſsiduis precibus poſtulandum, vt qui errant, in rectam viam reuocentur, ſaltem nunc patefacta ſummo Dei beneficio tanta Euangelij luce: ſed quia in hæreſi perſtāt obſtinati quidam, atque etiam hæreſes eſſe oportet, vt Paulus ait, 1.*Cor*.11.19. ſaltem iis medeamur quantum poſſumus, vt habeant homines alicuius artis auxilium,tāquam *ἀλεξίκακον φάρμακον*, per quod ſibi aduerſus iſtorum hominum tāquam aſpidum & ſcorpionum caudas & ictus ſuccurrant, atque eorum vim depellant,infringántque aculeum.

In quo certè ars quædam nobis quærenda eſt

&

& methodus cõmunis, qua, velut Alexandri magni ense, omnes Gordianos hæreticorum nodos dissoluamus: nam per singula ire velle, & singulas hæreses, vel eorum qui eas inducunt & tuentur argumenta omnia persequi & refellere, esset infinitum & inutile, non modò laboriosum. fecerunt id quidem & pij & docti viri, quemadmodum Epiphanius inter Græcos, Arnobius autem inter Latinos,& ij nobis ad hoc opus instituendum magnos dederunt animos; & ad futuram disputationem magnam lucem attulerunt: sed tamen illi ingenti illo labore exantlato & desudato hæreticorum ora prorsus non obstruxerunt, etiam eorum, quorum tamen errores apertissimè verissiméque confutarant. Nam qui in eadem hæresi postea successerunt, ij, cùm priores suorum hominum rationes non satis validas viderent, excogitarunt nouas, & penè infinitas, quibus singulis si quis nostro hoc tempore respondere velit, tandem nascentur & edentur innumerabiles contra vnam & eandem hæresin libri & scriptiones. Sed & quod nostro hoc seculo pro exemplo poni potest, quum primùm orta Euangelij luce pestifera & sanguini Christi prorsus inimica illa de Purgatorio doctrina oppugnari cœpit, afferebant Papistæ ad eam defendendam quinque è tota Scriptura sumptas rationes, quibus solis suum illud Papisticum Purgatorium tutabantur. Sed cùm pro eo collatis signis dimicatum esset, atque rationum causarúmque collatio inter nos & illos esset facta, infelices & imbecillas eas esse perspexerunt. Itaque hodie nouas habent, & in dies inueniunt & rimantur, quibus singulis si quis sine arte quadam

& generali methodo respondere conetur, res certè ibit in infinitum, scribentúrque pro solius Purgatorij oppugnatione & defensione libri innumerabiles. Atque vt magis etiam generalem hanc communémque methodum & rationem esse nobis necessariam intelligamus (si modò & rectè & compendiosè aduersus omnes omnis generis hostes nostra tueri, & aduersariorum tela repellere volumus) hoc sit argumentum, quòd cùm nouæ hæreses in dies nascantur & existant, nullum tam locuples támque diues panarium, nulla tam longa responsio ad hæreticos fingi tradíve potest, quæ abundè & feliciter nos aduersus omnes fidei hostes tutos præstet. Epiphanij (qui in eo scripti genere plurimùm laborauit) ætate, hæreses erant numero octoginta tantùm, quas ipse, quantùm potuit, euertit magno opere & vtili, quòd ipse inscripsit πανάριον. Siquis autem quot post Epiphanij tempora ad nostram vsque hanc ætatem errores noui exorti sint, velit enumerare, atque postea ad singulas eorum rationes respondere paret, longè maius & longius opus erit illi conscribendum, quàm sit vllum Epiphanij Panarium, vel Iustiniani Pandectæ, quando vna de Cœna Domini controuersia tot tantorúmque hominum ingenia exercuit, tótque & tam numerosis libris exagitata est & tractata. Ex quo fit vt ad iunioris Theologi institutionem putem esse cùm optimum, tum vtilissimum & tutissimum, ne infinitarum rerum memoria oneretur, artem quandam illi & communem viam tradere atque monstrare, per quam Hæreticorum cauillis & rationibus respondere, sophismata deprehendere, gryphos eorum soluere

&

& nodos incidere posſit & diſcat. Per ſingula autem ire, eſt non modò iuniori Theologo moleſtum, ſed etiam diffidentiæ plenum. Hac autem arte inſtructus in eáque verſatus poterit multò poſtea tutiùs & commodiùs per ſingula ſpatiari, quantum illi volupe vel neceſſarium erit. Ergo ars ipſa nobis quærēda eſt, quæ aduerſariorum Chriſtianæ fidei argumentis reſpondere nos doceat.

QVÆ ARS HÆRETICORVM *Elenchos deprehendere doceat.*

EST autem ea Dialecticæ pars, quæ de Locis ſiue Elenchis ſophiſticis vulgò inſcripta eſt. Eſt enim Dialectica cõmune illud omnibus ſcientiis & artibus organum, quod & ſua confirmare docet, & aliena refellere. Cuius cùm ſint partes ſiue tractatus multi, vnus quidam in eo poſitus eſt, per quem ſophiſtarum technas & impoſturas in argumentando deprehendamus. Hunc Ariſtoteles περὶ ἐλέγχων σοφιστικῶν dicere & appellare maluit, quàm de Locis ſophiſticis. Sed nos in ipſa tractatus inſcriptione nihil magni momenti latere exiſtimauimus. Itaque ſiue de Locis, ſiue de Elenchis ſophiſticis eam diſputationem nominaueris, neutra appellatio ſua, atque ea vera, ratione caret. Nam cùm Locos vocamus, illud ſignificamus, in certis quibuſdam illius artis capitibus tanquam ſedibus latere vim ſophiſticarum argumentationum, quæ ibi inueniri poterit, & inde erui debet. Qui verò Elenchos malunt dicere, illi eius tractatus artificium & vtilitatem commendant, per quem Sophiſtę tam certò victi vinctíque tenentur, támque

validò nodo & vinculò,vt elabi non posſint. Sunt enim Sophiſtæ velut Protheus ille qui penè conſtringi non potuit. Sed huius artis & methodi ope arguentur apertiſsimè, atque manifeſtiſsimè impoſtores, deceptores, & Sophiſtæ eſſe deprehendentur. Ex hac igitur tam facili & aperta Sophiſtarum & cauillationum deprehenſione, quam hæc ars monſtrat & efficit, dicitur hæc pars Dialecticæ eſſe περὶ ἐλέγχων σοφιστικῶν, Ars planè ad omnes omnium artium & ſcientiarum tractationes & defenſiones neceſſaria. Sic enim in omni genere bonarum artium euenit, quemadmodum in agris fertiliſsimis, vt mala gramina & herbæ bono ſemini adnaſcantur. Et verum eſt quod ille ait, *Fallit enim vitium ſpecie virtutis & vmbra:* quando, vt ſcribit Maximus Tyrius ἔστι καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ τέχναις κόλακας ἰδεῖν, ὁμοίους μὲν ταῖς τέχναις, κατὰ τὸ σχῆμα: ἀνομοίους δὲ κατὰ τὰ ἔργα. Id quod etiam docet latiùs in Gorgia ſuo Plato. Et ne quid intactum humana tum ambitio tũ audacia relinqueret, ipſam Theologiam, id eſt, de Deo ipſo vero & viuo ſcientiam, tentauit & aggreſſa eſt. In qua Sophiſtis iſtis & peruerſis hominibus eò feliciùs res omnes ſucceſſêre, quòd Theologia obſcura in ſe multa habet, vel non popularia adeò, vel etiam humano naturalíque &, vt ait Paulus, 1.Cor. 2. 14. ψυχικῷ hominis ingenio, ac humanæ philoſophiæ contraria. Quę quanquam ſunt in ſe veriſsima & certiſsima, plauſibiles tamen habẽt aduerſarios. Hi verò ſunt veri quidem Sophiſtæ, & impoſtores, & verbi Dei veritatem corrumpunt transferúntque in mendacium, vt ait Paulus, Rom. 1. 25. qui ſuo & peculiari nomine à vulgo ſolent appellari Hæretici. De quorum Elenchis hoc loco agimus, quo mo-

do falsæ eorum argumentationes solui queant. In quo ex Dialecticorum præceptis artem ipsam eorum refutãdorum communem & vniuersam tradem us. Neque enim commodè & fructuosè quisquam sine artis ope hæreticorum & sophistarum fallacias & cauillationes effugere potest, quia vel confusus erit, vel in scribendo respondendóve prolixus. Quandoquidem, vt ait Horatius,

In vitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

QVI PRIMI GENERALIA DE *hæreticis refutandis præcepta tradiderint.*

NEQVE verò cùm hoc facere tentamus & aggredimur, ipsi nouum quid & inauditũ audemus, sed probatissimorũ scriptorũ & Ecclesiastico rum exemplo mouemur. Nam, vt cæteros taceam, nónne iam inde à primis penè Christianæ Ecclesiæ & hæreticorum incunabulis Tertullianus artem hanc communem, & generalem hæreticorum conuincendorum & arguendorum rationem meditatus est in eo libro quem De præscriptionibus aduersus hæreticos in vniuersum inscripsit? in quo scriptor grauissimus generalem hæreseon confutandarum methodum edidit atque monstrauit, & idem voluit, quod nos hoc tempore efficere in omnium sacræ Theologiæ candidatorum adolescentum gratiam cogitamus. Et quòd in ea re Aristotelicorum atque Dialecticorum præceptorum auxilio & arte iuuari atque instrui videmur, neque miretur quisquam, neque reprehendat. Neque enim ignoro quid audito Aristotelis & Dialecticæ nomine ad profligandas hæreticorum acies statim sint obiecturi quidam: Nos scilicet

nostræ ipsius artis peritissimorúmque in ea authorum esse oblitos, qui tam sedulò & accuratè iubẽt, vt à Philosophia fugiamus & vanis Philosophorum nugamentis, & deceptionibus, vt Paulus ait Coloss.2.8, quando vera Theologia docet ea, quæ neque loquitur, neque didicit humana sapientia, sed quæ solùm Spiritus sanctus docet, 1. Corint.2.3. Quid igitur, aiunt, hîc Aristoteles potest? Certè est distinguendum. Nam si de re ipsa & fidei Christianæ substantia loquuntur, certè Theologiæ materia tam augusta támque sublimis est, vt ex Aristotelicorum & Dialecticorum regulis & iudicio minimè sit approbanda, quando omnium hominum sensum & captum longè superat. Dei enim mentem continet & explicat, illam quidem arcanam & antea toti mundo incognitam: quæ à solo homine spirituali intelligi potest, nullis autem humanæ philosophiæ vel rationis fundamentis nititur. Frustrà enim eius rei probatio ab hac nostra natura corrupta petitur, quæ sensum omnem cogitationémque humanæ naturæ excedit. Atque hoc Paulus intellexit, non esse exigenda ad nostri humaníque ingenij captum & mensuram fidei salutísque nostræ fundamenta: neque iuxta mundi huius elementa stabiliendã diiudicandámq; diuinæ erga nos gratiæ promissionẽ & rationẽ, quæ tota per vnũ Christũ cognosci atq; cõprehendi debet. Sin autẽ iidem illi, qui hoc nostrum institutũ reprehensuri sunt, de ipsius fidei tradendæ atque defendendæ methodo & ratione loquuntur, non improbat Paulus in ea re nos Aristotelis atq; Dialecticorũ arte iuuari. Id quod ipse suo exemplo docet. Quis enim in vi argumentationũ & probationum

nũ Paulo neruosior? Quis in medio argumẽti sumẽdo & eo quidẽ apto diligentior? quis in refellẽdo acutior? Quæ oĩa sine aliqua Dialecticæ artis ope, meo quidem iudicio, non euenerunt: quanquã non dubito Dominũ in suo seruo, & in nobis ipsis, in quibus velit, Spiritus sancti sui dono ea efficere posse, quæ pręstaret Dialectica, adeóq. multò cumulatiora in nos Deum conferre & scio & sentio. Sed propterea tamẽ bellũ optimis quibusq. artibus non est à Christianis indicẽdum, quod nos Deus quib. velit donis extra omnẽ ordinem ornare potest, & id se facturũ, cum erit opus, pollicetur ad nominis sui defensionẽ. *Mat.*10.19. Sed quantũ quisq. potest operæ & industriæ impendat in bonas artes, quò his instructior factus ad pugnã pro gloria Dei paratior veniat. Ergo si de materia & substantia fidei quęrimus, rẽ ipsam nõ attingit neque tradit Dialectica: sed neq. alia vlla philosophię humanæ pars: nõ Physica, non Ethica, non ea, quæ ab Aristotele μετὰ τὰ φυσικὰ nominantur: sed solùm Dei verbũ & scriptura verã fidei nostræ doctrinã continet, Sin autẽ de ipsa fidei docẽdæ tuendæque methodo & plana facilíque ratione agimus, Dialectica nobis est opus, cuius præcepta nostra tueri, & aliena repellere docebunt. Qua arte tanquam Theologiæ ancilla vti in hac parte non veremur, miniméque nefas ducimus. Sic enim semper existimauimus, omnẽ humano generi vtilẽ artẽ esse verissimum Dei Opt. Max. donum erga homines, quia quicquid vel ad corporis vel ad ingenij nostri ornatũ & culturam meliorẽ pertinet, aut inuentum ab hominibus est, à Deo verò est illis donatũ, & eo ipso nobis tanquam Dei dono & mu-

nere, ſine animi religione vtendum eſt, quemadmodũ hîc facimus dialectices arte, cum bona, vti credimus,bonorum omnium pace & venia.

VTRVM DIALECTICÆ PRÆCEptis vti *Chriſtianis liceat.*

QVOD ſiquis excipiat,apud Chriſtianos ſcriptores Ariſtotelis & Dialectices nomen diutiſſime malè audiiſſe, equidẽ non nego,modò tamen mecum idem fateatur,non tamen ſemper malè audiiſſe:& quod audiret malè, certa ſpecialíq; de cauſa eueniſſe. Melè quidem audiit tum cùm hæc ſcriberet Prudentius poëta, *Hac tua,Marcion,grauis & dialectica vox eſt.* Malè item tum apud Chriſtianos audiebat Ariſtoteles, quũ Epiphanius Aetij hæretici rationes confutãs ita ſcribit l.3. Tomo 2. πέπαυσον οὖν, ὦ Ἀέτιε, κενὰς ἡμῖν καὶ Ἀριστοτελικὰς λέξεις φέρων. Item & illud ab eodem ſcriptum eſt, κἄν τε μυρία ἡμῖν πλέκῃς Ἀριστοτελικὰ ζητήματα, καταλείψας τὴν ἄνωθεν ἁπλῆν καὶ ἁγίαν, καὶ πνεύματος ἁγίου διδασκαλίαν. Sed non ſemper malè audiit tamen. Laudatus eſt enim apud Euſebium libro quarto Hiſtor. Eccleſiaſtic. capite 28, Barzanes homo Chriſtianus, quòd eſſet,vt Euſebius ipſe loquitur, διαλεκτικώτατος, cuius artis ope inſtructus diligẽter & accuratè Marcionis hęreſin refutauit. Ea verò cauſa fuit, cur tam bonæ & vtilis artis nomen malè tamen apud Chriſtianos audiret, nimirum quòd ea arte miſeri homines hæretici ad ſuos errores inuehendos abuterentur, ſéque in ea arte peritiſſimos ferè venditabant, & cæteros contemnebãt, qui non plus olei & operæ in nectẽdis ſophiſmatis collocarãt, quàm in diligenti ſacræ Scripturæ lectione. Sed iſti hæretici

retici, leues homines & indocti, quales sunt nostro hoc seculo sophistæ Sorbonici, cùm parum in Dialectica verè profecissent, se tamen in ea ostentabant plurimùm. Itaq; sua importunitate homines ambitiosissimi effecerunt, vt bonũ Dialectices nomen malè tamen sonaret apud posteros, vt est traditum Tripartitæ hist. lib. 5 c. 13. sed nos abusum huius artis in tractanda Theologia non querimus, quin potiùs verum eius & legitimum vsum.

DE FINE HVIVS *operis.*

FINIS autem atq. scopus huius operis in eo est, vt falsas hæreticorũ argumentationes deprehendamus, nexósque soluamus ab illis nodos. Gryphos enim & cauillationes artificiosè construũt, atque plausibili quadam ratione venditant, defendúntq; falsum, adeò vt ab imperitis facilè nôn redarguantur. Ac quia iisdem illis Modis & Locis per quos falsum demõstratur, & laqueus dissoluitur, fieri nequíque potest, Deúm testamur, caueant omnes in quorum manus liber hic perueniet, ne faciẽdæ potiùs quàm effugiẽdę ac euitãdę cauillationis & disceptationis gratia hanc artem nostram sectentur & ediscant. Neq. enim à nobis in hunc vsum liber hic scribitur, neq. proponitur editúrve in vulgus, vt cuiquã imponere discant homines fideles & Christiani: & vt facere nequitiam, non autem, vt eam depellere queãt. Itaque in huius operis pręfatione idẽ eodémq; modo vobis cauemus, quo in Panarij sui fine & epilogo Epiphanius, qui postquam de infinitis penè hæreticorum generibus disputauit,

ſic ait, *οὐ γὰρ εἰς βλάβην ἀπεκαλύψαμεν, ἀλλ' εἰς ὠφέλειαν καὶ διατήρησιν τοῦ μὴ ἐμπεσεῖν εἰς ἐπαγωγὴν τῶν προειρημένων.* Qua enim fronte, quáve, precor, animi conſcientia vnquam Chriſtianus quiſquam puram Dei doctrinam euertere, cæleſtem veritatem oppugnáre, fidem Chriſti, quam profitetur, abnegare, atque alium fratrémque ſuum decipere poteſt vel velle vel eniti? Et quemadmodum ait *Senec. l.6. ep.49.* Quæ dementia eſt, ſuperuacua ediſcere in tanta téporis egeſtate? Quòd ſi reges ciuiléſq. magiſtratus, qui Chriſtiano nomine ſeſe tam magnificè efferunt, eandem de Chriſti Domini noſtri grege & eccleſia curam & ſolicitudinem gerant, quam profani homines de ſua Rep. habuerunt, eueniet ſummo totius reip. Chriſtianæ bono, vt quemadmodum, ſi quando Sophiſtæ in Laconicam regionem veniſſent, vel longa conſuetudine vel populi tacito conſenſu clàm recepti eſſent, Lycurgi lege & publicis edictis è tota regione eiiciebantur: ſic è toto Chriſtianò orbe tam peſtiferi homines expellantur, quod ſedulò & diligenter proſpiciendum eſſe docet in Protagora Plato. Neque verò putat idem Plato peiores vnquam calamitates florentiſſimum Græciæ ſtatum deuaſtaſſe, neque quicquam aliud Græcorum mentem & iudicium tam peruertiſſe, quàm olim Sophiſtæ & impoſtores iſti homines, qui è diuerſis mundi partib. in Græciam confluebant, aduerſus quos, ait idem in Euthydemo, cùm Hercules variis rationib. prolixáq; animi ſapientia pugnaſſet, & victoriam toti Græciæ celebrem reportaſſet, expuliſſétq. ex vniuerſa gēte ſua, dictus eſt Hercules maximos aduerſus Cancrum & Hydram Lernæam labores exantlaſſe & pertuliſſe.

lisse. Quod fuit vnum quoddam de summis & pulcherrimis Herculis laudib. & victoriis trophæum. Ergo sic atq; ea mente in hac arte versemur, quẽad modum Medici in noxiarũ herbarum tractatione & cognitione solent, vt postquam quæ sint illæ monstrauerint, & venena esse docuerint, omnes ab iis abstineant tanquam à præsenti vitæ suę periculo. Sic nos etiam postquam Locos elenchorum, ex quib. Hæretici argui refellíque possunt, didicerimus, hæreticorum quidem sophismata & argutias explodamus, & dissoluamus tantùm: nemini verò fraudem faciamus, ac ne simplicissimo quidem. Euitandi enim periculi causa, arma hæc capiuntur & tractantur, non autem inferendi vel arcessendi cuiquam. Hæc igitur ars tantò vtilior, quantò ipsa rerum experientia id verum esse docet, quod lib. 3. de Doct. Christia. *August.* & *li.* 5. de Repub. ait *Plato*, etiam doctos homines sæpe inuitos & nolẽtes, in istos tamen sophistarum laqueos incidere, vel quòd verborum ambiguitatem non satis acutè distinguunt, vel quòd rerum ipsarum multitudinem non satis attentè perspiciunt & vident. Ars autem hæc, si modò rectè ea vtimur, & verborum varias significationes, & rerum diuersa genera secernere docebit. Quod vt fiat, ab ipso instituti nostri exordio initium ducamus, dicamúsque in genere & in vniuersum, qui & quot sint fallaciarum & deceptionum, quæ ab hæreticis fiunt & committuntur, deprehendarum modi.

QVIBVS ET QVOT MODIS *in genere falsa argumentatio deprehendi possit.*

***

OMNIS verò vitij in Syllogismo & argumentatione percipiendi ratio ex iis tribus fontibus oritur, materia nimirum, vel forma Syllogismi, vel ex vtraque. Imprimis enim ab eo qui contra verbi Dei veritatem contentiosè & cauillatoriè disceptat, postulandum est vt rationem probationémque suam ad aliquod argumentationis genus reuocet, ne, si illi liberè spatiari & verba fundere concedamus, nos enecet, & aures nostras obtundat potiùs quàm instruat & vincat. Sunt enim tam verbosi & nugigeruli sophistæ quidam, quales sunt hoc nostro tempore monachi, vt nũquam in iis arescat locutio potiùs quàm elocutio. Sed siue quid in hæreticorum libris legimus, siue coràm & in os cum iisdem contendimus, enitendum est vt tota Syllogismo comprehendatur concludatúrque eorum oratio & probatio. Quæ res facit vt minùs liberè, quod tamen ferè solent, digredi atque diuertere à re quæstionéque proposita possint: & vt, si quid minùs aptè & conuenienter dixerint, facilè animaduertatur, quia quod nobis discutiendum est, breui ratione dictóque comprehensum erit, & versabitur ante oculos. Atque etiam solet ipsa sua naturâ syllogismus prodere, si qua ratio ad rem propositam

vel

vel longiùs quæsita sit, vel perperàm accommodata. Ex quo fit vt sit longè tutissimum, ita atque ea lege cum hæreticis agere, vt breui syllogismo sententiam suam defendant & euincant. Quod postquam factum erit, tum in ipso illorum syllogismo, tria hæc, vti dixi, obseruentur notentúrque diligenter, forma siue collectio eius, materia, & vtraque: sæpe enim in sola argumenti connexione peccatum est: sæpe verò in sola materia: sæpe etiam in vtraque. Ac formam quidem Syllogismi appello, quemadmodum Dialectici solent, congruum & conuenientem argumenti & medij termini situm ad vtraque quæstionis propositæ extrema, ex quo efficiatur atque concludatur naturæ iudicio consentiente aliquid. Materiam verò syllogismi voco tres illas voces, quibus tum propositiones, tum tota syllogismi connexio compositióque constat, è quibus duæ vocantur Extrema propositæ quæstionis. Vna autem vox vel sententia argumentationis siue syllogismi est medium: veluti in hac quæstione, Vtrum Dei voluntas sit mutabilis, extrema duo sunt, Dei voluntas, & Mutabilem esse: è quibus, Dei voluntas, est subiectum: at verò Mutabilem esse, est in quæstione enunciatum, siue, vt quidam appellant, prædicatum. Sit igitur superiorum omnium exemplum hic syllogismus,

Eius, apud quem nulla est mutatio aut conuersionis obumbratio, voluntas non est mutabilis.

Apud Deum autem nulla est mutatio, vel conuersionis obumbratio, Iacob. 1.17.

Ergo Dei voluntas non est mutabilis.

Tres voces sunt in hoc syllogismo, Dei voluntas, Mutabilem esse, & Nullam mutationem aut conuersionis obumbratione habere: è quibus tertium hoc, quod est Nullam mutationem, &c. medium siue argumentum syllogismi nominatur. Atque tria hæc sunt materia tota huius argumentationis. Forma verò eiusdem est ipsa medij collocatio apta & concinna, iudicióque naturæ consentiens, per quam aliquid efficitur & euincitur vi ipsius nexus, atque concessarum propositionum. Quę forma in hoc syllogismo est à Dialecticis prima nominata.

Alterum sit rerum à nobis superiùs explicatarum exemplum hoc. Sit verò quæstio proposita hæc, Vtrum Deus pœnitere possit. Syllogismus autem hic,

Cuius voluntas est immutabilis, pœnitere non potest.
Dei voluntas est immutabilis.
Ergo Deus pœnitere non potest, 1. Sam. 15 29.

Syllogismi forma primi est ordinis, & prima, vt vocant: materia verò tota hæc tria, Pœnitere posse, Deus, Habere immutabilem voluntatem: è quibus, Deus & Pœnitere posse, sunt duo quæstionis extrema: at verò, Habere immutabilem voluntatem, est medium argumentationis, siue argumentum probationis, è cuius situ & collocatione pendet forma syllogismi. Et quia quid sit forma, quídve materia syllogismi, aliunde didicisse debemus, hæc, quæ diximus, satis erunt ad huius tractatus explicationem. Nos enim τύπῳ tantùm, vt Græci dicunt, & pingui Minerua, quæ ad syllogismi formam pertinent, tradere constituimus

mus hoc loco. Ad remedia igitur, per quæ his vitiis & probationum morbis mederi possumus, veniamus, & quo modo materiæ (nec enim hîc Dialectici esse volumus) imprimis vitium deprehendi possit, explicemus breuiter & commodè.

QVO MODO VITIVM quod in materia syllogismi inest, deprehendi posit.

DVOBVS verò in vniuersum modis vitium, si quod in materia syllogismi inerit, notari atque obseruari potest. Nam materia syllogismi sunt eæ propositiones, quibus ipse constat & componitur, è quibus quæ ordine & situ in tota ipsa constructione prima est, Maior propositio à Dialecticis appellatur. Quæ autem secunda est, Minor propositio: deinde sequitur Conclusio, quæ est tertia & vltima situ & loco in syllogismo: veluti,

Eorum quæ Deus facit in nobis, author est. Hęc maior est.

Bona verò opera facit Deus in nobis. Ephes. 2. 10. Philip. 2. 13. Hæc autem est minor propositio, quæ dicitur.

Ergo bonorum operum author est Deus in nobis.

Est hæc conclusio syllogismi: atque hæ tres propositiones sunt superiori syllogismi materia. In hac igitur dupliciter peccari potest: nempe,

vel in { *Mixtione ipsarum propositionum.* / *Enuntiatione earum.* }

Hæc autē quæ breuiter & fortasse obscurè dicta sunt, latiùs sunt exponenda. Voco Mixtionem, propositionem syllogismi, assumptionem & coniunctionem, quæ diuersam & non eandem omnes habent necessitatem consecutionis & enuntiationis. Sæpe enim accidit, vt aliud de alio necessariò dicatur & enuntietur: sæpe verò, vt casu & contingenter tantùm. Nam huius propositionis, Deus est immortalis, inuisibilis, solus sapiens, materia enuntiatióque est omnino necessaria: quia tria ista de Deo dicuntur enúntiantúrque necessariò, 1. Tim. 1.17. Huius autem propositionis, Paulus veniet ad Hispanos, Rom. 15.24. contingens est enuntiatio: quia fieri potest vt istud ita eueniat, quemadmodum futurum dicitur & pronuntiatur. Ergo cùm tam diuersi generis propositiones in vno & eodem syllogismo sumūtur, ea res mixtio propositionum à Dialecticis est appellata.

Nos autem, quia de solis Elenchis hæreticis scribere hoc maximè tēpore proposuimus, & quæ sint in quaque arte necessariæ propositiones ab ipso artifice in quaque arte discendum est, hanc partem meritò prætermittimus.

Veniamus igitur ad enuntiationem propositionum, quam appellaui, & in qua maximè versamur & hoc loco laboramus, videamúsque quæ sit vera, quæ falsa: quæ plana, quæ obscura. Hanc autem propositionum enuntiationem sic definio, & dico esse

eo esse veram & legitimam enuntiati de subiecto affirmationem vel negationem. Cùm enim in omni propositione vel affirmemus aliquid, vel negemus, necesse est modò enuntiatum tribui & dici de alio: modò autem enuntiatum propositionis amoueri negaríque de subiecto. Nam in hac propositione, exempli causa, *Iustus fide viuit*, Habac. 2.4 item in hac, *Homo fide iustificatur*, Rom.3.28: Vita & Iustificatio tribuitur homini per fidem. In illa verò, *Omnes non dormiemus*, 1.Cor.15 51: item in ista, *Iniusti regnum Dei non poßidebunt*, 1. Corinth. 6.9: negatio est. Siue igitur affirmetur, siue quid negetur, ne vitium in ipsa propositionis enuntiatione insit, duo hæc necessariò obseruanda sunt. Primum, vt verum sit quod dicitur: Secundum autem, vt legitimè concludatur & enuntietur, non autem cauillatoriè: id quod hęretici faciunt, & quicunque in vera fide Christi errant. De vtroque verò materiæ in hoc genere vitio agendum nobis est, ac primùm quidem de eo vitio, quod est, cùm non est vera propositionis enuntiatio, sed falsa & inepta.

SI FALSAE SINT SYLLOgismi Propositiones, vel vtraque, vel vna solùm, quid agendum.

CVM igitur illud quod proponitur, vel in vtraque, vel in alterutra antecedentium conclusionem syllogismi propositionum, falsum

est,omnino & ipsum negandum est, & quæ fit atque infertur ex eo conclusio. Est enim hæc non artis,sed naturę lex,non abdita,sed cuilibet homini nota sententia, quam non morosa & paradoxa quædam ratio, sed ipsa rerum experientia confirmauit,ex iis quæ falsa sunt, verum effici concludíque rectè non posse,sed neque etiam debere.Quare facilis est argumentationis hæreticæ, in quam falsæ syllogismi propositiones assumptæ sunt,solutio: quia sola negatione falsæ illius propositionis, & conclusionis quæ fit ex ea, tota constat & continetur. Neque enim tunc alia solutionis ratio afferrî debet,quàm hæc,quòd negamus verum esse illud quod dicitur, quódque tanquam concessum proponitur. Quæ res vno negandi verbo à nobis breuiter confici potest. Exempla verò afferantur eorum quæ supra diximus. Ac primùm quidem horum syllogismorum in quibus propositio, siue prima enuntiatio,quæ vulgò maior syllogismi appellatur,falsa est.

Talis fuit Sabellianorũ ratiocinatio,dum Filium & Patrem,eundem & vnum esse cõtenderent, neque distingui posse.

Omnia quæ sunt vnum,distingui non possunt.

*Pater & Filius sunt vnum,Ioan.*10.30.

Ergo Pater & Filius distingui non possunt.

In superiori syllogismo propositio, siue prima enuntiatio,falsa est: quia quæ sunt vnum, vti duo homines, etiam sæpe separari possunt, nedum distingui. Itaque ea maior propositio neganda est Sabellianis. Aliud exemplum est ex Arrianorum hæresi sumptum. Aiunt enim Arriani, Christum esse quidem Dei Patris Filium, sed tamen negant esse

esse æternum:& sic arguunt,

Vbicunque vox hæc, Hodie,*à Scriptura additur, denotatur cœptum & non æternum tempus.*

*At cùm in generatione Filii Dei de Patre loquitur Scriptura,vox hæc,*Hodie,*additur,*Ps.2.7.

Ergo in generatione Filii Dei de Patre, denotatur certum,& non æternum tempus.

In hac argumentatione maior item falsa est,quę neganda est,quia vox hæc,Hodie,quę in aliis Scripturæ locis adiicitur, perpetuum actum extra omne tempus denotat, Heb.3.13.Ita veteres soluunt. quanquã aliud etiam responderi potest, nimirum, vt minor propositio distinguatur à nobis.

Aliud item exemplum ex Sorbonicorum sophistarum schola hoc est.Aiunt illi,

*Vbicunque & de quocunque Scriptura sacra verbum substantiuum (*est*)enuntiat,illic fit transsubstantiatio.*

*At in Cœna dominica sacra Scriptura verbum substantiuum(*est*)de pane & vino enuntiat, Matth.* 26.26.

Ergo panis & vinum in Cœna dominica transsubstantiantur.

In quo syllogismo quis non videt, quin prima maiorq; propositio sit falsissima,& infinitos sacræ Scripturæ locos peruertat,si recipiatur?Ioh.1.14.

Aliud ex Manichæorum rationibus exemplum, quò res atque disputatio hęc pluribus exemplis illustrata facilior tandem efficiatur.

Contendunt autem Manichæi,duo esse diuersa & æqualia, parisque potestatis rerum principia, nempe Deum & Diabolum: quod se probare sic posse putant.Nam aiunt Manichæi,

Omnia diuersa effecta habent diuersa principia & causas.

At bonum & malum sunt diuersa effecta.

Ergo bonum & malum habent diuersa principia & causas.

In quorum argumentatione, maior veritate non constat: quia possunt etiam diuersi effectus esse, & tamen eiusdem principij & causæ effectus, veluti, idem Sol & obdurat lutum, & emollit ceram. Itaque maior hæc propositio vera esse planè neganda est.

Atque hæc quidem exempla ad eorum syllogismorum intelligentiam sufficient, in quibus maior, siue prima syllogismi propositio falsa est, idcircóque minimè concedenda. Nam ex ea falsa nihil verum rectè concludi efficíque potest. Afferamus verò etiam eorum exempla, in quibus minor propositio, siue quæ situ & ordine secunda est, falsa apparet, & ideo negari debet. Sit autem hoc primum, quod ex Marcionitarum antiqua hæresi sumptum est. Illi autem cùm vetus Dei Testamentum reiicerent, & omnino bella omnia damnarent, sic ferè argumentabantur, vt ex Tertulliani vetusti scriptoris Ecclesiastici libris aduersus eos editis colligi potest. Sic igitur aiunt Marcionitæ,

Omne quod à malo profectum est, repudiendum est, Iacob.1,17.

At vetus Testamentum à malo profectum est.

Ergo vetus Testamentum repudiandum est.

Alius eorundem syllogismus.

Nihil eorum quæ à Deo Euangelii damnata sunt, homini Christiano licet agere.

At

At omnia bella à Deo Euangelii damnata sunt.
Ergo nullum bellum homini Christiano licet gerere.

In vtroque syllogismo minor propositio falsa est. Nam & Lex, & vetus Testamentum, à Deo Deíque Spiritu, qui bonus est, prolatum est, vt docet Stephanus Actor. 7. Et falsum est, omnia omnino bella in Euangelio esse damnata, cùm non frustra, ait Paulus, gladium gerat Magistratus, sed ad metum & coërcitionem malorum & improborum hominum, Rom. 13. 3, & 4. Heb. 11. 34.

Aliud exemplum ex alia hæresi, nempe Pauli Samosateni, qui omnium postea malorum fontem aperuit, Arrianorum, dico, Aetianorum, Eudoxianorum, Apollinaristarum, Eutychianorum, & eorum omnium qui perperàm vel de Christi diuinitate, vel humanitate, vel vtriusque Christi naturæ in vna & eadem persona hypostatica vnione & coniunctione senserunt. Hic igitur Paulus Samosatenus, quum esset Antiochiæ episcopus, & vir elato animo atque insolenti, sensit & dixit Christum Dei Filium fuisse ψιλὸν ἄνθρωπον, id est, merum hominem, non etiam Deum, vt tradit Euseb. lib. 7. Histo. Eccl. cap. 30. Sic autem ipse arguebat,

Omne quod cœpit aliquando esse, non est æternum,
At Verbum Dei cœpit aliquando esse.
Ergo Verbum Dei non est æternum.

Alius eiusdem Pauli Samosateni Syllogismus.

Omnis qui ex mero homine natus est, merus homo est, Ioan. 3. 6.

Dei Verbum ex mero homine natum est.

Ergo Dei Verbum merus homo est.

In cuius vtroque syllogismo minor propositio neganda est,quia prorsus falsa est,quemadmodum vident omnes, qui aliquid vnquam ex vera sacráque Theologia didicerunt & hauserunt.

Sed ad Sophistas nostri seculi veniamus, videamúsque quomodo in simili genere argumentantur. Aiunt,

Omnis adoratio,quam probat sacra Scriptura,est legitima.

At adorationem, quæ meris & puris Dei Angelis exhibetur,probat sacra Scriptura.

Ergo adoratio, quæ meris Dei Angelis exhibetur, est legitima.

Minor falsa est, nullóque verbi Dei testimonio aut loco probari potest: quin potiùs,qui cultus huiusmodi Angelis Dei fit, damnatur planè à Scriptura, Apocal.19.10.

Sed quia falsum committit non in vna tantùm propositione potest,verùm etiam in vtraque, eius quoque rei exempla pauca adducamus, ne quid molestiæ aut laboris iuniori adolescenti supersit: quanquam cùm vtraque syllogismi propositio falsa est,eadem illa, quæ in superioribus exemplis explicata est, regula sit obseruanda, nimirum, vt vtranque aduersario negemus, multóque magis conclusionem & consequentiam, quia ex omnibus falsis antecedentibus nullum consequens verum ratione vlque ipsius materiæ euenire & effici potest. Sit igitur hoc eorum syllogismorum primum exemplum,in quibus vtraque propositio falsa est. Ex Iudæorum errore est,qui Christum

neque Deum, neque Dei Filium esse agnoscunt. Aiunt igitur sic,

Omne quod Iudæi & nunc & olim non adorant, non est Deus.

At Christum Iudæi & nunc & olim non adorant.

Ergo Christus non est Deus.

Vtraque verò propositio falsa est, quia non est in Iudæorum potestate & arbitrio, cui velint deitatem donare: & cui velint adimere. Præterea sancti Prophetæ & serui Dei olim Christum adorarunt, vti Dauid, cùm Dominum suum Christum appellat, Psal.110.1. Matth.22.44.

Aliud exemplum ex Donatistarũ hæresi, quam hoc nostro tempore magna ex parte miseri Anabaptistæ renouarunt. Aiunt igitur sic Donatistæ.

Nulla congregatio, nisi quæ sit sine omni ruga & macula, esse Dei Ecclesia in terris censenda est.

Sola congregatio Donatistarum est sine omni ruga & macula.

Ergo sola congregatio Donatistarum esse Dei Ecclesia in terris censenda est.

Hic vtraque propositio & falsa est & neganda.

Aliud exemplum ex Sophistarum schola. Sic arguunt,

Omnia generalium Conciliorum decreta sunt legitima.

At quæ Romana Ecclesia obseruat, sunt generalium Conciliorum decreta.

Ergo quæ Romana Ecclesia obseruat, sunt legitima.

Neutra propositio vera est, vti primo aspectu intuentibus apparet, & idcirco nulla fit ex hac falsa argumentatione probatio aut legitima collectio.

Ex quibus omnibus illud efficitur, In omni syllogismo, in quo vel vna tantùm, vel vtraque propositio falsa est, esse inficiatione siue sola negatione opus. Atque hunc syllogismi dissoluendi modum veteres Dialectici per interemptionem appellabant, quia interimi penéve iugulari propositio videtur, quæ vera esse negatur, tanquam propositionis omnis vita sit eius veritas: eiusdem autem mors & internecio, sit falsitas, quæ cùm deprehenditur in propositione, ea interimi confodíque meritò censenda est. Sed hoc planum est & facilè, vt Quod falsum est, negetur aduersario & hæretico: illud autem longè magis arduum est, Quando propositio vera vel falsa deprehendi atque cognosci posit. In quo certè nihil aliud à nobis dici tradíve certius oportet, quàm vt affirmemus ab eo qui veræ Theologiæ præceptis abundè sit imbutus, in eáque peritus, & diu multúmque versatus, percipi posse, quid verè in ea arte dicatur & pronuntietur, quid item falsò. Debet enim esse quisque eius, quam profitetur, artis peritus, vt quæ suæ arti consentiant, quæve repugnent, apertè dignoscat. Quamobrem doctū & instructum Theologum hæc ars Elenchorum requirit, & eum qui iam ex magna artis suę cognitione intelligat & iudicet quid verum sit, quid autem in fidei substantia falsum. Quid sit autem verum aliquid esse, quid item falsum, explicare non erit fortasse inutile, vt iuniores intelligant, quid sit in hæreticorum propositione obseruandum, vt veráne sit an falsa discerni diiudicaríque posit. Vera igitur propositio dicitur ea, quæ & ita & id enuntiat de subiecto

quod

quod res eſt,& quemadmodum eſt. veluti vera eſt hæc propoſitio, *Petro currente,Petrus currit:* & hæc vera,*Petro piſcante,Petrus piſcatur.* Quia quod dicitur pronuntiatúrque de Petro,ita eſt, fitque in eo. Sic vera eſt hæc etiam, *Omnis homo eſt mendax.* & hæc,*Deus eſt fidelis & iuſtus:*quia ita res eſt,& mendacium competit éſtque in homine,& fidelitas atque iuſtitia in Deo.

At falſa propoſitio eſt ea,quæ aliud enuntiat de ſubiecto, quàm quod res ipſa eſt. veluti hæc propoſitio falſa eſt, *Petro quieſcente, Petrus currit:* &, *Petro dormiente, Petrus vigilat.* Falſa item hæc eſt, *Edendum & bibendum eſt, quia moriemur. Deus eſt iniuſtus. Homo eſt in hac vita ſine peccato.* quia quæ pronuntiantur, naturæ earum rerum de quibus enuntiantur, & conditioni non competunt, & aliter eſt in reipſa, aliter autem in oratione. Ergo quando quod ab hæretico proponitur, fidei ſubſtantiæ vel analogiæ, & ſacræ Scripturæ aduerſatur,falſum eſſe reſpondeamus. Quando autem cum verbo Dei conſentit illud quod ab alio dicitur, admittamus, quia verum eſt: atque tota huius cauſæ cognitio in magna ipſius artis ſcientia & exercitatione poſita eſt. Et quia quid cùm ſyllogiſmi enuntiatio & materia falſa eſt,id eſt, cùm propoſitiones veritate non nituntur, ſequendum atque reſpondendum ſit, diximus: nunc videamus ecquod remedium quæri adhiberíque debeat,cùm ſyllogiſmi, quem contexit hæreticus, materia, ſiue enuntiatio non fit legitimè, id quod iam explicamus.

SI NON SIT LEGITIMA *Enuntiatio propositionum Syllogismi, quid spectandum sit & agendum.*

NON solùm igitur veram esse syllogismi enuntiationem oportet: sed etiam legitimam & ad iustas enuntiandi regulas exactam atque accommodatam. Nam si quid propositio syllogismi vel obscurum, vel ambiguum, vel ineptè effatum contineat, contráque naturalem tum verborum, tum etiam mentis nostræ ordinem & rationem dictum, illegitima & iniusta enuntiatio est, quanquam fortasse & omnino falsa hæc eadem propositio dici non poterit. Differt enim falsa enuntiatio à non legitima & probè constructa, quia falsa id effatur esse quod non est tamen: illegitima verò etsi sæpe id dicit, quod est reapse, tamen obscurè, perperam, ambiguè & perplexo sensu enunciat & dicit, in quo fallacia inest. Cùm enim falsum ipsum suo habitu suáque specie in apertum prodire non audeat, tegit se alieno vel obscuro vestitu, ne agnoscatur. Itaque eò sunt peiores hæretici, quòd fucatas rectæ legitimæque enuntiationis figura propositiones suas proferũt: fallúntque tantò cautius & latentius, quantò facilius illa speciosa propositionis & syllogismi eorum forma obtrudi pro legitima enuntiatione solet simplicioribus, neque potest ab iis ferè discerni. Et cùm vterque nobis veritatem furetur, & qui falsum apertè dicit, & qui latenter: tamen longè periculosior est qui clàm id facit atque specie recti, quòd tenebras offundit nobis, tegítque pulchris verbis mentis suæ

&

& orationis mendacium. Neque verò extra rem est demonstrare qua de causa eueniat, vt fiat ab hæretico non legitima enuntiatio in propositione. Cuius rei causa est duplex, vtraque ex hæretici mente & sensu. Est enim hæreticorum & hæreseωn, vt ab antiquis scriptoribus accepimus, eadem quæ sophistarum mens & intentio, quemadmodum non sunt dissimiles vtrorumque vię & rationes, si conferantur. Itaque quemadmodum impostoris & sophistæ, ita hæretici mens est cauillari. Est autem cauillatio (vt ait ex Cicerone Seneca lib. 19. epist. 112.) vafra quæstio, & disputatio ad bene viuendum nihil pertinens.

Quicquid enim hæreticus in sua hæresi defendenda agit & docet, in eo cauillatur & decipit nos, si rem modò ipsam & doctrinæ eius substantiam spectamus. Cùm autem hæreticus cauillatur, id duplici de causa & nomine facit, nimirum,

vel { *Gloriæ & ostentationis,*
Auaritiæ & contentionis causâ. }

Nam verè dici potest hæreseωn omnium semper fuisse sempérque fore hos duos perennes & perpetuos fontes, Ambitionem nimirum, & Auaritiam. Ac de auaritia quidem apertè testatur Paulus, eos qui illi addicti sunt, à fide sæpe aberrare, 1. Tim. 6. 10. De ostentatione verò locus est etiam eiusdem Pauli, quum inter eos qui vim pietatis negant & infringunt, formam tamen eius retinent, enumerat atque recenset ἀλάζονας, quales fuêre Simon Magus, Alexander, Hymenæus. 2. Ti-

moth. 3. 2, & 4.14. Actor.8.9. Et vt in hæreticis hi ſunt duo cauillationis fontes, ita in ſophiſtis. Itaque Ariſtoteles cauillatorium ſyllogiſmum (lib.1. ἐλέγχων σοφιστικῶν cap.10.) diuidit ex mente ſophiſtarum, vti nos ex ſenſu hæreticorum hoc loco facimus, in duo ſyllogiſmorum genera, quorum

vnum { Σοφιστικὸν appellat,
alterum { Ἐριστικόν.

Sophiſticus eſt, quem nectit hæreticus gloriæ captandæ, ſententiæque ſuæ venditandæ cauſa. Eſt autem ἐριστικὸς, ſiue Latinè dicere malis, litigioſus, qui contentionis atque auaritiæ gratia ab eodem contexitur. Hæc duo genera enumerari poſſunt hæretici atque cauillatorij ſyllogiſmi, ſi illius mentem attendimus. Quanquam Plato in Sophiſta præter hæc duo genera, alia quoque recenſet, nempe χρηματοφθορικὸν συλλογισμὸν, ἀδολεσχικόν. Sed nos bimembrem illam diuiſionem malumus ſequi & retinere. Denique omnium hæreticorum mens etiam eò maximè ſpectare videtur,

vel vt { *Falſum fateamur.*
{ *Nugas loquamur.*

Ac falſum quidem fateri, quò poſtea meliùs ſuam ſententiam noſtræ, & ſuam hæreſim veritati plauſibilius præferant. Nugas verò loqui, vt inepti

videamur

videamur, & ita inepta absurdáque nostra ratio & oratio. Id quod Ætius hæreticus exemplo suo docet, qui orthodoxos patres vexans in eo plurimùm laborabat, vt eos cogeret dicere vel τὸ ἀγέννητον γεννητὸν esse, quod est falsum: vel γέννημα γέννητον γέννημα, quod est nugari: quemadmodum docet Epiphanius in Panario suo lib.3. Tomo 1. cap. De Ætianorum hæresi. Ergo postquam tanta est hæreticorum hominum calliditas & obstinatio, vt latenter nobis imponant, euertántque specie iustarum propositionum & syllogismorum veritatem, ecquod aduersus eorum technas & artem remedium afferri posit videamus: id est, quomodo non legitima enuntiatio dissolui posit, quibúsque modis, explicandum est. Veteres quidem Dialectici duos tantùm modos adhibebant, nimirum destructionem vel instantiam: nobis autem tres videntur afferri posse. Sic enim sunt nobis quærenda remedia quemadmodum morbi nascuntur. Enuntiationis autem non legitimæ vitia & morbi triplices à nobis obseruari possunt, vt triplex remedij genus sit adhibere omnino necesse. Nam primum enuntiationis non legitimæ vitium est & deprehenditur.

velin	*Ipso enunciationis fallaci modo:*
	Animo & obstinata mente eius, qui eam effatur & profert.

Quòd vitium in ipso enuntiandi modo inest, ex eo accidit, quòd sit obscura vel confusa enuntiatio, vnde distinctione ambigui & obscuri dicti opus est.

Cùm verò in animo litigantis & contendentis versatur fraus & fallacia, neque ei satisfieri vlla honesta modestáque responsione potest, duo hæc remedia possunt à nobis adhiberi, vt

vel { *Instantiam hæreticæ propositioni demus & obiiciamus.*
Conscientiam eius appellemus & interpellemus. }

Atque ita in summa hi tres sunt modi, quibus variè vti possumus aduersus omnis hæreticæ propositionis vitium, quæ non habet iustam atque legitimam enuntiationem,

nimirum { *Distinctio,*
Instantia,
Conscientiæ appellatio. }

De quibus singulis ordine dicendum. Ac primùm quidem de eo enuntiationis vitio, quòd in enuntiandi modo inest & cernitur esse fallax. Qui locus propriè agit de fallaciis, siue de deceptionibus hæreticorum & eorum Elenchis.

QVOT MODIS IN GENERE *fallacia fieri in enuntiatione ab hæretico potest.*

IN vniuersùm autem duobus, vt docent Dialectici, modis ea fallacia in propositione fieri potest,

test, quæ vitiosum enuntiationis modum efficit. Nam

vel in { *Dictione ipsa,*
In re, & extra dictionem, illa fallacia versatur.

Cùm enim omnis orationis nostræ ratio spectetur & sit in verbis, quibus eam concipimus, vel in sensu & intelligentia quam animo habemus: necesse est vt quoties vitium in oratione nostra inest, illud vel in verbis inuestigetur, vel in re ipsa, id est, in sensu & mentis nostræ notione. Ac in verbis quidem solet interuenire obscuritas vel ambiguitas: in sensu verò & intellectu cõfusio vel diuersa intelligentiæ ratio parit fallaciam, quod vtrunque sedulò obseruandum est in hæreticorum paralogismis, & distinguendum.

DE FALLACIIS QVÆ FIVNT *in ipsa dictione.*

FAllaciæ igitur, quæ in dictione fiunt, sex modis committũtur, & iisdem deprehenduntur. Nam peccatur, atque fallacia est,

vel in { *Simplici voce,*
Oratione ipsa,

Ac in simplici quidem voce tribus modis fallacia incidere potest, nimirum,

vel in { *Aequiuocatione,*
Accentu,
Figura dictionis:

quanquam hæc etiam postrema ad totam sæpe orationem pertinere potest, quemadmodum dicetur. Sed nos has partitiones facilioris tantùm memoriæ causâ sequimur, ne quis nimiùm iis tribuat, aut vitiosas existimet, quia vna in alteram sæpe incidit.

In oratione autem, fallaciæ tribus etiam modis eueniunt:

vel in { *Ambiguitate,*
Compositione,
Diuisione ipsius orationis.

quanquã hi duo posteriores modi in simplici voce obseruari atque locum habere possunt.

DE FALLACIA QVÆ *fit ab Aequiuocatione siue homonymia dictionis.*

VT quæ fallacia ex hoc loco efficitur, meliùs intelligi possit, quid sit æquiuocatio, vel, vt Græci vocant, homonymia videamus.

Est igitur *homonymia*, varia & multiplex eiusdem vocis significatio, quæ non vnam parémque rationem in omnibus suis significatis habet.

Est

Est *homonymum* siue *aequiuocum* vox illa quæ non pari, sed dissimili ratione & definitione de multis dicitur. Nam quæ pari & eádem ratióne de multis dicitur & vsurpatur, non est homonymia: sed est synonymia, i. vniuoca, & illa est vel genus, vel species, vel differentia, & certam mentis nostræ intelligentiam declarat, non autem incertam & ambiguam, quemadmodum vox æquiuoca facit. Sic igitur exẽpli causa, voces hæ, Canis, Taurus, Malum; sunt voces æquiuocę, & idcirco in iis fallacia deceptióq; ab æquiuocatione fieri potest. At verò Animal, Homo, Rationale, sunt voces vniuocæ. Nam quanquam Animal dicitur de multis, sicuti & vox hæc, Canis, tamen diuersa est ratio. Animal quidẽ dicitur de homine, de equo, de boue, sed vna paríque ratione & definitione, quia hæc omnia sentiunt. Canis verò dicitur de cane terrestri, veluti de cane Tobiæ (Tob. 11. 4.) de Russione: Item de cane marino, qui est piscis: Item de cane cælesti, quod est sydus in cælo: Item etiam de mordaci & contumelioso homine, veluti de Semei, 2. Sam. 15. 9. sed vna eadémq; ratio & definitio afferri non potest, cur canes omnes isti appellentur: sed diuersa & varia tantùm. Vt à vulgaribus Dialecticorum exemplis ad nostra & Theologica veniamus, vox Fidei, Timoris, Vocationis, est ambigua. item voces hæ, συνελθεῖν, εὐλάβεια, & aliæ multæ, quæ sunt obseruandæ.

Æquiuocationem autem ẽ multis causis oriri sentiunt veteres. Nos autem facilioris cognitionis & memoriæ causa, certos eius fontes demonstramus. Nam omnis homonymia in voce inest,

vel ex { *Prima impositione hominum:*
Transsumptione & metaphora, quam induxit vsus hominum. }

Quia quæ vox vni tantùm rei significandæ primùm fuit imposita, postea ex vsu hominum ad res alias denotandas eleganter trãslata est & traducta. Quo genere translationis plurimùm vtuntur ex suæ linguæ regulis Hebræi, qui ex primæuo significato alia multa deducunt propter quandam rerũ diuersarum inter se similitudinem. Exempli causa עין apud eos & fontem aquæ & oculum significat. Sed apud omnes gẽtes eadem est necessitas. Cùm enim res ipsæ longè numeros plures sint, quàm verba, fuit necesse vt vox eadem pluribus rebus designandis inseruiret & accommodaretur: & ita ex sua propriáque significatione in aliam traduceretur propter verborum inopiam. Sic Solis vox, vnius rei demonstrandæ gratia instituta primùm est & vsurpata, nempe eius planetæ, quem vulgò Solem appellamus. Postea autẽ ex vsu hominum ad alia traducta est. Nam & Christus Sol iustitiæ dictus, Malac. 4. 4. & qui optimè præsunt solẽt Soles appellari: & oculus dicitur Sol corporis. Omnis autem translatio & traductio vocis ad aliã, quàm cuius gratia primùm inuenta est, significationem, fit duplici de causa: nimirum,

vel propter { *Rei Analogiam,*
Orationis elegantiam. }

Prima illa species igitur dicitur *Homonymia ex analog*

analogia. Secunda verò dicitur *Homonymia ex tropo & metaphora dictionis.* Itaque omnia dictionum σχήματα & figuræ Rhetoricæ, qualis est Antonomasia, Metaphora, Metonymia, ad huius fallaciæ locum & genus pertinent. Exempli causa, ex analogia quadam dicitur Elias, propheta, currus Israël, 2. Reg. 2.12. quem si quis putet propriè fuisse plaustrum, fallitur ambiguitate vocis. Item ex analogia vocationis dicitur Iohannes Baptista esse Elias propheta, Malac.4.5. Luc.1.17. Item Phinees multi dicti sunt ex analogia zeli ad cultum Dei conseruandum, 1. Chron.9.20. & ita ex analogia dicuntur in Scriptura multi Christi personam sustinuisse, veluti Iosue, Dauid, Zorobabel, ad quos multæ prophetiæ ea ratione pertinent: in eorum autem personis neque finiuntur, neque implentur prorsus.

Propter elegantiam autẽ orationis dicitur Christus *Oriens*, quę est Metaphora, Luc.1.78. Dicuntur viscera misericordiæ Dei. Dicitur Deus irasci, quiescere, stare, progredi, in via esse, audire, videre: quia ad nostrũ sensum Dei natura fuit explicanda, cùm tamẽ neq; corpus, neq; motus animi habeat. Sed in his loquendi formulis, quas sæpe Scriptura vsurpat, inest *Metaphora* & Translatio. Vnde fit vt si quis citra figuratam locutionẽ hæc explicet, aut ex iis concludat, fallat & fallatur, quales Anthropomorphitæ hæretici, qui Deo viuo & immortali corpus affinxerunt, cùm sit tamen ipse spiritus, Ioan.4.24. De quibus vide Socratem lib.6. Hist.eccl. 7. Eadem orationis elegantia dicitur Christus fuisse ἐν μορφῇ θεοῦ, Phil.2.6. In quo vox Physicorũ μορφῆ ad Deum, qui toto genere à rebus Physicis differt,

translata est. Atque de vocis translatione hactenus.

Vocis autem *ambiguitas*, & homonymia etiam sæpe ex prima illius impositione & institutione euenit: id quod duobus modis contingere potest, nimirum

vel à { *Consilio hominum,* / *Casu & incogitantia quadam.* }

Atque à consilio quidem, veluti si ad memoriã pacis publicæ à Deo concessæ quis Noach appelletur, qualis Noach appellatus est Gen.5. vel si quis, vti Samuel, nominetur item Sam.1.Sam.1.quia à Deo lõgis precib.exoratus est. in his vocib.Noach & Samuel est Homonymia, consilio hominum.

A casu verò, vt vocant, est, cùm fine vllo consilio res diuersæ vno & eodem nomine primùm sunt appellatæ, vti Canis terrestris & marinus.

Ex quib.intelligitur, omnes fallacias, quæ fiunt in syllogismo, ex ambigua & varia vocis alicuius significatione, quę vel definienda, vel diuidẽda, vel restringenda, vel amplianda, vel distinguẽda est, ad hunc locum pertinere, & ex hoc loco solui debere. Quid igitur restat? duo nimirum: Primum vt harũ deceptionum & vinculorum soluendorũ modum & rationem artémque indicemus. Secundum autem, vt traditam regulam vtilib.exemplis illustremus. Ac regula quidem, quæ tanquã certissimum remedium aduersus harum fallaciarũ vitium tradi potest, hæc est, vt quæ vox in syllogismo ambigua est, & variæ multiplicísq. significationis, apertè di-

stinguatur

ſtinguatur,atq. doceatur quo modo in vna propoſitionum ſumitur, quo item & quàm diuerſo ſigni ficato in altera.Neq.enim neceſſe eſt omnes diuer ſas æquiuocæ illius vocis ſignificationes afferre,ſed eas tantùm quæ diuerſæ in vno & eodẽ hęreticorũ ſyllogiſmo latent. Omnino quidem quod eſt mul tiplex,eſt diſtinguendũ,quia parit confuſionem,& niſi fiat, tota diſputatio merus eſt iocus & irriſio, vel aperta cauillatio, per quam nihil docemur, ſed fallimur & decipimur incauti.Eſt autẽ hominis e-ruditi & bene in Theologia verſati ſcire quæ ſint voces in Theologia variæ ſignificationis, quæ itẽ vnius & ſimplicis, quoniam hæc ars peritum iam & inſtructum artificẽ & Theologum,vti diximus, requirit. Et quia regula & horum ſophiſmatũ ſolu tio in eo tota poſita eſt,vt illud quod eſt varium & multiplex diſtinguamus, erit omnino diſtinguen-dum. Quod fiet,ſiue diuerſa ſignificata eiuſdẽ vo-cis explicemus, ſiue genus in ſuas ſpecies diuida-mus,ſiue definiamus rem propria & nõ communi generalíq. definitione,ſiue ampliando, atq; reſtrin gendo illam vocis ambiguitatem ſemoueamus & demonſtremus. Atq.hoc præceptum noſtrum po-teſt quiſq.per ſe intelligere. Reſtat autem illud e-xemplis patefaciamus. Hoc facile eſt,quod ex Sa-bellianorum hæreſi ſumptum eſt.

Vnum non ſunt duo.

Pater & Filius ſunt vnum, Ioan.10.30.

Ergo Pater & Filius non ſunt duo.

In quo ſyllogiſmo vox hæc(*vnum*) ambigua eſt & multiplex. Nam *vnum eſſe*, dicitur & de iis quæ ſunt eiuſdem generis, vti Homo & Brutum ſunt ſub eodem genere,nempe Animal: & de iis

quæ ſunt eadem & vnum ſpecie,vti Petrus & Paulus ſunt ſub vna & eadem ſpecie,nimirum ſub Homine:& de iis quæ ſunt eadem numero: quæ tamē omnia etiam duo eſſe alia quadam ratione poſſunt. ergo & Pater & Filius,etſi ſunt vnum οὐσίᾳ,duo tamen eſſe poſſunt ὑποστάσει. Nam ὑποστάσεως nomen aduerſus Sabellij errorem inuentum eſt : vti οὐσίας ad Arrianorum hæreſim iugulandam.

Aliud exemplum eſt à Marcionitis ſumptū, qui veteris Teſtamenti authorem Deum, vti malum accuſant & damnant.Aiunt igitur illi ſic,

Omnis qui facit malum, malus eſt, Ioan.3.20.Matt. 7.18.

Deus author veteris Teſtamenti facit malum, Amos 3 6.

Ergo Deus author veteris Teſtamenti eſt malus.

Hi fuerūt Manichæorū magiſtri & patriarchæ, in quorum ratiocinatione vox hæc (*Malum*) planè ambigua eſt.Eſt enim malum culpæ,& malum pœnæ.Malum culpæ eſt,quod Deus præcepto & Chriſtiani hominis officio aduerſatur. Hoc malum qui facit,culpam committit & ſcelus, & malus eſt ſiue improbus.At Deus author veteris Teſtamenti tale malum non perpetrat.Malum pœnę eſt dura & aſpera carni noſtræ caſtigatio & afflictio, quā qui immittit & infligit non eſt improbus & ſceleſtus vel malus, quemadmodum neque iudex malus eſt, quia ſceleratis malum,id eſt,pœnam irrogat. Hoc pœnæ malum facit Deus, ſed non culpæ. Pſal.25. 8.& 10.

Aliud eſt exemplum, ex antiqua Pelagianorum & Manichæorum hæreſi, quam hodie Anabaptiſtæ renouant. Hi cenſent infantes non eſſe in

Ecclesia baptizandos. Atque ita aiunt,

Soli ii qui peccarunt, sunt baptizandi, Marc. 1.4.
Infantes autem paruuli non peccarunt, Matt. 19.14.
Ergo infantes paruuli non sunt baptizandi.

Hîc anceps est vox hæc *(Peccarunt.)* Nam peccasse dici potest & qui iudicio & voluntate peccat, & qui origine sua peccator est. Paruuli infantes nondum animi sui iudicio & voluntate peccarunt: sed tamen origine & naturâ sua peccatores sunt, Ephes. 2.3: & ita peccatores sunt & peccarunt. Rom. 5.12.

Aliud est Ætianorum hæreticorum, qui Filium Deum ex Deo Patre genitum negabant, quia dicebant orthodoxi patres Patrem Deum esse ἀγέννητον, ingenitum. Sic igitur Ætiani arguunt,

Ex priuatione nihil fit, aut procedit.
Ingenitus Deus est priuatio.
Ergo ex ingenito Deo nihil fit aut procedit.

Hoc eorum argumentum refert Epiphan. lib. 2. Tom. 1. in cap. contra Ætianos, in argumento 19. eorum, & 23. in quo idem Epiphanius solutionem à vocis huius *(Priuatio & Ingenitus)* ambigua significatione petit & demonstrat. Nam Priuatio duobus modis dicitur, vti & ἀγέννητος. Sæpe priuatio pro simplici negatione sumitur, sicuti cùm Deus dicitur ἀόργητος. οὐ διὰ τὸ ὀργίζεσθαι, ait Epiphanius, id est, non quasi irasci possit: ἀλλὰ διὰ τὸ αὐτοαόργητον, id est, sed quòd sua natura irasci non potest Deus. Itaque & ἀόργητος in Deo simplex est negatio, non priuatio. Eodem modo Pater dicitur ἀγέννητος, κατὰ τὸ ἰδιαζόντως καθ᾽ ἑαυτὸ πρέπον τῇ ἑαυτοῦ οὐσίᾳ τε καὶ θεότητι καὶ διὰ τὸ αὐτογέννητόν ἐστι. id est, quòd propriè & per se Patri naturæ competit, vt sit ingeni-

tus. Itaque ſimplicis negationis ſignificatio eſt in Patre ἀγέννητος, non autem propriè priuationis. Sæpe autem priuatio eſt naturæ deſtructio, & habitus qualitatíſve, quam quis habere potuit, amiſſio: vti cùm quis dicitur indoctus, ex hac priuatione per ſe nihil fit.

Aliud exemplum eſt Arrianorum, qui Chriſtum negant eſſe Deo Patri æqualem & ὁμοούσιον. Aiunt enim eſſe diſsimilem, ſic,

Omne illud quod eſt forma vel in forma alterius, differt ab eo cuius forma eſt.

Chriſtus autem eſt in forma Dei, Philip.2.6.

Ergo Chriſtus differt à Deo.

In quorum argumentatione fallacia ineſt ex huius vocis (forma) multiplici ſignificatione. Nam forma alterius eſſe poteſt

vel { *Externa tantùm,* / *Interna.* }

Externa alicuius rei forma eſt veluti pictura, adumbratio, ſimilitudóque alicuius rei, quæ forma differt à reipſa veráque eius natura & definitione, vti pictura hominis à vero homine: At interna forma rei, eſt ipſa rei natura, quam Phyſici μορφὴν vocant, & vera definitio, vti forma hominis, eſt eſſe animal rationale. Hæc forma non differt à re ipſa cuius formam & propriam naturam habet. Sic Chriſtus formam Dei internam, id eſt, veram Dei naturam habuit ab æterno, quia eſt Deus in ſecula laudandus, Rom.9.5. & idcirco natura à Patre non differt, vt illi ſentiunt.

Aliud

Aliud exemplum ex Libertinorum impia sententia, qui negant vllos homines damnandos esse, sed contendunt singulos esse saluandos.

Qui omne dicit neminem excipit.

Scriptura dicit Deum velle vt omnes homines salui fiant,1.Tim.2.4.

Ergo Scriptura neminem excipit, qui non saluus fiat.

Item aliud eorundem.

Quæ nihil sunt, nocere nobis non possunt.

Peccata & idola nihil sunt, 1. Corinth. decimo cap.vers.19.

Ergo peccata & idola nobis nocere non possunt.

In his duobus syllogismis ex æquiuocatione vitium est & fallacia. Ac in primo quidem, quòd vox *(omnes)* sæpe singulos significat ipsos per se & sigillatim consideratos, Quam significationem non habet vox *(omnes)* apud Paulum,1.Timot.2.4. Sæpe verò eadem vox denotat vniuersos collectim sumptos, quia quum ex singulis ordinibus & generibus, aliqui consentiunt, aut aliquid faciunt, omnes consensisse aut fecisse dicuntur. In secundo verò syllogismo vox *(Nihil)* est ambigua. Quia modò negationem simplicem significat, modò meram priuationem omnis existentiæ. Quæ sunt nihil hoc postremo significato & modo priuationis, quia omnino non sunt, non nocent: & ita in maiore propositione vox *(Nihil)* sumitur. At peccatum & idolum est nihil negatiuè, id est, non est quod esse dicitur & fingitur, nempe idolum Deus non est, Corinth.8.4. Neque item peccatum est naturæ conseruatio felicitásque nostra, quod putat

ἀκ'λαςὶς dum peccat.

Aliud exemplum ex Apollinariſtarum hæreticorum hæreſi eſt, qui negant Chriſtum humanam animam habuiſſe, ſed tantùm corpus humanum, cui diuina Chriſti natura pro anima inerat. Id quod falſum eſt. Sic tamen nituntur probare.

Vox hæc, Caro, in Scriptura ſolum corpus ſignificat.
At Verbum Dei caro factum eſt, Ioan.1.14.
Ergo Verbum Dei ſolum corpus factum eſt.

Prima propoſitio falſa eſt ex varia vocis huius, Caro, ſignificatione. Nam ſæpe corruptam in homine naturam ſignificat, ſæpe totum hominem qui corpore & anima conſtat, vti hoc loco Hebr. 12.9. Hoc modo ſoluit hoc eorum argumentum Auguſtinus in libr. 83. quæſtione 8. Quo eodem libro quæſtio.73. idem Auguſtinus ex hoc eodem loco ſoluit Marcionitarum ſyllogiſmum, qui ſic fit ab iis.

Nulla ſimilitudo aut forma eſt ipſa & vera rei natura.
Chriſtus autem ſimilitudinem & formam hominis accepit, Philip.2.7.
Ergo Chriſtus verum hominem verámque humanitatem non aſſumpſit.

Ambiguitas eſt in voce (*Similitudo* & *Forma*) quæ non tantùm imaginariam & inanem rei ſimilitudinem & picturam declarat: ſed etiam veram rei naturam, vt cùm dicimur portare terreni hominis imaginem, 1.Cor.15,49.Gen.5.3, veram eius naturam eſſe docet Scriptura.

In eodem libro quæſt.77.idem Auguſtinus ſeipſum inuoluit, cùm vocis huius (*Timor*) ancipitem

tem & multiplicem significationem non satis attentè notasset. Quærit enim, vtrum timor sit peccatum, quia Christus timuit, & tristatus est, vt in morte, Matth.26.38. Christus autem peccasse dici non potest. Qui itaque Christum peccati arguunt, sic aiunt,

Omnis timor est peccatum.

Christus autem timuit.

Ergo Christus peccauit.

Sed vt docet Paulus, duplex est tristitia, alia secundum Deum, alia secundum hominem, 2.Cor. 7.10. Vtraque non eiusdem naturæ. Illa laudabilis, hæc non item. Sic duplex est timor,

alius { *Naturæ,*
{ *Diffidentiæ.*

Ille ex imbecillitatis nostræ humanæque naturæ sensu est, neque est peccatum. Hic alius ex nostræ incredulitatis vitio proficiscitur, & est peccatum. Hic autem non fuit in Christo.

Sed vt nos ab antiquis ad nostros, id est, ad nostri seculi errores veniamus, quædam de Papistarum schola afferamus, quæ ex huius loci cognitione solui atque expediri debent.

Quæ virtus Christiana maior est, magis nos coram Deo iustificat.

Charitas autem maior est fide, 1.Cor.13.13.

Ergo charitas magis nos coram Deo iustificat, quàm fides.

Sic concludunt Papistæ, vt negent nos fide iustificari, quod tamen docet vbique Scriptura. Sed

cùm dicitur charitas maior esse fide, vox fidei est ambigua, quia tunc ad fidem miraculorum operatricem pertinet, eodem cap. 13. prioris ad Cor. vers. 2. non autem ad fiduciam quam in Dei promissionibus & gratuita per Christũ redemptione nostra collocamus.

Et in sectione 8.lib.2.cap.18.Institutionis Christian.ad illud quod Papistæ aiunt, *Dilectio est perfectio legis apud Deum*, Coloss.3.14. *ergo meretur:* solutio affertur ex ambigua significatione huius vocis *(perfectio)* quæ ad Ecclesiam & eius membra bene cohærentia refertur, non autem ad nostræ iustificationis causas.

Aliud exemplum sumptum ex iisdem.

Omne quod Petro tribuit Christus, soli Petro competit.

Potestatem autem clauium Christus tribuit Petro, Matth.16.18.

Ergo potestas clauium competit soli Petro, & inde inferunt, ergo cæteros à Petro eam potestatem accepisse. In hoc syllogismo fallacia inest ex vocis huius *(Petro)* multiplici significato. Nam Petrus vel ipsam tantùm Simonis Petri personam denotare potest: vel eius fidem, quatenus Christo vero & angulari lapidi innititur. Papistæ hanc promissionem de clauium potestate & remissione peccatorum ad solam Petri personam restringunt, cùm sit data fidei Petri. Institut.Christian. lib.4. cap.9.sect.5.

Aliud exemplum.

Voci Ecclesiæ parendum est.

At ceremoniæ & ritus Romanæ Ecclesiæ sunt vox & præcepta Ecclesiæ.

Ergo iis parendum est.

Distingue.nõ cuilibet voci Ecclesiæ obediẽdum est, docet enim Dominus se frustra coli præceptis hominum,& nobis esse cauendũ à fermento Pharisæorum,Matt.16.5,& 12. Sed ei voci Ecclesiæ parendum est, quæ ex Mosis cathedra, i. verbi scripti pura doctrina hauritur & emittitur,Matt.23.2.

Aliud exemplum in ambigua significatione huius vocis *(Persona)* vide lib.3. Instit.Christ.cap.23. sect.10. Quilibet studiosus plura his per se colligere potest,& his addere. Nos verò his contenti erimus.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ab accentu.*

VT faciliùs intelligi posit, quæ sit fallacia & deceptio, quæ fit ab accentu, videndum est, quid hîc accentus nomine complectamur. Accentum Græci προσῳδίαν appellant, quem ita quidam definiunt. Est accentus, pronuntiatio quantitatis syllabarum, vti quæque vel longior, vel breuior est. vt siquis Cámillum pro Camîllum pronuntiet, errat in accentu. Itaque quoties quis pro breui syllaba longam substituit, aut pro longa breuem, ex quo vocis significatio fiat diuersa, atque ita imponat alteri, deceptio est ab accentu. Veluti, exempli causa, qui malum, quod est prima longa & pomum significat, pro malum, quod est prima breui & noxium significat, accipit. Et quia non modò in ista quantitatis syllabarum immutatione falli possumus: sed etiam in literarũ ipsarum aut diphthongorum adiectione vel detractione, vel commutatione ex simili pronuntiatione earundẽ literarum

vel ſyllabarum, idcirco ad hunc locum omnes elenchi pertinebunt,& cauillationes,quæ ex literarum aut ſyllabarum, aut diphthongorum mutatione & affinitate eueniunt.

Et quia (H) nota aſpirationis eſt ſpecies quædam accentus & pronuntiationis in dictione cui additur vel detrahitur, idcirco ſi qua deceptio ex huius notæ (H) prætermiſsione aut adiectione fit, ſolui debebit ex regula huius loci & fallaciæ. Iſta vitia accidunt in omnium penè nationum lingua & ſcriptura. Nam etiam in verbis Hebraicis committi poteſt & cerni hæc fallacia, qualis eſt quod pro מטה,id eſt,lectus, legi poteſt מטה, id eſt, virga & baculus,Hebr.11.27.Geneſ.47.31. Sic Galaaditæ victos Ephraamitas fratres ſuos deprehendebant in vnius literæ Hebraicæ, nempe ש pronuntiatione. Nam Ephraimitæ eam per ſimplicem S Latinam proferebant,cùm tamen eſſet per ſch efferenda. Itaque Ephraimitæ pro שבלת dicebant סבלת, vt eſt Iudic.cap.12.6. Atque ex iſto pronuntiationis vitio lepidum eſt illud Catulli epigramma in Arrium quendam:

Chommoda dicebat,ſi quando Commoda vellet
Dicere,& Hinſidias Arrius Inſidias.
Et tum mirificè ſperabat ſe eſſe locutum.
Cùm quantum poterat,dixerat Hinſidias.

Cuius epigrammatis ſalem & ſenſum poſt M. Fabium Quintil. lib. 1. cap. 9. explicauit Angelus Politian.in Miſcellaneis. In quo tamen ipſo puto ego Catullum notare cauſam quoque morbi & vitioſæ pronuntiationis, quæ ſolet eadem iis accidere,qui morbo Hiſpano laborarunt. Sed ad rem. Si pro *Ara* pronuntietur *Hara*, ſenſus immutatur, decip

decipitúrque is qui audit.

Sed vti syllabarum immutatio leuis, vel quantitatis earum vel aspirationis omisio additióque vitiosam pronuntiationem efficit, & fallaciam ab accentu committit: sic mala totius orationis dis펀punctio & distinctio in sua cola & membra vel virgulis vel punctis:adeóque falsa & sensui mentíque autoris contraria alicuius sententiæ recitatio & pronuntiatio, siue ea sententia scripta sit, siue non sit,in errorem sæpe maximum incautos inducit.qui omnes faciendæ fraudis & fallacię modi ad hunc elenchum & locum, qui est ab accentu, pertinent & debent referri, quia accentus & pronuntiationis sunt genera & species. Nam ex earum rerum ignorantia & fraude simplices decipiuntur. Ergo siue punctum & virgula suo loco non pronuncietur vel adiiciatur: siue gestu ipso, siue pronuntiationis & vocis modo & inflexione illud quod εἰρωνικῶς vel μιμητικῶς, id est, alterius tantùm deridendi vel imitandi gratiâ dictum est, quasi ab ipso autore adseueratum & affirmatum proferatur, & inde quis decipiatur,ad hunc locũ pertinet. Denique omnis vel dictionis vel totius orationis pronuntiandæ recta ratio, quæ non obseruata fraudem facit,ad huius elenchi fallaciam pertinet.

Remedium autem quod in huiusmodi nexuum & nodorum dissolutione necessarium est & fraudem detegit, facile est. Est autem,vt ipsa accentus, aspirationis,& pronuntiationis diuersitas demonstretur aduersario, atque inde sensus & significatio cuiusque dictionis vel orationis eliciatur & exponatur. Id quod non rudem in Theologia cæterísque artibus artificem requirit, sed periculum, qui

& quo sensu quidque dicatur, intelligat, & qua ratione voces describi pronuntiaríque debeant. Restat igitur vt hæc omnia exemplis illustremus. Ac primum sit illud, quod Libertini afferunt:

Omne quod Scriptura iubet, est faciendum.

Scriptura dicit, *Edamus & bibamus, cras moriemur. Ergo edendum & bibendum est, ne cras moriamur, id est, sine sensu voluptatis.* Quod isti Epicurei citant, est apud Paulum 1. Cor. 15. 32. & apud Isaiam 22. 13. Vterque enim & Paulus & Isaias non ex Dei doctrina & adseueratione sua illud iubent & dicunt, sed ex absurdo colligunt, & hanc sententiam εἰρωνικῶς pronuntiant, vocem & mētem Epicureorum imitantes. Illud autem est faciendum quod pura Dei doctrina, & qui eam tradiderunt iubent ex asseueratione sua. Aliud exemplum est quod superstitiosi homines afferunt, & in quo fallunt ex eadē pronuntiationis ratione non obseruata. Aiunt igitur superstitiosi Monachi:

Omne quod Paulus monet, est faciendum.

Monet Paulus, ne tangas, ne gustes, ne contrectes, (Coloss. 2. 21.) *quæ pereunt.*

Ergo non tangenda, non gustanda, non contrectanda quæ pereunt.

Quod Paulus monet ex Dei Spiritu, quem habebat, illud est obseruandum, neque prætermittendum. Sed quod idem Paulus ait, *Ne tangas*, &c. non ex sua, sed ex superstitiosorū hominum persona ait, & tantùm μιμητικῶς, non autem ἀποφαντικῶς: id est, imitatiuè, non autem adseueranter.

Aliud exemplum sumptum ab iis qui Dei prouidentiam & potentiam negant in omnia ius habere & imperium. Aiunt enim multa fieri contra

Dei

Dei voluntatem, & ipsum Deum illa non posse impedire & interturbare.

Quod Deus ipse affirmat, est credendum.

Deus dicit, Ædificabunt, & ego diruam, Malach. 1.4

Ergo credendum multos ea ædificare, quæ Deus tamen diruit & non vult ædificari.

In quo syllogismo est fallacia ab accentu. Nam illud *ædificabunt* per concessionem dictum est, & εἰρωνικῶς, quasi dicat, Conentur ædificare, & ipsi videbunt, si non diruam. Ergo adseueranter non dicitur, eos ædificaturos esse, & illos hoc posse inuito & renitente Deo.

Aliud exemplum sumi potest ex Caluini Instit. lib. 2. cap. 5. sect. 13. vbi ad dictum Oseæ, quod est ex cap. 5. 14. respondet. Ex vulgari more, ait Caluinus, illud à Domino dictum est.

Aliud exemplum est sumptum ab iis, qui negant Christum posse probari esse verum illum Messiam ex eo quod in Bethlehem natus est. negant enim eum ex Micheæ Prophetæ vaticinio illic fuisse nasciturum:

Quæ interrogant in Scriptura, non affirmant.

At in hoc versu, Et tu Bethlehem, &c. interrogat Scriptura.

Ergo non affirmat.

Locus est ex Michea cap. 5. 2. & Matt. 2. 6. vbi illi ad fraudem faciendam legunt interrogatiuè, quod est legendum affirmatiuè. Fuit idem paralogismus Marcionis in loco Matth. 26. vers. 64. quem ex hac de accentu fallacia soluit Tertull. sub finem lib. 4. aduersus Marcion. his verbis. *Vnde autem probabis interrogatiuè, & non ipsos confirmatiuè pronuntiasse, Ergo tu es Filius Dei?*

Eodem modo quidam inter se committunt hos duos Scripturæ locos velut contrarios, quorum vnus est 1. Cor. 15. 24, alter verò Heb. 10. 12. quasi vnus alteri aduersetur. Itaque ita dispungunt locum illum epistolæ ad Hebræos, vt post vocem hanc, *Perpetuò*, virgulam adiiciant, & non post vocem hanc, *Victima*: in quo fallunt & falluntur.

Aliud exemplum est sumptum ex Arrianorum hæresi. Illi enim cùm legunt caput primum Euangelij Iohannis, ita in versu tertio dispungunt: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine eo factum est nihil.* Tum versum quartum legunt sic, *Quod factum est, in ipso vita erat*, &c. Inde colligunt duplex esse Verbum Dei, vnum quod fuit in ipso, nẽpe Deo Patre, & fuit conceptum: alterum quod fuit in creatione prolatum, & ex eo tempore demum cœpit esse, quod etiam postea caro factum est. Illud ipsum est, quod aiunt quidam λόγον esse

duplicem, { Διαθετικὸν, Προφορικὸν.

Errant igitur grauissimè, & fallunt Arriani & Seruetistæ in hac argumentatione ex hoc loco qui dicitur ab accentu, quia locum Iohannis perperàm dispungunt & legunt. Sic enim est legendum,

Omnia per ipsum facta sunt, & sine eo factum est nihil quod factum est. & ita vnum est Verbum Dei, non autem duplex. De hoc loco dispungendo, vide anxiam disputationem Augusti. lib. 5. de Genes. ad liter. cap. 14.

Aliud

* Aliud exemplum ex eadem Arrianorum hæreti. Aiunt enim sic,

Quando Scriptura de vno Deo loquitur, ad solum Patrem sese restringit.

Ergo Filius non est Patri ὁμοούσιος *& Deus verus, sed solus Pater.* Citant ad suæ sententiæ confirmationem locum Pauli, 1.Corint.8.6,Iohannis 8.41. Quidam igitur horum paralogismorum solutionem ex hoc loco quærunt, quòd perperàm voces hæ, *Vnus Deus*, & *Pater*, in disiunctione coniungantur. Quanquam solui possunt hæc Arrianorum sophismata etiam ex aliis locis, ídque melius. Denique si quo pacto hoc etiam exemplo huius fallaciæ intelligentiam assequi possumus, illud sit ex vulgari Dialecticorum schola, dum sic aiunt,

Qui solùm videt, non audit.

Qui terram videt, solum videt.

Ergo qui terram videt, non audit.

Quod est falsum. Solum enim modò longum est, modò breue. In prima propositione longum: In secunda verò breue. & inde fallacia nascitur. Atque hæc de Accentu.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ex figura dictionis.*

Figura dictionis ab Aristotele nominatur σχῆμα λέξεως. Latè verò se diffundit hic Elenchus, ac certè eius vis à multis non percipitur, quòd eam interpretantur angustiùs. Nos igitur, quàm latè pateat, videamus. In genere fallacia quæ ex figura dictionis fit, est error in quem quis inducitur pro-

pter ipsius vocis & sermonis phrasin & similitudinem, propter quam alterius significationis vocem aut orationem esse putat, quàm est tamen. Vnde in voce & in oratione tota fallacia committitur, quæ est in figura dictionis. Ergo quoties vel verborum, vel nominum terminationes nos decipiunt, vt quæ masculina sunt, fœminina existimemus vel neutra: & contrà quæ sunt fœminina, propter sonum ipsius vocis masculinis affinem, putemus masculina vel neutra, ex hoc loco deceptio est: vt si quis Glycerium putet esse neutrius generis, quod est proprium mulieris nomen apud Terentium. Idem in verbis dicendum & constituendum est. Quoties propter terminationem aut sonum ipsum, verbum actiuæ significationis putamus esse passiuæ vel neutrius, & contrà verbum passiuum putamus esse actiuum, fit fallacia ex hoc loco. Idem sentiendum est de cæteris orationis particulis, veluti pronominibus, præpositionibus, aduerbiis, quarum partium quis vim ignorat & confundit, vel ordinem, (vt si quis existimet aduerbium esse nomen , item vocis huius ἐξ significatum semper cum voce ἀπὸ, confundi. item ἐν semper distingui ab hac propositione ἐπὶ, vel semper confundi) fallitur ex hoc loco. Huius autem rei cognitio ad peritum artificem pertinet, quemadmodum & diiudicatio, veluti qui sic arguit:

Sic loquitur Scriptura, Fac bonum, fuge à malo, Psal. 34.15.

Ergo in nobis situm est facere bonum, & malum fugere: decipit incautum figura dictionis, quia similes loquendi formulæ, quæ per imperatiuum & hypotheticum, vt vocant, modum concipiuntur,

viden

videntur indicare esse in nostra potestate illud quod imperatur: quod non est tamen. Est enim Deus qui facit vt faciamus bonum, quia dat & velle & perficere. Heb. 13. 21. Philip. 2. 13. Itaque ij soli bonum faciunt, quibus dat Dominus ipse, vt faciant. Sic, qui existimat Personas Patris & Spiritus sancti in Trinitate confundi, quia de vtroque dicitur ἐξ οὗ: de Patre, 1. Cor. 8. 6. de Spiritu sancto. Ioan. 3. 5. & 6. fallitur figura dictionis. Sic etiam qui putat esse in potestate hostium Ecclesiam quando & quantum volunt persequi, quia dictum est, *Tunc tradent vos in afflictionem, & occident vos*, Mat. 24. 9. falluntur, quia hæc forma loquendi non permittit Ecclesiam hostium furori, sed ex sui natura, propter doctrinam de Prouidentia Dei, limitatur, quando & quantum Dominus ipse voluerit, 1. Corinth. 16, versic. 7. Isaiæ 41. Fallit autem forma ipsa loquendi, Tradent vos, quasi sit in potestate infidelium quid velint statuere & agere de nobis, nec sit attendenda Dei voluntas, quæ hæc omnia moderatur, & iis tanquam instrumentis vtitur quantum vult: vltra quam progredi non possunt.

Quemadmodum igitur fallacia in figura dictionis committitur, cùm voces propter sonum ipsum aliud significare videntur, quàm quod sonant: ita ex hoc eodem loco peccatur, cùm illud quod exempli causâ, aut materialiter & τεχνικῶς scriptum est & positum, tanquam verè & affirmatiuè & significatiuè dictum & commemoratum accipitur. Quo genere sæpißimè peccatur ab iis, qui nō satis acutè distingunt quādo res pro exem-

plo ſit poſita, aut quando vti ipſa rei veritas narratur, & refertur, quod in multis Prophetarum locis & Euangelij parabolis eſt obſeruandum. Exempli causâ, illud quod apud Oſeam Prophetam cap. 1. ſcriptum eſt, eum duxiſſe in vxorem Gomer meretricem, filiam Deblaim; non ἱστορικῶς & pro facta veritate narratur, ſed pro parabola & pro exemplo coniugij, quale fuit inter Deum & Iſraelitas. Sic quum voces, quæ exempli tantùm cauſa vel materialiter poſitæ ſunt, ſignificatiuè ſumuntur, error & fallacia inducitur ex hoc loco: veluti (nam res exemplis illuſtranda eſt) qui ſic dicit,

Mus caſeum rodit,
Mus eſt ſyllaba,
Ergo ſyllaba caſeum rodit:

Id quod ex Stoicorum ſchola profert Seneca lib. 16. epiſt. 49. Mus ſumitur materialiter cùm dicitur eſſe ſyllaba, & ſignificatiuè quum dicitur rodere caſeum. Sic aliud, exempli cauſa,

Homo eſt diſſyllabum,
Chryſoſtomus eſt homo,
Ergo Chryſoſtomus eſt diſſyllabum:

Chryſoſtomus ſumitur & materialiter & ſignificatiuè in eodem ſyllogiſmo. Vnde eſt fallacia à figura dictionis.

Iſta quidem ſunt in ſpeciem & puerilia & ridicula, fateor, ſed tamen rudioribus adhuc neceſſaria, vt faciliùs intelligatur, quæ vitia & quot fallaciarũ modi ſub figura dictionis cõprehendantur. Ergo quum illud quod in vna propoſitione ſignificatiuè poſitum eſt, ſumitur in alia materialiter, fit fallacia à figura dictionis. Eodem etiam modo, eadém-

eadémque ratione fit fallacia ex figura dictionis, quum vox quædam fictionis causâ inducta aut explicationis, aut exempli gratiâ, sumitur tanquam de ipsa re aut persona aliqua mentio facta sit expressè. Veluti quum ait Paulus, 1. Corinth. 1.12, *Dico autem illud, Quod vnusquisque vestrum dicit, Ego quidem sum Pauli, Ego verò Apollo, Ego etiam Cephæ,* siquis existimet de ipsis, Paulo nempe, Apollo, & Cepha accipiendam esse mentem Pauli, putétque ex horum personis & nominibus schismatum initia & capita inter Corinthios fuisse, fallitur, & grauem Paulo & Cephæ notam inurit. Sunt enim ista nomina exempli tantùm gratiâ vsurpata, vt docet in eadem epistola idem Paulus c. 4. v. 6. Eodem modo si quis ad certas personas restringat & referat hæc quæ videntur propria esse hominum nomina, nempe *Lo-ruhama*, & *Lo-ami*, quæ sunt apud prophetam Oseam c. 2. v. 23. fallitur figura & sono dictionis. Sunt enim nomina appellatiua & generalia, & illic exempli tantùm causâ posita, vti docetur 1. Pet. 2. 10.

Eodem autem hoc vitij genere & morbo laborant, qui literarum ordini & syllabarum, aut verborum situi ita religiosè sunt adstricti, vt ad sensum & mentem Scripturæ non attendant, malíntque sententiam sacræ Scripturæ contrariam in eo verborum ordine defendere, quam à syllabarum & vocum situ vel hilum recedere, cùm id tutò, & meliùs facere possint. Hi penè in Scripturæ interpretatione Iudaizant, cùm mordicùs verbis inhærent, & sensum non sequuntur. Hoc vitij genere laborant, qui sic arguunt:

Ioannes loquitur hoc ordine de pœnitentia & fide,

Pœnitentiam agite, quia est in propinquo regnum cœlorum, Mat.2.3.

Ergo pœnitentia præcedit fidem & internam mentis nostræ illuminationem, quæ fit à Dei Spiritu.

Hoc argumẽto Papistæ vtuntur, & committunt fallaciam ex figura dictionis, quia ordinem tãtùm syllabarum scriptarum spectant, non autem mentem & rationem Ioannis. sic Caluinus lib.3. Instit. c.3. sect.2.

Atque quemadmodum in hoc vitium incurrunt qui religiosiùs, quàm par est, ordini vel syllabis inhærent: ita peccant hoc eodem vitio qui præcisè iisdem & totidem literis & syllabis scriptum exstare volunt, quod docemus congruenter & conuenienter analogiæ fidei, & menti scripturæ. Par est enim quid in Scriptura verbis expressis exstare, vel quid in ea dici confirmaríque per ęquipollens. Qui itaque hæc tam expressa scripta requirunt ex figura dictionis, cui nimiùm tribuunt, falluntur. Tale est Anabaptistarum sophisma, qui negãt pædobaptismum. Aiunt enim,

Nusquam legitur his verbis expresse dictum in Scriptura, paruulos infantes esse baptizandos:

Ergo non docet Scriptura paruulos infantes esse baptizandos.

Responde, dupliciter quid doceri in Scriptura nimirum,

vel { *Verbis præscriptis,*
Per ἰσοδυναμίαν. }

& vitium esse in hac argumentatione ex figura dictionis

ctionis, quæ nimium requiritur & ſcrupuloſiùs quàm ſit æquum, cùm ſatis doceatur authoritate Scripturæ paruulos infantes eſſe baptizandos. Eodem modo ſoluendi ſunt Arrianorum paralogiſmi de hac voce, *Trinitas*: Item Sabellianorum de hac voce ὑπόστασις ſiue *perſona*: item Ariomanitarum de hac voce οὐσία ſiue *ſubſtantia*, cùm quęrunt exſténtne in Scriptura. Ex hoc eodem loco reſpondere debebat cuidam inſulſo & inepto monacho & Ieſuitæ, qui neſcio quas quæſtiones D. Vireto fideliſſimo verbi Dei miniſtro propoſuit. Ad quas Viretus doctiſſimè & lepidiſſimè reſpondit. Ergo vt concludam, pertinent ad Elenchum ex figura dictionis omnes fallaciæ ſuperiores, id eſt, quæ in nominibus & verbis ex generum eorum confuſione & ignorantia propter ſoni & terminationis ſimilitudinem accidunt. item quæ ex non diſtincta ſignificatiua vel materiali vocis alicuius acceptione fiunt. Item ſi quę exempli gratiâ poſita ſunt, de certa perſona vel pro rei veritate ſumantur. Denique quoties nimiùm vocũ ordini vel numero ſyllabarum & ipſi ſcripturæ & ῥητῷ ſumus addicti, & non potius menti ſcripturæ & διανοίᾳ.

Remedium autem quod aduerſus tot tantáque monſtra afferri debet, vnum eſt, ſimplex & facile, modò ne ſit ſuæ artis & Theologiæ imperitus qui cum hæretico diſputat & cõtendit. Eſt autem hoc, vt negetur conſequentia, atque ratio ſubiungatur, cur ſit negata, quæ ratio ex breui & dilucida diſtinctione ſumenda eſt, quæ fiet inter figuram dictionis, & verum ſenſum mentémque orationis vel ſcripturæ. Itaque reſpondendum eſt aliud ſonare verba, aliud autem ſonare ipſam ſententiam &

mentem: item alio modo sumi idem verbum, atq; alio modo, & transferri de vna categoria in aliam, dum quod vti substantia primùm considerandum erat, postea sumitur & considerandum est vti qualitas, vel quantitas, & ita de cæteris categoriis. Item dum quod exempli tantùm causâ positum est, tanquam verè de aliquo affirmatum accipitur & intelligitur. Verborum enim sonus, & ipse tanquam vestitus orationis & figura nos in iis decipit, dum internam vim orationis non spectamus, sed in externa tantùm eius specie detinemur: veluti si quem Achillis armis aut cultu vestitum cernens, ipsummet putet esse Achillem, externam tantùm figuram & vestem contemplatus. Vti igitur in hominibus distinguendum est quid homo ipse sit, quid autem eius externa tantùm facies & vestitus: ita in oratione & dictione est videndum, ne fallamur, quid figura dictionis præ se ferre & sonare videatur: quid autem mens & vis sententiæ significet. Et ex ea distinctione breuiter explicata neganda est hæretico argumentationis consecutio.

Restat autem, vt hoc ipsum aliquot exemplis illustremus, quemadmodū fecimus in superioribus. Ac primum quidem exemplum sit illud, quod ex Ætianorum hæresi sumptum est:

Ingeniti vox nullibi in Scriptura de Deo dicitur aut legitur.

Ergo Deus non est dicendus appellandúsve ingenitus.

Sic scorpiones isti Ætiani argumentabantur, quum orthodoxorum distinctionem irriderent inter Deum Patrem, & Deum Filium, quòd Pater ἀγέννητος, Filius autem γεννητὸς ab iis nominaretur.

Solut

Solutio itaque huius ſophiſmatis eſt, quòd cuius vocis ſignificatio rectè competit Deo, eidem vox ipſa competit. At rectè Patri ἀγεννήτου ſignificatio,& Filio γεννητοῦ ex mente Scripturæ & analogia fidei competit,ergo & voces ipſæ: Pſal.2.7.Heb.1.5.Hoc Ætianorum argumentum recitat Epiphanius in Panario li.3. Tomi 1.& fuit Ætij argumentum 25.

Aliud argumentum ex Papiſtarum ſchola, dum Limbos ſuos authoritate Scripturæ probare nituntur ex loco Petri qui eſt,1.Pet.3.19,peccant in figura dictionis in verbo πορευθεὶς, cui putant ineſſe ſignificationem diſceſſus à nobis,cùm ſit potiùs acceſſus ad nos & ad viuos. Aiunt igitur ſic,

Chriſtus πορευθεὶς,id eſt,*abiit ad ſpiritus & loca ſubterranea & inferna.*

Ergo ſunt Limbi ad quos iit.

Imò tu ſolue,illud participium ſignificare venit & profectus eſt ad ſpiritus & loca hæc, in quibus verbo Dei immorigeri homines viuebant tempore Noe patriarchæ.Quanquam hæc fallacia poteſt etiam ſolui ex Elencho ab æquiuocatione. Dic igitur tu & retorque contra limbificos,

Chriſtus πορευθεὶς,id eſt,*venit ad ſpiritus hominum inobſequentium,& ad hac loca terrena noſtra, vi & potentia prædicationis ſuæ.*

Ergo non ſunt vlli limbi ſubterranei & inferni.

Aliud argumentum ex Auguſtini libro ſumptum eſt,qui 83.queſtiones continet,quæſt.69.vbi ſic argumentantur quidam.

*Ait Scriptura, Cùm tradiderit Chriſtus regnum Deo & Patri,*1.Cor.15.24.

Ergo non regnat nunc Deus & Pater,

Ait Augustinus, Genere locutionis soluitur quæstio. Sic enim plerunque Scriptura loquitur, vt quod semper est,tūc fieri dicatur in aliquo, cùm ab eo cognosci cœperit. Sic enim dicimus in oratione,*Sanctificetur nomen tuum*, quasi aliquando sanctum non sit. Ergo sicut *Sanctificetur*, est *Sanctum esse innotescat:* ita quoq; *Cùm tradiderit regnum Deo & Patri*,est, Cùm Patrem regnare monstrauerit, vt per speciem manifestationémq; clarescat, quod nunc à fidelibus creditur, & ab infidelibus non putatur. Euacuabit enim omnem principatum. Hæc Augustinus.

Aliud exemplum ex Anabaptistarum (quibus etiam Seruetus fauit)schola & hæresi.

Ait Christus, Docentes baptizate in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Matt.28.19.

Ergo prædicatio Euangelii, item etiam fides & doctrina , debet precedere in omni homine baptismum.

Inde concludunt paruulos non esse baptizandos. Hi peccant, quia syllabarum ordini sunt affixi. Caluinus libr. 4. Institut. capit. 16.sect.27.Sensus enim scripturæ est omnino & per se attendendus.

Aliud ex Sophistarum schola.

Ait Paulus & monet, ne Dei Spiritum extinguamus, 1.Thess.5.20.*item Petrus ait, Sumministrate virtutem in fide*.2.Pet.1.5.

Ergo secunda boni operis agendi partes sunt nostra.

Responde, fallaciam fieri à sophistis ex figura dictionis. Omnes enim hæ loquendi formæ nos excitant tantùm ne torpeamus,non autem tribuūt nobis

nobis ſecundas agendi partes.lib.2.Inſtit.Chriſtia. c.5. ſect. 2, Sed de iis hactenus. Quia verò copioſè ſatis diximus de fallaciis, quæ in ſimplici dictione fiunt & committuntur, videamus iam de iis quæ in totam orationem incidunt.

DE FALLACIIS, QVÆ AB *ambiguitate Orationis vel Amphibolia committuntur.*

ORationis ambiguitas nominata eſt ab Ariſtotelicis ἀμφιβολία, ab aliis etiam ἀμφιβολογία, è qua frequentes fallaciæ duci ſolent. Quid ſit autem priùs quàm definiri poſſit, obſcuritas orationis eſt diſtinguenda nobis ab ambiguitate, quòd obſcuritas quidem neq; ludum habet, niſi ſit affectata, neque mendacium. Itaque requirit vel magis dilucidam verborum explicationem, vel pleniorem & perfectiorem rerum cognitionem. Obſcura oratio dicitur à Græcis λόγος ἀσαφής, qualis ſæpe in ſcriptis Prophetarum propter abſtruſam & altam rerum, de quib. agunt, ſapiētiam, apparet, & in Apocalypſi, quæ tamen non eſt affectata.

Ambigua verò oratio & ludit auditorem & mendacium continet, quia interpretatio eius fieri in vtranque partem poteſt, éſtque omnino vitioſa & fallax.

Eſt igitur ambigua oratio omnis obſcura, non tamen omnis oratio obſcura eſt ambigua. Ac ambigua quidem ſic definiri poteſt, vt ſit ea quæ plu-

res ſenſus & conſtructiones diuerſas, omnes tamen Grammaticæ legibus conſentientes recipit, vnde fallacia accidit, vt libro 5. de repub. docet Plato. Illa verò ambiguitas multis modis accidit, nimirum

vel ex { *Tota ipſius orationis ſyntaxi:*
Inductione allegoria:
Vnius alicuius verbi ambigua conſtructione, }

à quo totius orationis ſenſus ſiue ſententia pẽdet. Ac totius quidem orationis ſyntaxeos ratione fit ambiguitas, cùm verba æquè in hunc atq. in illum ſenſum accipi ex ratione Grammaticæ poſſunt. Exemplum vulgare eſt illud,

Aio te Aeacida Romanos vincere poſſe

In quo verba æquè pro Romanis atque contra Romanos trahi poſſunt, neq; tamen leges Grammatices violabuntur.

Cùm autem allegoriæ afferuntur, ſolet eſſe is ſermo ambiguus, quòd neſcitur quem ſenſum vel iuſtam interpretationem admittat oratio. Hoc genere variè fallunt Papiſtæ, dum infinitos penè Scripturæ locos allegoricè interpretantur, & ex ea interpretatione ſua poſtea arguunt & concludunt: veluti cùm dicunt,

Mittitur leproſus à Chriſto ad ſacerdotes. Marc. 1. 44.

Lepra eſt peccatum, ſacerdotes ſumus nos ſacrifici.

Ergo qui vult mundari à peccatis debet ad nos venire.

Fallunt propter illam ſuam allegoricam interpretatio

pretationem. Talis est fallacia illa, quam in eo Pauli loco committunt, ex quo se suum purgatorium euincere posse contendunt, dum lignum & fœnum leuiora peccata esse dicunt, ignem verò illum purgatorium esse aiunt, 1. Corinth. 3. 12. Infiniti hæretici hoc modo & genere fallaciæ vtuntur.

Denique, cùm est vna aliqua vox in oratione non ambigua illa quidem sua significatione, sed incerta ad quid referenda sit, & ad diuersa possit pertinere, fit ambigua tota oratio. Sic arguunt Papistæ, dum coniugium quod est inter virum & vxorem, esse sacramentum probare nituntur ex illo Pauli loco, qui est Ephes. 5. 2, Mysterium hoc magnum est. Pronomen demonstratiuum (*Hoc*) ad viri & vxoris copulationem referri debere contendunt. Quod est falsum. Nam eodem versu explicat seipsum Paulus, quo melior aut fidelior interpres alius nemo quærendus est. Ergo quoties vel ipsa syntaxis ratio, vel forma loquendi obscurior, vel vnius alicuius vocis relatio facit fraudem in oratione, fallacia est ex ambiguitate siue amphibolia orationis. Quemadmodum etiam cùm figurata siue tropica loquendi forma non obseruatur, sed sine figura & tropo orationis sententia accipitur, fallacia est ex hoc elencho siue loco. Itaque quoties propositio in Scriptura pro naturali sumitur, aut è contra naturalis pro sacramentali (intelligunt autem iam omnes periti quæ sit sacramentalis propositio in Scriptura, quę verò naturalis:) Item quoties non animaduertitur metaphora, siqua in oratione inest, & quasi nulla sit arguitur concluditúrque ad puram & simplicem verborum signifi-

cationem, fit deceptio ex ambiguitate orationis. Itaque ex hoc loco Papistæ nos fallere conantur, cùm non obseruant in iis verbis Cœnæ dominicę (*Hoc est corpus meum*) esse tropum dicendi, nempe metonymiam: sed, quasi nudè & simpliciter sit dictum, accipiunt. Eodem modo errant Anthropomorphitę hæretici, qui ex ijs Scripturæ verbis, *Descendam & videbo*, Gen. 18. 21. concludunt Deum habere & pedes & oculos, dum non animaduertunt subesse in ijs verbis pulcherrimam à rebus corporeis ad rem incorpoream, nempe Deum, metaphoram.

Et quia iam intelligimus quot modis ex hoc loco fallacia fieri potest, videamus ecquod sit aduersus eam remedium. Facile autem est, modò ne nostræ artis & Theologiæ simus imperiti, sed cognouerimus quid in ea propriè & simpliciter dictum sit, quid metaphoricè, aut allegoricè, aut cum tropo orationis. Itaque tota huiusmodi fallaciarum solutio in breui orationis ambiguæ distinctione posita est, per quam docebimus formas dicendi diuersas malè accipi & inter se confundi, atque inde effici deceptionem. Quas postquam distinctè explicuerimus, elucebit tanquam è tenebris fulgens ipsa rei veritas, quę statim vincet cùm apparuerit. Itaque hîc distinctione orationis ipsius opus est, vt in æquiuocatione vnius verbi & dictionis.

Fiet autem tota hæc res & disputatio dilucidior, si illustretur exemplis. Vnde veniamus ad ea. Ac primùm quidem sit illud quod ex Hermogenis hæresi sumptum est. Hic dicebat materiam quandam fuisse Deo coæuam & coæternam, ex

qua Deus omnia fecisset. Sic igitur Hermogenes,

Dicit Scriptura, In principio Elohim, id est Dominus, creauit cœlum & terram.

Ergo intelligit & demonstrat Scriptura fuisse materiam quam appellat principium (Principij enim nomen materiam significat *) & cuius iam Deus Dominus esset, quia dicitur Elohim.*

Fallacia est ab ambiguo. Vertit enim ambiguè Hermogenes eam Genesis sententiam, quæ est capite primo, vers.1. quæ non esset ambigua, si diceret, In initio Deus fecit cœlum & terram. Nam Domini nomen & principij mauult Hermogenes retinere, vt illa verborum ambiguitate fallat, quasi Dominus sit relatiuæ significationis ad illud nomen principij, id est materiæ quam fingit. Tertullianus in libello aduersus Hermogenem soluit hoc argumentum ex illa distinctione ambiguæ vocum significationis, quibus Hermogenes vtebatur.

Aliud est sumptum ex Marcionitarum hæresi, qui negant fore vllam carnis & corporum resurrectionem.

Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, 1.Cor. 15.50.

Corpora nostra erunt eadem caro & sanguis quæ iacuerint, 1.Corinth.15.versic.53.in verbis, *Hoc corruptibile.*

Ergo corpora nostra regnum Dei non possidebunt, & ideo non resurgent.

Ambiguæ sunt hæ voces, *caro & sanguis*, quæ huc non pertinent vt damnent substantiam carnis & sanguinis, vt putat Marcion: sed tan-

tùm eius infirmitatem & conditionem denotant, quales hîc & viuentes in hoc mundo tum in carne tum in ſanguine gerimus. Sic Tertullianus in libr. de reſurrectione carnis.

Aliud eſt ſumptum ex eorum hæreſi, qui putant Chriſtum etiam poſt reſurrectionem Cœnam ſuam iterum inter Apoſtolos celebraſſe. Aiunt enim,

Dixit Chriſtus, Bibam illum fructum vitis nouum in regno Patris mei, Mat.26.29.*& vobiſcum.*

Ergo cum diſcipulis iterum Cœnam ſuam celebrauit.

Ratio & origo fallaciæ eſt ex verbis αὐτὸ πίνω, id eſt, illum bibam, vtrum ad talem fructum referri debeant qualem tum in Cœna ſua bibebat, & ad eundem finem, quod eſt falſum: An potiùs ſimpliciter ad fructum vitis, id eſt, ad quodlibet vinum pertineant hæ voces, quia Chriſtus poſt ſuam reſurrectionem aliquoties bibit & edit cum diſcipulis ad eos confirmandos, Ioann. 21. id quod eſt verum.

Aliud exemplum ex Anabaptiſtarum, & olim Donatiſtarum commilitio.

Sumus liberi, Gal.5.13.

Ergo ſubiici magiſtratibus non debemus.

Diſtinguo libertatem noſtram. Nam ſumus liberi quoad internam libertatem, ne peccato ſeruiamus. Non ſumus autem liberi quoad externam libertatem, ne cuiquam pareamus. Rom. 13.7. ita Auguſt. in c.3. epiſt. ad Galatas.

Aliud exemplum ſumptum ex eorum temeraria adſertione qui pertinaciter contendunt interitum mundi ante iudicium fore per ignem, vti diluuium

luuium fuit per aquam, ídque mordicus tuentur & tenent. Aiunt igitur,

Dixit Petrus, elementa æstuantia soluentur, terráque & quæ in ea sunt exurentur. 2.Pet.3.10.

Ergo per ignem interibit mundus. Responde metaphoricam esse locutionem in his verbis, *Aestuantia*, & *Exurentur*, neque purè simplicitérque esse accipienda arguunt hi loci Is.66.16, 1. Cor.3.13. Luc. 21.26.

Aliud exemplum.

Ait Paulus, Velim vos esse absque solicitudine, 1. Corinth 7.32.

Ergo de re nulla soliciti esse debemus.

Distingue. *esse absque solicitudine dicitur*,

& qui { *Nihil omnino curat:* / *Aliquid nimium, & plusquam oportet, curat.* }

Hoc secundo modo accipit Scriptura.

Aliud exemplum

ex sophistarũ schola, qui dum liberum arbitrium tuentur, sic aiunt,

Dictum est homini quòd appetitus eius erit subter eum, Gen.4.7.

Ergo sibi suæque voluntati homo imperat.

Fallacia est, ait Calui. in affixo Hebraico, quod cùm vim & significationem relatiuam ad Abelem habeat, pessimè illi ad peccatum referunt.

Aliud ex eorundem sophistarum errore, quem ex ambigua orationis significatione soluit idem lib.2.c.sect.26. Aiunt illi:

Omnia bonum appetunt.

Respondet doctiss. Theologus boni appetitio est duplex, nempe

vel boni { *Conditionis & naturæ,* / *Iustitiæ & virtutis.*

Hoc postremo modo omnia non appetunt bonum: ergo est paralogismus.

Aliud exemplum ex eorũdem schola, dum mortuos inuocandos esse probare contendunt. Aiunt,

Voluit Iacob nomen suum post mortem inuocari super liberis suis, Gen. 48. 16.

Ergo mortui possunt inuocari.

Distinguit Theologus, & docet ambiguitatem huius orationis, lib. 30. 20. sect. 25. Nam apud Hebræos *Inuocare nomen*, est dici author familiæ, Isa. 4. 1. non est autem appellari Deus. Infinita sunt harum rerum exempla, sed his contenti erimus, si modò illud vnum addiderimus: quod ex dicto Gregorij Nanzianzeni sumptum est, & refert Soc. lib. 3. c. 23. Μάντις ἄριστος ὅστις εἰκάζει κακῶς, id est, *optimus ille est vates, qui pessimè coniectat.* In quo dicto pulchra ambiguitas inest in his verbis coniectare pessimè, id est, vel pessima coiicere, vel malè coniicere, & contra rerum ipsarum euentum, quod non intellexit Nanzianzenus. Et quia de ambigua oratione diximus, veniamus ad fallaciam quæ oritur ex compositione orationis vel dictionis.

DE

DE FALLACIA QVÆ ORItur ex compositione dictionis vel orationis.

HVIVS elenchi explicatio magnam cum sequenti affinitatem habet, neque pénè diuidi inter se hi duo loci possunt: tamen quo vterque faciliùs & planiùs intelligatur, distinguentur à nobis. Est igitur hic Elenchus de eo genere fallaciarum, quæ ex compositione siue dictionis, siue etiã totius orationis, fiunt. Sequens autem, de fallacijs quæ à diuisione siue vnius alicuius vocis, siue totius etiam sententię committuntur. Ordiamur igitur à fallacijs quę per insidias compositionis nobis nectuntur & obijciuntur. Est compositio, eorum quæ diuidi secernique debent, connexio & confusio. Itaque quoties quæ vel reipsa separari debent à sese, coniunguntur: vel quæ ratione distingui oportet, confunduntur, atque inde fit fallacia, est à Compositione. In quo nihil interest, siquæ in vnum coagmentãtur & connectuntur, reipsa & loco diduci possunt, siue non, veluti duo homines qui sunt indiuidua, separari possunt: vel si animo tantùm & ratione distingui possunt, reipsa autem nequeant seiũgi, veluti duæ in Christo naturę, quæ separari reipsa non possunt, quia in vna persona vnitæ sunt & coalescunt: ratione tamen distingui & discerni possunt. Quales item tres in Trinitate personæ, qualia corpus & anima, & alia infinita, & omnia quæ numero quidem vnũ dicuntur: distinguuntur tamen ratione.

Item nihil refert, vtrum illa ex compositione

fallacia fiat in vna & simplici dictione, an in tota oratione & sensu. Perinde enim fallit is qui sic argumentatur:

Puteus hic est res quædam,
Et est publicus,
Ergo puteus hic est respublica:

quàm qui sic arguendo decipit,

Duo & tria sunt paria & imparia.
Duo & tria sunt quinque.
Ergo quinque sunt paria & imparia.

Fallit enim vterque ex modo compositionis: ille quidem in simplici voce, hic autem in oratione & sensu composito. Item qui sic dicit, *Vigilare hominem est iustum, & est factum: ergo vigilare est iustificatio.* & qui alias huiusmodi nugas affert, dum ex vtraque dictione simplici vnam postea compositam efficit, in qua fallacia inest, perinde ex hoc loco peccat, atq; qui totam orationem compositam reddit ex distincta, veluti qui sic arguit,

Christus quà homo, passibilis erat:
Quà vero Deus, impassibilis:
Ergo Christus fuit passibilis & impassibilis.

Coniungitur enim in vna Christi persona quæ distinctè de vtraque eius natura dicta sunt, & inde fallacia fit, qua postea decipimur.

Eodem autem modo peccant & fallunt ex hoc loco, qui coniungunt quæ sunt vel reipsa separata inter se, vel ratione. Nam duobus his modis res inter se distinctæ esse dici possunt. Ac ratione quidem siue animo seiuncta appello, duo quæ cùm in eodem toto vel subiecto insint, vnum tamen ex iis non est definitione propria idem cum altero. Vnde quarum rerum inter se diuersa natura est,

ex

eæ naturâ disiunctæ dici debent, quanquam sunt in vno & eodem subiecto. Vnde de vno non est idem concludendum quod de altero, veluti naturâ seiuncta distinctáque est hominis anima à corpore, quanquam vtraque res vnam & eandem personam constituunt & componunt. In Christi persona sunt hæ duæ naturæ distinctæ, diuina & humana, quæ si confundantur in argumentando, fit fallacia à compositione rerum naturâ distinctarum. Sic in vna & eadem Dei essentia sunt distinctæ virtutes proprietatésque Dei, veluti iustitia, misericordia, gratia, bonitas, & reliquæ.

Reipsâ verò separata appello duo, quorum etsi vnum definitionem habet communem cum altero, tamen separatim ab alio subsistit, quales sunt duo homines, & quæ in vno & eodem subiecto non insunt, veluti candor qui est in Petro & qui est in Paulo, quia in diuersis personis & subiectis subsistunt, non in vno & eodem, reipsa separari à me dicuntur. Ergo sedulò cauendum, est ne propterea quòd duæ quædam res sunt in vno & eodem subiecto vel in eodem toto, cùm tamen naturâ diuersæ sint, à nobis eædem existimentur. Item, ne quia eandem definitionem habent, pariter de vtraque re idem in omnibus concludendum esse arbitremur. Veluti qui sic argumentatur:

Qui candor est in Petro, definitione idem est cum eo qui est in Paulo.

At qui candor est in Petro, periit.

Ergo qui candor est in Paulo, periit.

Hoc argumentum pertinet & ad hunc locum, & ad locum siue elenchum ab accidente. Ergo quoties in iis argumentamur quæ sunt reipsa vel ra-

tione separata, videndum est ne per compositionem fallamur,& ne quod,cùm distinctè diceretur, concessimus, verum esse concedamus cùm compositè sumitur.

Sed etiam est obseruandum in ipso enuntiandi modo, ne illud quod cum vna parte orationis in propositione coniunctum est,in conclusione cum altera parte coniungatur,quia tunc etiam fit fallacia à compositione, veluti si quod cum prædicato iunctum erat, iungatur cum subiecto, aut contrà: exempli causâ,cùm limitatio restrictióque aliqua, aut modus in propositionibus ad prædicatum refertur, qui transfertur in conclusione ad subiectũ, vt in hac argumentatione:

Quicunque mortuus est silet.
Vnicus Dei Filius mortuus est.
Ergo vnicus Dei Filius silet.

Fallacia est, quòd vox hæc, *Vnicus*, in conclusione refertur ad *silet* prædicatum, cùm ad subiectum *Filius* referri debeat, & translata est manifestè: quæ compositio est & vitiosa & fallax,quia sumi potest quasi limitet & restringat verbum *Silere*, quod non debet.

Remedium autem quod afferri aduersus huiusmodi fallacias potest & debet,hoc sanè est,vt ambiguitas,quæ propter vitiosam compositionem euenit,distinguatur. Est enim exponendum quomodo in conclusione accipi debeat quod est confusè dictum, & nisi cum ea distinctione, quæ adiungi debet,fiat,conclusio neganda est.Sapit enim hæc fallacia ambiguam orationis cõstructionem, & ideo in ea distinctione est opus.Id quod nos adhuc melius ex ipsis exemplis,quæ sequuntur,intellige-

ligemus. Ac primum quidẽ sit illud quod ex Heb. epist. c.7.3. sumptum est, & ab hæreticis qui Melchisedechiani dicti sunt, diu vsurpatum. Hi enim Christum fuisse Melchisedech existimabant, quòd vterque neque patrem neque matrem habuisset. Sic itaque arguebant,

Christus, quâ λόγος, est ἀμήτωρ, id est, sine matre.

Quâ verò homo, est ἀπάτωρ, id est, sine Patre.

Ergo Christus est sine patre & matre, aiunt, *idque simpliciter.*

Fallacia est, à disiunctione ad coniunctionem, siue compositionem, quæ fit in conclusione.

Aliud exemplum est ex Eutychianorum hæresi sumptum. Eutyches enim confundebat in vnam duas naturas, quæ in vna Christi persona sunt & manent tamen distinctæ, nempe diuina & humana. Nestorius verò contrà eas naturas diuidebat & separabat. Sic igitur Eutychiani dicebant:

Maria virgo, quia Christum peperit, dicitur θεοτόκος, id est, deipara.

Ergo confusæ sunt in Christo naturæ, & diuina eadem patitur quæ humana.

Item aliud exemplum ex eorundem argutiis.

Christus passus est.

Christus fuit Deus & homo.

Ergo Deus & homo passus est, & ita apparet eadem in diuina natura contigisse, quæ in humana euenerunt.
In vtroque syllogismo fallacia est à compositione disiunctorum. Nam generaliter & de vtraque ὑφισταμένου natura ab iis affirmatur, quod vnius tantùm naturæ ratione dictum est, veluti quòd Maria virgo dicitur θεοτόκος, & Christus passus, id fit propter humanam naturam, quæ nata & passa est in

Christo, sed quia vnione hypostatica humana illa diuinæ adhæsit, idcirco per ἰδιωμάτων κοινωνίαν dicitur Maria Θεοτόκος, id est, deipara, non autem propriè. Item dicitur Deus pro nobis passus per κοινωνίαν ἰδιωμάτων, non autem propriè in ipsa diuina natura. Et tamen Eutychiani sic argumentantur, tanquam verè passa sit diuina in Christo natura. Atque hoc modo soluit Cyrillus & Synodus Ephesina. *Euagr. lib. 2. Histor. suæ cap. vlt.*

Aliud exemplum est ex Sophistarum schola.

Christus est Deus.

Deus vbique est & simul pluribus in locis.

Ergo Christus esse potest vbique & pluribus in locis simul.

Ex quo concluditur nihil absurdi esse, si in sua de transsubstantiatione panis in corpus Christi doctrina, corpus Christi pluribus in locis simul eodémque tempore esse concedatur & dicatur: sed errant ex fallacia compositionis, quia duas in Christo naturas separatas confundunt. Nam cùm dicunt, Christus Deus est, de sola diuina Christi natura, non de tota Christi persona est intelligendum. Cùm autem concludunt, Ergo Christus est vbique: perinde de humana atque de diuina natura Christi sapiunt & sentiunt, quod est componere disiuncta. Hoc fallaciæ genere plurimùm vsi sunt Papistæ & alij, quorum rationes ex hoc fallaciæ loco solui debent. Id quod optimè atque eruditissimè fecit multis locis Petrus Martyr in Dialogo, De vtraque in Christo natura.

Aliud exemplum ex iisdem, dum volunt nos in

.dierum ieiunio Chriſtū debere imitari. Aiunt
m,

Chriſtus, quâ homo, ieiunauit 40. *dies continuos,*
a diuina illius virtute humanitas eius ſuſtentata eſt.
Chriſtus autem eſt nobis imitandus,1. Cor.11.1.
Ergo nos ieiunare 40.*dies continuos debemus.*

Fallacia eſt ex connexione duarū rerum. Nam
tari Chriſtum debemus, non in omnibus qui-
n,ſed quantum homines id facere iubentur, nō
em quâ vis quædam maior humana in eo fuit,
a neque etiam poſſemus: quando nec miracula
:re, nec de virgine naſci poſſumus.Sic Epipha-
s Tomo 2.lib.1. de Ebionitis agens interpreta-
hanc de imitatione Chriſti doctrinam,pag.75.
lum Iohannis locum,cap.13.15. Exemplum de-
obis.

.liud exemplum eſt ex eodem Epiphanij Pa-
o,vbi de Aetio agit,lib.3.Fuit autem Aetij hæ-
i argumentum olim quidem hoc, hodie verò
etiſtarum eſt,

)eus Pater eſt Filii genitor.
ilius habet ſubſtantiam & perſonam.
rgo Deus Pater eſt ſubſtantiæ & perſonæ genitor,
,eſſentiator.

omponit in perſona Filij ſubſtantiam & per-
m, cùm tamen Pater ſit tantùm perſonæ ra-
e genitor,non autem eſſentiæ.

iud exemplum ex iis qui ſigna cum re ſacra-
ti ſemper coniungunt, quales multi hæretici.
iunt,

Sacramentorum communicatione ſunt ſigna ex-
& gratia Dei.
ypocritæ Sacramentis communicant.

Ergo hypocritæ signa externa & Dei gratiam accipiunt. Fallacia compositionis est in minore propositione.

Aliud exemplum.

In Sacramentorum administratione confertur fide sumentibus & signum & res Sacramenti.

At homo Minister Sacramenta fide sumentibus administrat.

Ergo homo Minister confert signum & gratiam, id est, rem Sacramenti.

Fallacia est in compositione disiunctorum. Homo Minister confert tantùm signum externum: at Dei Spiritus gratiam internam. Ergo vox hæc, *Cōfertur*, coniungit, complectitúrque disiuncta & distinguenda officia & effecta hominis Ministri, & Spiritus Dei in nobis agentis.

Aliud exemplum ex Donatistarum schola. Hi autem nimium ipsi Ministrorum personæ & dignitati tribuunt. Et sic arguunt,

Per verbi Dei prædicationem fides gignitur in nobis.

Ministri verbum Dei prædicant.

Ergo ministri fidem gignunt in nobis.

Fallacia est in maiori propositione à compositione disiunctorum. gignitur quidem fides in nobis per verbum Dei prædicatum tanquam per exterius instrumentum: sed per Dei Spiritum fides gignitur tanquam per proprium parentem & authorem. Hæc distinctio confusa est in maiori propositione.

Aliud exemplum ex Papistarum schola, dum in Sacramento Cœnæ sanguinis cum corpore concomitantiam induxerunt, & ita confuderunt res à

Deo ipso diuersis & distinctis signis separatas, nempe corpus & sanguinem. Aiunt igitur sic,

Qui in Cœna panem manducant, corpus Christi manducant.

Corpus Christi non est sine sanguine suo.

Ergo qui in Cœna panem manducat, corpus & sanguinem Christi manducat.

Fallacia est à compositione & connexione separatorum. Separauit enim Christus in Cœna carnem suam à sanguine suo. Caluin. lib. 4. Institut. cap. 17. sectio. 18. Infinita penè alia exempla reperiri possunt, sed hæc sufficient. Dicitur etiam hæc fallacia à Non distributo ad Distributum: & contrà.

DE FALLACIA QVÆ FIT *à diuisione dictionis, vel orationis.*

SEquitur, vt de fallacia quæ fit à diuisione dictionis, vel etiam totius orationis dicamus. Quod vt fiat, explicandum est quid sit diuisio.

Est autem diuisio coniungendorum vel coniunctorum distractio & disiunctio. Hæc compositioni planè ex diametro contraria est. Itaque quæ fallacia ex hoc elencho oritur, contrario ei modo fit quem in elencho à compositione exposuimus, quia hic disiungit nectenda, ille nectit disiungenda. Atque id verum est, siue in simplici voce, siue in tota oratione fiat: ac in simplici quidem voce fit hoc exemplum.

Christianorum est vna respublica, Ephes.2.12.

Ergo res Christianorum hominum est publica, id est, communis.

Fallacia est, quia per diæresin disiungit, quod erat per synæresin coniungendum. Contrarium huic exemplum est, quod pertinet ad superiorem elenchum, qui est à compositione.

Noach peccauit in vite.

Ergo Noach peccauit inuitè.

Aliud exemplum à diuisione.

Paulus damnat ἐθελοθρησκείαν, *id est, superstitionem,* Coloss.2.23.

Ergo Paulus damnat θρησκείαν ἐθελοντὴν, *id est, religionem quæ animo lubenti suscipitur.*

Fallacia est ex disiunctione vocis, ex qua falsum concluditur. Vult quidem alibi Paulus vt alacri & lubenti animo Deo seruiamus, non autem coacti & inuiti, 1.Timoth.1.5, 2.Cor.9.7. sed illic superstitionem, i. humano ingenio excogitatum Dei cultum damnat.

In oratione autem fit fallacia à diuisione multis modis. Quoties enim ea quæ coniungenda sunt, nostra oratione & enuntiatione distrahuntur, fit committitúrque hoc vitium argumentationis. Ac coniunctæ quidem res esse inter se multis modis possunt:

nempe vel { *Subiecto, cui insunt,* / *Naturâ, quam habent,* / *Dicto atque sensu orationis*, quæ ita concepta est, vt coniungat in propositionibus præmissis & præcedentibus illud, quod tamen in conclusione seiungitur. Vnde fit vt sit tota conclusio vitiosa.

Ac

Ac subiecto quidem coniuncta appello, quæcunque res sunt in vno & eodem subiecto & toto, quanquam sunt diuersæ earum inter se naturæ, & ad diuersa prædicamenta referuntur, veluti quæ proprietates & accidentia meam personam circunscribunt, quia sunt in vno & eodem subiecto, subiecto coniuncta appello. Quæ si omnino & vbique disiungantur, fiet fallacia ex hoc elencho: veluti,

Rufus color aliam definitionem & naturam habet, quàm virtus & fortitudo animi.

Ergo rufus color & animi fortitudo in vno & eodem Dauide esse non potuerunt.

Falsa est conclusio, quia non omnia quæ naturâ sunt inter se discreta & disiuncta, sunt etiam subiecto separata. Hæc enim in Dauide fuerunt 1. Samuel, 15.12. & 17 34. Quanquam etiam huius syllogismi solutio ex elencho à non consequenti afferri potest.

Naturâ verò coniuncta voco ea, quæ vel totam definitionem vel partem eius, nempe genus vel differentiam communem inter se habent. Ea autẽ si omnino diuersa existimentur & disiuncta, fiet fallacia ex hoc loco. Nam natura cuiusque rei definitione continetur, quæ si vna & eadem duobus competit, illa verè vna sunt & inter se coniuncta: vti duorum hominum, nempe Petri & Pauli, definitio est vna, *Animal rationale risibile.* Duorum Apostolorum, veluti Ioannis & Iacobi, item vna definitio est hæc, *Minister ab ipso Christo immediatè electus ad verbum Dei per totum mundum enuntiandum.* Ergo qui putat, quia ista aliquo modo disiunguntur, omnino cõiungi non posse, aut commune

quid de vtroque dici non debere, fallaciam committit ex hoc elencho qui est à diuisione contractorum, veluti cùm sic quidam sophista contra Diogenem illuderet,

Tu non es quod ego sum.

Ego sum homo.

Ergo tu non es homo.

Quanquam & hæc fallacia ex loco ab accidente tolli potest.

Similiter arguebant Montanus & Priscilla, dum Sp. sanctum omnib. Apostolis datũ esse negabant.

Petrus non fuit idem Apostolus, qui Paulus, & Ioannes, &c.

Ergo nõ habuerunt vnum & idem donũ & spiritum.

Disiungit coniuncta: fuerunt enim in munere iidem Petrus & Paulus: in persona propria diuersi. Ex quo fit, vt rectè iam intelligi queat, quomodo sit animaduertendum si diuiduntur & distrahuntur quæ sunt coniuncta vel naturâ vel subiecto.

Dicto autem coniuncta voco, quando vnius alicuius vocis significatio seruit in enuntiatione alteri, & illi connectitur, quæ tamen distrahitur & remouetur ab ea in conclusione, & tanquam per se posita esset in propositione, sumitur & enuntiatur per se in conclusione. Huius generis fallacia fit sæpissimè in verbo (*Est*) cuius significatio sæpe ministerialis est, &, vt ita dicã, seruilis, quia ex alterius vocis connexione & significatione tota pendet: sæpe autẽ naturalis & propria, quæ rei subsistentiam in tempore denotat. Veluti cùm dicimus, Christus fuit Hierosolymis, vox hæc (*fuit*) subsistentiã personæ designat: At cùm dicimus, Isaias est Propheta, verbum (*Est*) habet seruilem ad intelligendam sequen

ſequentis vocis ſignificationem. Itaque qui ſic concludit,

Iſaias eſt Propheta,

Ergo Iſaias eſt,& Propheta.

diducit & diſtrahit ſignificationem verbi (*Eſt*) & in concluſione ponit eam per ſe, cùm in propoſitione relatiuè ad vocem (*Propheta*) ſit ſumpta. Et hanc de verbo(*Eſt*) duplicem ſignificationem annotat Plato in Parmenide,ſeruilem vnam,nempe: alteram propriam:& Auguſt. Hypog. lib.1. in fine annotauit.Sed Græci prȩter verbum εἰμὶ,alia multa præterea habent,vti verba hæc γίγνομαι,τυγχάνω, ὑπάρχω,& ſimilia à Grammaticis annotata,quæ ſæpe inutilem per ſe ſignificationem habent in oratione, quæ ſi tanquam per ſe ſumpta exiſtimētur, fit fallacia à diuiſione coniunctorum.

Sed etiam mutilæ ſententiæ, quæ ex ſacra Scriptura vel bonis authoribus afferuntur,per quas fit fraus in argumentando, ad hunc elenchum pertinent. Eſt autem inciuile non totam ſententiam perſpicere,ſed vnam tantùm eius partem allegare, vt alicui imponatur. Eius rei exemplum eſſe poteſt cuiuis facile & peruium, ſed tamen in iuniorum gratiam nos afferemus. Sic arguunt Papiſtæ, dum ſuum illum purgatorium ignem tuentur. Laudant enim mutilam ex Paulo ſententiam, 1. Corinth. 3. 13, *Cuiuſque opus,quale ſit,ignis probabit. Ergo ignis eſt purgatorius, qui probat cuiuſque opus.* Trunca eſt & mutila ſententia, quæ ſi tota legatur & aſpiciatur, facilè apparebit de igne purgatorio Papiſtico, qui poſt mortem noſtra opera examinet, illic non agi: & eſt fallacia à diſiunctione vel diuiſione.

Eandem committunt, dum afferunt illud Petri, *In quo abiit, & spiritibus qui erant in carcere prædicauit*, 1. Pet. 3. 19, vt limbos confirment. Legatur verò tota sententia, & eius loci sensus & syllogismi deceptio intelligetur.

Iidem etiam sic fallunt, dum aiunt nos bonorum operum laudem in parte nobis asserere & tribuere posse. Citant illud Pauli 1. Corinth. 3 9. *Sumus Dei cooperarii.* Tota sententia attendatur, & sensus loci facilis erit, quia illic de solis verbi Dei præconibus Paulus agit. Sic futilis quidam Papista nuper, cùm Missam suam in Scriptura sacra reperiri probare niteretur, ridiculè proferebat illa quæ in fine cuiusque epistolæ Pauli addi solent, *Missa est Philippis*, &c. Est fallacia à diuisione. Hoc genere & modò fallaciæ deludunt & plurimùm & sæpissimè non solùm Papistæ, sed etiam hæretici quilibet, vti Marcionitæ (quemadmodum docet Tertull. lib. 4. aduers. Marcio.) & Valentiniani, & Hermogeniani, & alij.

Remedium autem quod huic malo & syllogismi morbo afferendum est, ex distinctione ambiguæ orationis peti debet. Continet enim ambiguam sententiam huiusmodi oratio & conclusio, quæ suis partibus & distinctionibus explicãda est, ne detineamur in errore. Ergo vt in fallacia à compositione, sic in hac quæ est à diuisione, remedium ex distinctione perspicua orationis afferetur. Cuius rei exempla fidem facient, quæ sunt aliquot afferenda, quia omnia non possumus, & quæ proferuntur, docendi tantùm gratiâ àdducuntur à nobis. Ac primum quidem exemplum sit illud Praxeæ hæretici, quo hodie hæreticorum aliorum

plur-

plurimi vtuntur.

Potest Deus corpus Christi præter rerum naturam pluribus in locis constituere: potest se ipsum & Patrem & Filium facere.

Ergo Deus se & Patrem & Filium facit, & corpus Filii pluribus simul in locis collocat.

Hoc dicunt hodie Papistæ & alij. illud autē fuit Praxeæ, qui de Sabellianorum hæresi erat. fallacia autem est à diuisione coniunctorum. Neque enim Dei potentia ab eius voluntate separari & diuidi debet, quia posse in Deo, est velle: & non posse, est nolle. Et, vt ait Tertull. in lib. in Praxean, *Non autem quia omnia potest facere, ideo credendum est, illum fecisse etiam quod non fecit.* P. Martyr in Dialogo de vtraque in Christo natura Tertulliani solutione vtitur.

Aliud exemplum est ex Seruetistarum & olim Arrianorum hæresi. Aiunt enim Christum, vt cæteras creaturas, factum fuisse, nō tantùm genitum, ídque ex hoc Ioannis loco probare conantur, qui est Euangelij cap. 1. 30. Sic arguunt,

Dicit Ioannes de Christo, γέγονεν ἔμπροσθέν μου, i. *factus est ante me.*

Ergo dicit Iohannes Christum factum fuisse. Fallacia est à deducta significatione huius vocis, γέγονεν, quæ hîc purè & simpliciter posita non est, sed relatiuè & seruiliter ad vocem, ἔμπροσθέν μου. Quo loco & in qua connexione verbum γεγονέναι significat collocari, poni, statui & præferri ante aliquem. súntque hæ dicendi formæ rerum contrariarum, γεγονέναι ἔμπροσθέν τινος, & γεγονέναι ὑπό τινος: quod Latini dicunt, præferri alicui & subiici alicui, vt hoc Ioan. loco. Ioan. 1. 30, & Galat. 4. 4. Ergo ex forma

dicendi & coniunctione verbi *γέγονεν*, cum voce *ἔμπροσθεν*, apparet illic non agi de modo subsistentiæ in Christo, sed de honore tantùm, in quo Christus Ioanni prælatus est. Cùm autem loquitur Christus de modo suæ existentiæ, dicit solùm, *ἐγὼ εἶμι*, id est, *ego sum*, Ioan. 8. 58.

Aliud exemplum ex Aetianorum hæresi, qui negabāt Christum semper Deum fuisse. Arguunt autem sic,

Ait Scriptura, Deus erat sermo, Ioan. 1. 1.

Ergo fuit tempus quando non erat.

Respondet Epiphan. in Panario ad Aetij argumentum, fallaciam esse à disiunctione coniunctorum. Verba enim hæc, *Erat sermo*, non sunt deducenda ob significationem temporis præteriti imperfecti, tanquam aliud præcedens, vt dicebat Aetius, præsupponat, in quo non erat sermo Deus. Ait igitur Epiphanius, *ἡ πῶς, τὸ, θεὸς ἦν, ἐκκοπήσεται, τοῦ χρόνου μὴ ἐπιδεχομένου τοῦ ἦν διαίρεσιν ἐργάσασθαι, κᾂν ἐν τῷ τυχόντι.* Quasi diceret Scriptura quod nos Gallicè dicimus, *La parole a esté Dieu* : & non, *La parole estoit Dieu.*

Aliud exemplum ex quorundam errore sumptum est, qui ex illicitis artibus victum sibi comparant & quærunt, & tamen volunt Christiani haberi. Sic igitur aiunt:

Hanc artem habeo, qua viuam.

Ergo hanc artem exercere possum.

Diducunt quod est coniungendum, nempe hoc, *Secundum Dei voluntatem.* Nec enim Christiani debent hoc solùm spectare, Hoc habeo quo viuam: sed hoc habeo quo viuam secundum Dei voluntatem. Neque sic dicere, Ego hoc deliberaui, ergo faciam:

faciam:sed sic est sentiendum & loquendum, Ego hoc deliberaui, ergo, si Deus voluerit, faciam. Iacob.4.15.

Aliud exemplũ ex Anabaptistarum errore, dum ciuilem Magistratum damnant & tollunt. Quod vt euincant, dicunt esse malum necessarium: sic,

Magistratus ciuilis ad terrorem malorum positus & constitutus est, Rom.13.4.

Ergo Magistratus ciuilis est ex mala, sed necessaria tamen, causa institutus.

Fallunt hi à diuisione. Cùm enim sint duæ ciuilis Magistratus instituendi causæ, nempe vt ille sit,

tum { *Malis terrori,* / *Bonis & piis consolationi*, Rom.13.3.1.Timot.2.2. vnam tantùm cogitant, alteram verò prætermittunt.

Aliud exemplum est eorum, qui sic arguunt,

Qui sub lege erant, salui facti sunt.

Ergo inutile est nobis Euangelium, & Christus.

Distrahunt enim coniuncta. Nam qui sub lege salui facti sunt, per Christum & promissionem, quam postea Euangelium clariùs exposuit, salui facti sunt, 1.Cor.10.1.2.& 3.

Aliud exemplum eorum, qui vim Sp.sancti non distingunt ab externo instrumento. Aiunt sic,

Multi per externam verbi Dei prædicationem ad Deum conuersi sunt.

Ergo externa verbi Dei prædicatio homines conuertit.

Hic syllogismus confundit separata, nempe Spiritum Dei, & externam hominis vocem, quæ coniunctè egerunt, vbi quis per externam verbi præ-

dicationem ad Deum conuersus est. Comitatur enim efficacia & vis Spiritus Dei externam Scripturæ prædicationem, 1. Thess. 5. 19, & 20.

Aliud exemplum ex nouorum nostri temporis Osiandrianorum schola.

Sumus iusti imputatione.

Ergo sumus iusti & imputatione.

Vnde concludunt esse in nobis iustitiam inhærentem, quæ quum sit peccato & vitio naturæ cōtraria, expellit & naturæ nostræ vitiositatem, quia duo contraria in vno & eodem subiecto eodēm tempore esse non possunt. Aiunt igitur illi, quia dicimur esse iusti imputatione gratuita, nos esse iustos, sed mera Dei gratiâ hanc Dei iustitiam nobis inhærere. Accipiunt enim perinde hanc sententiam & loquēdi formam, Sumus iusti gratuita Dei imputatione, Psal 32, atque quum dicitur, Sumus nigri æstu solis, vt quemadmodum nigror nobis inhæret qui candorem expellit qui in cute prius inerat: ita habemus, Dei gratiâ quidem, sed inhærentem tamen conscientiæ nostræ & animæ iustitiam, quæ naturæ illius vitium omnino & prorsus extrudat. Quód certè quidem est falsum. Itaque hi fallunt, & ab hoc loco elenchum committunt, dum diducunt & separant voculam *Et*, à voce, *Imputatione*. Quum enim sic loquimur, Fideles sunt iusti imputatione: nō intelligimus eos esse iustos, & imputatione iustos: sed hoc dicimus, hoc totum quòd fideles iusti sunt, esse imputatione, quatenus censentur à Deo esse iusti, & imputatur illis Christi iustitia, non autem quòd transfusam qualitatem & inhærentem sibi habeant, vt Socrates albedinem, cùm Socrates albus dicitur. Sed quòd

iusti

iusti sunt, eatenus sunt, quatenus Christi iustitia illis donatur, & imputatur. Ergo coniuncto *Et*, cum voce, Imputatione, est omnino coniungenda, non autem, vt illi faciunt, seorsim sumenda & abstrahenda. Alia infinita exempla afferri & obseruari possunt. Imprimis autem ex Nestorianorum hæresi, qui plurimum hoc elencho A diuisione vsi sunt: quemadmodum Eutychiani loco contrario, qui est A compositione. Caluin. libr. 3. capit. 11. sect. 8. 9: & 12, ex hoc elencho soluit Osiandri rationes. Quo in loco docet eum diuidere in Christo, quod est coniungendum. Nam ille ad fallendum proponit Christum, modò nudè hominem, modò solùm Deum, cùm, vt doctissimè demonstrat Caluinus, sic coniunctim & Deus & homo ad nostram iustificationem sit considerandus. Et quia de diuisione diximus, restat vt ad Elenchos veniamus qui eas fallacias continent, quæ fiunt extra dictionem, de quibus nunc nobis agendum est.

DE FALLACIIS QVÆ *fiunt ab hæreticis extra dictionem.*

SVNT autem septem loci in vniuersum, è quibus omnes fallaciæ quę extra dictionem & in re ipsa committuntur, solui atque agnosci possunt. Qui omnes possunt ad eum reduci, qui dicitur, Ab ignoratione elenchi, quemadmodum infrà docebitur. Nunc autem & vtiliùs & commodiùs est,

quia quiſque modus proprium quendam & pecu-liarem tractatum poſtulat, ſigillatim & diſtinctè de vnoquoque agere ordine. Quod ſtatim fiet, ſi priùs & cur, & quomodo ſeptem ſint hi elenchi, qui in re cauillationes deprehendunt, demonſtrauero, ſi non neceſſaria, ſaltem probabili ratione. Quòd enim huius numeri rationem inquirimus aut afferimus, magis iuuandæ ſtudioſorum adoleſcentum memoriæ cauſâ facimus, quàm quòd exiſtimemus neceſſariam eius rei & diuiſionis demonſtrationem eſſe poſſe. Ergo cùm ex re vitium accidit, illud fit tribus potiſſimum & ex vniuerſum de cauſis: nimirum,

vel quòd	1. *Vitiosè interrogant.*	Hic elenchus dicitur Plures interrogationes pro vna.	1
	2. *Vitiosè ſumitur.* Quod fit quatuor modis. Nam ſumitur vel	1. Accidens pro ſubſtantia.	2
		2. Non cauſa pro cauſa.	3
		3. Principium, id eſt, illud ipſum de quo quæſtio eſt.	4
		4. Conſequens pro non conſequenti.	5
	3. *Vitiosè concludit.* Quod fit, vel	A dicto ſimpliciter ad dictum ſecundum quid, & contrà.	6
		Diuerſi reſpectus, ſenſus,	7

diſtinctiones ſiue rationes confunduntur. Id quod dicitur Ignoratio elenchi ab Ariſtotele. Atque hæc diuiſio & tabula manifeſtè ſeptem elen-

chos esse docet extra dictionem. Sequatur alius quam volet ordinis rationem, nos nostram retinebimus, quia libera res est ista, & ab elencho qui appellatur, Plures interrogationes in vnam confundere, ordiemur.

DE FALLACIIS QVÆ ACcidunt, quum plures interrogationes fiunt, vel in vnam confunduntur.

HIc elenchus varius est, & multa capita continet & complectitur. In summa verò detegit eas cauillationes & fallacias, quæ ideo fiunt, quòd interrogationes multæ simul fiunt, & vna orationis forma comprehenduntur. Nam siue de plurib. vnum quid interrogemus: siue de vno & eodẽ plura: siue de plurib. plura, & inde decipiamur, fit fallacia quæ ad hunc elenchum pertinet. Maximè verò contingit hæc fallacia cùm plures illæ interrogationes vnâ tamen orationis & interrogationis formâ continentur. Dico autem tunc vnam esse orationis formam, cùm pluribus rebus demonstratis aut enumeratis verbum singularis numeri subiicitur. Ac docendi causâ hæc sint exempla, quanquam vulgaria, primùm quidem eius fallaciæ vbi de vno plura interrogamus simul: veluti, *Estne Socrates Græcus an Italus? bonus an malus?* & simpliciter respondeatur, Est: tũc fallacia committi potest, quia ambigua & anceps est oratio. Item si quis quærat, *Liberum hominis arbitrium potéstne per se bo-*

na vel mala facere? Deus vultne bona an mala? Estne iustus an iniustus? Vt bona eueniant, faciemúsne mala an non? & simpliciter respondeatur, Sic, vel alio aliquo modo confusè, & inde fiat falsa conclusio, ex hoc loco dissolui debet hæc deceptio.

Eius autem interrogationis in qua de pluribus vnum quærimus, & confusè respondetur, exempla sunt hæc, veluti, *Vtrum vitium an virtus laudetur? Terranè an cœlum mouetur? Vtrum Aethiops an Germanus sit albus?* & vna simplicique responsione satis fiat huic quæstioni, incidet fallacia ex hoc elēcho. Item si quæritur, *Vtrum opera an fides nos iustificet? Vtrum signa externa, an sanguis Christi nos mundet? vtrum credimus in Christum an in* ὁμοούσιον (vt Arriani interrogabant) *& nudè atque sine distinctione respondeatur.* Sic, vel, Ita, tum colliget hæreticus, Ergo credis in Christum, non in ὁμοούσιον. Ergo opera nos iustificant, non fides. & sic de similibus aliis sentiendum.

Quando verò de pluribus plura interrogantur est exemplum, veluti, *Estne Ioannes Baptista propheta & præco Christi, vel Christus ipse Elias? Vtrum peccata nostra fide, vel operibus remittuntur, & Christus Filius æternus Dei & homo ex virgine Maria?* Ad has omnes, si vna & simplex responsio detur: fit fallacia. Si enim dixerimus, Est: concludetur, Ergo Christus est Elias: si dixerimus non est, hæreticus, concludet, Ergo Ioannes Baptista non est propheta & præco Christi. Vnde apparet in responsione distinguendum esse, vt apertè nostra responsio intelligatur. Sæpe quidem breuitatis causâ & ornatus gratiâ plura simul quæruntur. Sed tamen videndum est, & cauendum, ne deceptio illi interroga-

tionis

nis formæ insit. Quod vt euitetur, breui distinctione est opus. Id quod deprehendere sæpe facile est, sæpe verò difficilè, quia ista fallacia latet. Illa apud Homerum 1. Odyss. interrogatio tota lepida est. τις, πόθεν, εἷς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες, cui tamen vna responsione satisfieri non debet, sed distinctè cuique eius membro & parti. Pari ratione videmus quanta diligentia Ioannes Euangelista Pharisæorum interrogationem scripserit, quam illi ad Ioannem Baptistam fecerunt. Ioan.1.19.20.21. Non autem sic confusè, Tuésne Christus, Elias aut propheta? Item videmus quàm distinctè Christus ad Pharisæorum interrogationem de censu Cæsari dando respondet, cùm tamen esset & fallax & captatoria, Mat. 22.17. Ergo per varias & multiplices illas interrogationes falli & decipi possumus ab hæretico. Nam hæretici, vti sophistæ, quemadmodum docet Aristoteles, hæc quatuor ad decipiendum maximè idonea retinent, & obseruant:

Primum, *vt longa oratione in disputando vtantur.*

Secundum, *vt interrogando celeritatem adhibeant.*

Tertium, *vt aduersarium ad iram & altercationem prouocent insolentiùs.*

Quartum, *vt eorum fallacia lateant oscitantem.* Quæ sunt in eorum libris & dictis omnia sedulò & diligenter animaduertenda & cauenda.

Quemadmodum autem per plures interrogationes, quæ in vnam connectuntur, fit hęc fallacia: ita cùm plures propositiones in vnum confunduntur & congeruntur, quæ sunt tamen distinguendæ, peccatur hoc genere elenchi. Veluti qui sic

concipit,aut ait, *Deus,quia iustus,dedit Filium suum pro nobis ad mortem*:confundit multa.&,si hoc indistinctè cõcedatur,fiet fallacia. Sed & si plurib.causis allatis vna tantùm sumatur, fieri potest ex hoc loco fallacia:*Nimirum quia Deus & misericors & iustus est, Filium suum dedit ad mortem pro nobis. Ergo quia Deus iustus est dedit*.fallit: quia è pluribus causis vnam tantùm accipit.

Remedium verò quod aduersus huius veneni & imposturæ genus est necessarium,facile est,modò attendamus. Est enim solùm leui, plana & aperta distinctione & responsione opus, per quam explicemus quid de quoque concedamus,aut non. Nam si oscitanter aut negligenter attendimus, statim ex confesso colliget hæreticus & efficiet quod est falsum. Et certè cùm huiusmodi fallaciæ & paralogismi accidunt, eorum veræ causæ potiùs ex inconsiderata & otiosa,&,quam vocant,impertinenti responsione & confusa oriuntur, quàm ex interrogationis confusa ratione & modo. Ergo hęc summa est,Apertè,planè & distinctè ad quodque membrum confusæ & multiplicis illius interrogationis respondeatur, ne in facili salebra & aqua hæreamus.

Exempla autem huius fallaciæ non tam in libris & scriptis hæreticorum exstant, quàm in eorum congressionibus, & mutuis collationibus, & disputationibus, quas cùm subimus, sedulò nobis videndum & prospiciendum est,ne fallamur. Multa enim implicant & inuoluunt, quæ si confusè concedantur, neque explicentur & euoluentur, facilè, quod volunt,obtinuisse videbuntur, & deludent.

ludent. Quia autem ſatis antea in huius ipſius loci explicatione exemplorum attuli, plura commemo rare ſuperſedebo. Cuiuis enim peruia eſſe poſſunt, &, vti dixi, è ſacris ſcriptis facilè promi non poſſunt. Faciliùs autem hæ fallaciæ in loquendo com mittuntur & obſeruantur. Itaque monuiſſe ſatis eſt. Huic autem fallaciæ ſimilis eſt illa per quam plures & diuerſæ quæſtiones, quaſi ſint vna, confunduntur. Cuius exemplum hoc ſit ex Auguſt. li. 3. contra Maximinum Arria. c. 18.

Pater de nullo genitus eſt,
Filius eſt de Patre,
Ergo maior eſt Pater Filio.

Reſpondeo. Imò non eſt maior Pater Filio, quia æqualem genuit, non minorem. Originis enim quæſtio eſt, quis de quo ſit. Æqualitatis autē, qualis & quantus ſit. Has igitur confundebat Maximinus Arrianus, quæ ſunt diſtinguenda. Venio ad Elenchum & fallaciam quæ committitur, vbi accidens pro ſubſtantia ſumitur.

DE FALLACIA QVÆ FIT *vbi accidens pro ſubſtantia ſumitur.*

SECVNDVS autem generalis modus per quem extra dictionem falſum in ſyllogiſmo committitur, accidit ex eo quòd vitioſè ſumitur, & aliud quàm oportet. Qui modus alios quatuor ſub ſe continet, è quibus primus eſt is qui dicitur ab accidente. Fit autem ex hoc elencho fallacia, cùm

non distinguitur inter id, quod de alio dicitur vti accidens, & illud quod de eodem enuntiatur vti essentia aut essentiæ pars. Ergo, vt lib. I. capit. 4. ἐλέγχ. docet Aristoteles, tota ratio huius fallaciæ in eo posita est, quòd simile videtur esse aliquid de alio dici velut accidens, & velut substantia. Atque vt hunc locum faciliùs intelligamus, repetendum nobis est ex aliis Dialecticorum disputationibus, quid sit esse rei alicui accidens: & quid sit esse idem essentiale, aut essentia.

Essentia cuiusque rei dicitur esse natura, qua res quæque constat, & quæ definitione explicatur: veluti *hominis essentia* est, Animal rationale esse. *fidei essentia* est, Esse certissimam de Dei promissionibus erga nos per Christum fiduciam & cognitionem.

Ergo & tota hæc definitio & singulæ huius definitionis partes dicuntur de homine, vel de fide tanquam essentia vel essentiæ partes. Veluti animal dicitur de homine, & rationale de eodem tanquam essentia. Est igitur essentia vis & natura cuiusque rei, quæ ab ea auelli vel auulsa esse, ne animo quidem cogitari potest: quia ea detracta, res ipsa, à qua adimitur, statim peritura est.

Accidens cuiusque rei est, quod ei adesse, vel ab ea abesse potest, vel saltem animo & mente fingi abesse citra rei ipsius, de qua dicitur, interitum. Veluti in homine album esse, doctum esse, sunt accidentia: in fideli & Christiano homine, priuatum vel Magistratum esse, seruum vel liberum: quia ista omnia non sunt partes definitionis, & absunt vel fingi possunt abesse ab homine Christiano, qui tamen non desinet esse homo fidelis. Ergo quod

rei

rei alicui inest velut accidens, si tanquam essentia eidem tribuitur, aut sumitur, fit fallacia ab accidente. Atque cur ista fallacia eueniat, hæc ratio est, Quòd si quæ de alio dicuntur vti essentia aut essentiæ partes, quæcunque essentiæ conueniunt, eadem etiam ei rei, cuius hæc essentia est. Dialectici sic aiunt,

Quæcunque de alio velut de subiecto dicuntur, tunc quæcunque de prædicato enuntiantur, eadem etiam de subiecto: veluti animal dicitur de homine veluti de proprio subiecto cui inest, vt sit in rerum naturâ proprio sibi existendi modo. Vnde quæcunque de animali enuntiantur & verè propriéque dicuntur, eadem etiam de homine. Quemadmodum dicitur de animali, sentire, corporeum esse : eadem etiam de homine. Nam & sentit homo, & est substantia corporea.

Aliud exemplum. *De fideli homine illud verè propriéque dicitur, Insitum esse fide in Christo, tanquam vera natura fidelis hominis hæc sit. Ergo quæcunque de homine in Christo insito dicuntur propriè, eadem etiam de homine fideli & Christiano.* Qualia sunt ista, in Christo mortuum esse, in eodem resurrexisse & viuere Deo. Quæ omnia propriè homini Christiano competunt. Hæc igitur regula quum sit vera, euenit vt qui aptè non distinguunt quid de alio dicatur velut essentiæ & naturæ eius pars, & quid illi conueniat velut accidens, facilè decipiantur. Nam exempli gratiâ, de homine Christiano dicitur velut accidens, ditem esse opibus terrenis, bono stomacho esse, visum & oculos habere. Hæc tamen omnia siquis existimet esse naturæ illius partes, decipietur fallaciâ hac accidentis. Nam

concedet quæ de homine diuite, de oculis & reliquis similibus enunciantur, eadem de homine Christiano dici, & illi tribuenda esse, qualia sunt hæc, ingentes thesauros habere, locupletem esse; non egere re quaquam, quasi hæc omnia Christiano & homini fideli conueniant, quod negat Paulus, 1. Corint. 1. 26, 1. Timoth. cap. 7. ver. 8. &c. Simile argumentum est eorum qui putant se sanctos esse, quia sanctorum hominum vestitum imitantur. Nam nihil vestitus facit ad animi sanctitatem, sed fides & vera vitę reformatio. Ergo quum sic dicunt & docent,

Sancti homines & Dei Prophetæ per syluas errarunt, pellibus vestiebantur, habitabant in speluncis, Heb. 11. 37.

Ergo qui hodie eadem faciunt sunt sancti:

Fallunt ab accidente. Nam illa superiora non definiunt veram Patrum sanctitatem, neque de illa dicuntur tanquam essentiæ & definitionis eius partes, sed tanquam accidentia. Vera autem Patrum illorum sanctitas in eo fuit, quòd & fidem Dei promissionibus habuerunt, & in ea fide toto vitæ tempore perseuerarunt. Itaque qui ista duo habent, sunt sancti, sicut Patres illi & Patriarchæ, quia ista de sanctitate, vti definitionis eius partes, dicuntur & enuntiantur.

Ex quo fit, vt quum falsa definitio pro vera affertur & cōceditur, fallamus, si quis ex nostra concessione argumentetur, pertineátque hæc fallacia ex falsa definitione, ad hoc elenchi genus, quod dicitur ab accidente. Nam in falsa definitione illud quod est solùm rei accidens, pro vera eius naturâ ponitur & sumitur: vnde sequitur error. Exēplum sit

sit quòd è Platonis dictis ridebat Cynicus Diogenes. Plato aliquando disputans sic hominem definierat præsente Diogene:

Homo est animal implume, bipes.

Gallus gallinaceus à Diogene implumis productus est.

Ergo gallus gallinaceus & implumis est homo Platonis.

Error est in hoc syllogismo ex accidente, quod veræ hominis essentiæ & definitionis loco substituitur & inducitur. Huiusmodi est & æquè fallax illa Papistarum argumentatio ex eodem accidente & falsa definitione,

Fides est virtus, quâ creduntur quæ non videntur. (Hanc definitionem tradit Petrus Lombardus, qui ab iis Magister sententiarum cognominatus est, lib.3.distinct.23.)

Turcæ credunt quæ non videntur.

Ergo Turcæ habent fidem.

Eadem fallacia est.

Fides est credere, quòd sit Deus.

Dæmones illud credunt.

Ergo Dæmones habent fidem, Iacobi cap. secundo, vers.19.

Ex falsa definitione illudimur & decipimur, itaque ex accidente: Ex quibus efficitur, siue accidens pro essentia rei, siue falsa definitio pro vera concedatur, omnino pertinere hanc fallaciam ad hunc locum & elenchum.

Remedium verò quod huic malo afferri debet, est, vt negetur sequi conclusio, quum accidens pro rei substantia & essentia sumptum est, & nostræ negationis ratio adducatur, distinguamúsque quid

rei, de qua agitur, competat tanquam accidens: quid autem eidem congruat velut essentia. Quæ sanè distinctio ab eo solo fieri potest, qui erit veræ Theologiæ peritus, si de quæstione Theologica agatur: idémque requiritur in cæteris artibus, in quibus versabimur. Nam soli periti & docti & scientes homines possunt, vt ait Plato, res inter se similes distinguere & separare, quando in ea distinctionis cognitione magna scientiæ cuiusque vis & pars posita est. Ergo negetur in hoc genere fallaciæ conclusio, & ratio negationis ex distinctione rerum afferatur.

Hoc autem totum exemplis illustrandum est. Ac primum quidem sit illud, quod ex Donatistarum schola & hæresi sumptum est, qui metiuntur Sacramentorum vim ex dignitate & persona Ministrorum & Pastorum, qui ea conferunt. Aiunt autem sic,

Omnia Sacramenta, quæ Pastores administrant in Ecclesia, sunt eorum Sacramenta.

At qui non sunt sine ruga & peccato Pastores: sunt mali & indigni.

Ergo quæ Sacramenta tales administrant, sunt malorum Sacramenta.

Inde colligebant non placere Deo, & inutilia atque infructuosa Ecclesiæ esse. fallacia est ab accidente. Nam Pastori, vt sit malus, est accidens, & ab administratione Sacramentorum planè semotum & seiunctum. Neque ea ratione Pastor Sacramenta administrat, quia malus, sed quia est Ecclesiæ Pastor & promissionum Dei vocalis præco. Transferunt itaque Donatistæ ad accidens (cúm malorum Sacramenta vocant) quod priùs de Pa-

ſtore, tanquam de vero ſubiecto, ſumptum & enuntiatum erat.

Aliud exemplum ex Anabaptiſtis & iiſdem Donatiſtis, qui putant baptizatos ab hæreticis Paſtoribus eſſe rebaptizandos. ſic autem arguunt,

Qui à Paſtore hæretico baptizatus eſt, Chriſti baptiſmate non eſt baptizatus.

Ergo eſt rebaptizandus.

Fallunt in eo quòd in Chriſti baptiſmate nõ perſpiciunt quid ſit de eius ſubſtantia, & quid illi vel ut accidens competat. Nam in Baptiſmo Chriſti eſt de ſubſtantia eius baptizari à Paſtore in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. A bono verò vel malo Paſtore baptizari, item à fideli vel infideli, eſt planè accidens. Itaque non eſt traducendum atque transferendum ad accidens Baptiſmi, quod ad eius veram naturam pertinet, vt definiatur Baptiſma Chriſti, illud quod à fideli Paſtore confertur: ſed quod à Paſtore in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti credenti datur.

Aliud exemplum.

Pœnitentia in Scriptura ſacco, cinere, ieiunio, & lachrymis fieri dicitur, Ioſ. 7. 6. Ioël. 2. 12.

Ergo pœnitentia in iis externis rebus poſita eſt.

Hæc eſt argumentatio Papiſtarum & hypocritarum, quos Chriſtus reprehendit Matt. 6. 2. qui transferunt accipiúntque accidens pœnitentiæ pro vera eius natura & definitione, vt annotat Caluinus libro 3. capit. 3. Inſtitutionis Chriſtianæ ſect. 17.

Aliud exemplum ex Oſiandri ſententia, qui ait noſtram iuſtitiam eſſe diuinæ eſſentiæ particulam in nobis. Ait igitur ſic,

Habemus Patrem & Filium & Spiritum sanctum, cùm sumus iusti.

Ergo cùm sumus iusti, habemus essentiam Dei in nobis.

Responsio est, transferri ad Dei substantiam & essentiam, quod est accidens eidem: nempe in nobis inesse. Nam quòd dicitur Pater & Filius & Spiritus habitare in nobis, Ioann. 14.23, non de essentia Dei & transfusione eius in nos est accipiendum, sed tantùm de nostra per Christum connexione cum Deo, quæ res est illi planè accidens.

Aliud exemplum ex Donatistarum hæresi.

Magistratus Christianos homines sunt persecuti.

Ergo Magistratus Christianismo sunt contrarii.

Hoc idem Anabaptistæ afferunt. Sed fallunt, quia quòd Christianos persequitur Magistratus, non est de natura Magistratus, sed illi pro tempore ex infidelitate accidit.

Aliud exemplum ex schola Papistarum, quum reliquias suorum Sanctorũ venerandas esse aiunt.

Sancti sunt nobis venerandi.

Ergo eorum reliquiæ.

Fallunt, quia quatenus & quòd sunt Sancti venerandi, eorum vitæ, sanctitati & fidei tribuitur, non autem pelli, carni & ossibus, quæ omnia sunt ad essentiam sanctitatis accidentia. Ergo cùm Papistę honorem vitæ & fidei Sanctorum debitum ossib. tribuunt & carni, arguunt & fallunt ab accidente. Et hæc quidem hactenus. Vulgaria autem exempla, si quis illis ad huius elenchi assequendam cognitionem iuuari & delectari potest, hęc ferè sunt. Fallaciæ ab accidente:

Quod

Quod emisti, comedes.
Crudum emisti.
Ergo crudum comedes.

Item aliud exemplum.

Homo est dissyllabum.
Polycarpus est homo.
Ergo Polycarpus est dissyllabum.

Visum est autem huic loco pro coronide adiicere hanc Chrysostomi sententiam, quæ extat Homil.15.ad pop. Antiochen. *Laqueus maximus, mulieris forma: imò verò non mulieris forma, sed lasciuus aspectus. Non enim res calumniemur, sed nos nostrúmque torporem accusemus. Neque dicamus, ne sint mulieres: sed ne sint adulteria. Neque dicamus, ne sit pulchritudo: sed ne sit fornicatio. Non dicamus, quia comeditur, & bibetur, omnia mala: non enim propter hoc, sed propter torporem & improbitatem nostram.*

Et quia de fallacia huius generis copiosè diximus, ad alias veniamus.

DE FALLACIA QVÆ FIT *cùm non causa pro causa sumitur.*

QVemadmodum, quum accidens pro essentia sumitur, fit fallacia: ita, quum ea quæ non est causa sumitur atque affertur pro vera causa, est vitiosa argumentatio, fitque fraus non animaduertenti. Atque vt huius elenchi & loci natura & fraus intelligatur, quid sit causa videamus,

itémque quot sint & quotuplices causæ : demum quæ regulæ obseruandæ sint, vt fiat recta ex causis conclusio. Iisdem enim omissis fit fallax & vitiosa.

Causa est, quæ vi sua aliquid efficit & producit: vti vera in Christum fides regenerationem & bona opera. Galat.5.6. Iacob.2.14. Sic Sol diem profert, ignis calorem, Christus salutem efficit in nobis, Spiritus sanctus dona varia in nobis, Eph.4.7. 1.Corinth.12.4: Siue, causa est (vt Cicero definit in libr. De fato) cuius vi illud euenit, cuius esse causa dicitur. Sed quum ita causa definitur, videtur illud tantùm causæ genus definiri , quæ vulgò & proprio nomine causa Efficiens appellatur. Hic tamen locus non solùm ad illud causæ genus pertinet, sed etiam ad materiam, formam, & finem, quæ omnes causæ sunt rei : veluti salutis nostræ *causa efficiens*, est Deus Pater : *materia*, Christus; *forma*, adoptio nostra; *finis*, gloria Dei, Ephes.1.4.5.6. Ergo siue illud pro materia rei sumatur (quod non est) siue pro forma, siue pro fine, & inde aliquid vitiosè & falsò concluditur & colligitur : est fallacia à non causa pro causa. Exempli causâ, si bona opera statuuntur esse materia nostræ salutis, deinde concludatur, Ergo nos ipsos saluos facimus: ea quę non est causa, pro causa tamen posita est. Item si sic dicimus,

Finis nostræ salutis est, vt agnoscamus homines per quos ad Euangelii cognitionem adducimur.

Ergo finis nostræ salutis est, vt homines laudemus: falsa est argumentatio , quia non causa finalis pro causa sumpta est. Ex quo fit, vt sedulò sit

iunio

iuniori Theologo, quid ſophiſta vel hæreticus pro cauſa ſumat, obſeruandum, ne imprudens atque incautus ab eo decipiatur, & concedat quod eſt negandum.

Sed præter quatuor illa cauſarum genera quæ diximus, nimirum efficiētem, materialem, formalem, & finalem cauſam, ſunt etiam duo alia valde nobis annotanda & excutienda, nimirum

cauſa { *Neceſſaria* & *Adiuuans.*

Cauſa *neceſſaria* eſt, quâ poſita effectus ſtatim ſequitur: veluti, ignis eſt, ergo ardet & calefacit. Hac enim poſita, ponitur effectus: & hac dempta tollitur & ceſſat effectus. Itaque, vt quæ ſint veræ & neceſſariæ cauſæ intelligamus, operæpretium eſt illud meminiſſe, quod tradit lib. 2. Analyti. priorum, Ariſtoteles c.19: Tunc intelligi aliquid pro vera cauſa vitiosè ſumptum eſſe, quo dempto idem nihilominus effici atque concludi poteſt. veluti,

Iudas in menſa Domini accubuit, dum Paſcha à Chriſto ederetur.

Ergo Iudas panem Cœnæ edit.

Item, *Simon Magus Philippum concionantem audiit: ergo credidit.*

Vitioſæ ſunt argumentationes ex eo, quòd illud pro vera & neceſſaria rei cauſa poſitum eſt, quo dempto idem tamen euenire potuit. Potuit enim Simon Magus etiam credere, ſi non audiiſſet Philippum, ſed alium. Et potuit Iudas etiam ſi adfuit

& accubuit in mensa Domini, non edere tamen panem Cœnæ Domini. Ergo quoties illud quod præcedit & pro causa statuitur, vel demptum non perimit vim conclusionis, vel adiectum non efficit & infert vi sua: toties intelligatur, neque veram, neque necessariam causam sumptam atque positam esse, sed nos decipi.

Hæc autem causa necessaria dicitur, & perfecta & principalis causa, & propriè causa est.

Adiuuans causa est, quæ vim & naturam afficiendi ipsa quidem non habet, sed tamen sine qua effici illud non potest, veluti cùm instrumenta causam appellamus. Ipsa enim non efficiunt, sed manus vel ingenium artificis efficit scamnum, abacū, & si quod aliud opus cogitemus effectum. Hæc causa adiuuans dicitur instrumentalis & causa sine qua non, veluti opes sunt causæ charitatis atque liberalitatis in egenum fratrem exercendæ, quia sine iis erogare egeno fratri nihil possumus. Sed sunt causæ instrumentales vti manus ipsa dantis. Vera autem causa est cor & animus donantis. Libri studiosis Theologis sunt causa sine qua non discunt & student.

Ac postquam & quid causa sit & quotuplex intelleximus, ad regulas veniamus quæ sunt obseruandæ, vt rectè ex causa posita effectus concludatur & colligatur. Sunt autē duæ: nam effectum est

aut { *Vna tantùm causa, & ea necessaria.*
Plures causæ, quæ interuenire debent, siue simul, siue succesiuè, vt effectus producatur.

Hæc itaque prima regula est: quoties alicuius effect

effectus vna tantùm est causa,& ea necessaria,causâ posita,sequitur effectus. veluti, vbicunque vera fides est,illic est fiducia & adoptio:vbicunque Dei fauor est & gratia,illic pax animi & misericordia.

Secunda regula est, quoties vnius effectus plures sunt causæ siue subordinatæ,siue pares,si aliqua ex iis omittatur, reliquæ ponantur, non sequitur effectus:veluti,

Huic diuiti sese obtulit pauper hic & egenus frater.
Ergo diues dedit.

Prætermissa est vna causa, nempe animus donantis, qui nisi adfuerit, non dedit tamen, etsi diues. Item,

Ioanni & Petro Christianis pauper eleemosynam & stipem petens sese ad portam templi obtulit.
Ergo Ioannes & Petrus stipem dederunt.

Non sequitur:quia aurum & argentum,vnde darent,non habebant, Actor.3.6. Ergo quoties vel quæ non est omnino causa, pro causa sumitur, vel quæ necessaria causa non est,pro necessaria tamen ponitur, vel quæ sola causa non est, pro sola inducitur: ex hoc elenchi genere fit fallacia, nempe ex non causâ pro causa.

Ad hunc autem elenchum pertinent omnia quæ apud fideles homines valerent, si recta & vera essent, quæ eadem peruersè & falsò afferuntur & adducuntur. Multa sunt enim in Theologia quæ pro causa apud nos valere debent, súntque omni causâ naturali potiora: quia è sacra Scriptura hauriuntur. Itaque eadem illa si perperam citentur, fit fallacia ex non causâ, quæ pro causa allata est. Imprimis autem ipsa sacræ Scripturæ

authoritas huiusmodi est, quæ si verè & aptè & quemadmodum decet laudetur, causa est vera & necessaria. Sin autem falsò & ineptè, fallimur ex lo co non causa pro causa. Itaque hi omnes ex hoc lo co decipiunt & imponunt, qui

1 Falsas sententias, & quas vocant, authoritates sacræ Scripturæ allegant & afferunt, id est, eas quæ nullibi in Scriptura exstant scriptæ & proditæ, quales multas Marcionitæ & Valentiniani & plerique alij hæretici habuerunt, qui perfidè, nescio quibusdam sententiis & falsò, se errorémque suum tuentur.

2 Item qui libros Apocryphos pro receptis laudant, & ducunt ex iis suæ hęresis confirmationem, impingunt in huius loci & fallaciæ scopulum. Veluti Papistæ cùm libros Machabæorum proferũt. Est enim non causa pro causa sumpta, quia rei credendæ & fide certa tenendæ vera causa est authoritas sacræ & receptæ Scripturæ. Libri autem priuati aut Apocryphi non item.

3 Item qui sententias quidem è sacra Scriptura promunt, sed perperam eas applicant, vel interpretantur linguæ vel sensus ignoratione. Aliud enim pro alio sumunt, & pro causa ponunt eam sen tentiam quæ tamen non est causa, quia perperàm explicata est vel versa.

4 Item qui malam consuetudinem & ritum pro bono commendant, & sui erroris columen vel firmamentum sumunt, ponunt pro causa illud quod tamen non est causa. Consuetudo quidem bona in multis pro causa & ratione valere debet: mala autem & contra bonos mores vel verbum Dei contraria recepta, itémque ritus nullibi valere

debent

debent.Hoc argumentationis genere vtuntur Papistæ,cùm errores ſuos longa conſuetudine, ſed tamen quæ mala vel verbo Dei contraria eſt, vel dum longi temporis,quam vocant, præſcriptione tuentur & defendunt.

5 Item qui Patrum exempla quæ non ſunt imitanda pro imitandis tamen proponunt & obtrudunt.Hoc genere multi peccant,vt & Monachi in ſectarum ſuarum varietate defendenda, & reliqui Papiſtæ quum ſibi imitandos ſæpe proponũt, quos non deberent tamen.Peccant etiam qui Dauidis adulterium, Iacob Patriarchæ in duabus ſororibus ducendis inceſtum, obſtetricum Hebraicarum mendacium ſibi imitandum proponunt, & eadem fieri vel poſſe vel debere contendunt exemplo Patrum: quia falſa & mala exempla imitari ſtudent.Exemplum quidem iuſtum & honeſtum, eſt vera cauſa,cur idem facere debeamus, quia Scriptura id nobis imitandum proponit. Quid autem mirum eſt, nos neque Dauidis adulterium, neque Aaronis murmur imitari debere, quando neque omnia laudata etiam in Scriptura Patrum exempla ſequi oportet & imitari? Quale eſt Moſis factum in Ægyptio cædendo, Phinees zelus & animi ardor,populi Iſraelitici exitus de Ægypto cum rebus Ægyptiorum, niſi nominatim idem Dei præceptum habeamus, eandem perſonam geramus, & eundem planè affectum & zelum, qualia illi habuere, à Dei Spiritu acceperimus. Ergo multi in malis & non imitandis exemplis peccant.

9 Item qui falſa miracula afferunt, vt nos in ſuam opinionem trahant, id eſt, vel ementita, vel

non legitima miracula: quia ad ſuum legitimúmque finem non tendunt, fallunt hoc vitij genere, quòd eam cauſam perſuadendi & probandi afferunt, quæ cùm falſa ſit, nobis pro cauſa eſſe non debet.

In hoc vitij genere multi ſunt Papiſtæ, qui pluſquam ſexcenta millia miraculorum ementita in diuorum ſuorum canonizandorum, vt ipſi loquuntur, id eſt, deificandorum gratiam & commendationem pia intentione recitant. Quæ cùm illi afferunt, ſit hæc breuis reſponſio, Fidem fac de iſto miraculo, vel, Hæc credat Iudæus Apella, non ego. Atque his ferè modis & his ſimilibus fallacia ab eo loco fieri poteſt, quando non cauſa pro cauſa ſumitur.

Remedium autem, quod aduerſus tot & tam varios fallaciarum modos afferri debet, vnum eſt & breue, nempe hoc, vt negetur conſecutio, atque huius negationis noſtræ ratio reddatur, nimirum, per quam oſtendamus falſam eſſe eam cauſam, quæ pro cauſa tamen ſumpta eſt, & in qua propoſitione id factum ſit, explicetur. Illud autem perſpicere poſſe, eſt docti peritique Theologi & hominis. Nam

Felix, qui potuit rerum cognoſcere cauſas, vt Poeta canit. Sed ex iis quæ ſuprà tradita ſunt, facile eſt vitium huius loci deprehendere atque etiam quò ſuperiora omnia apertiora ſint, ſunt aliquot exemplis illuſtranda. Ac primùm quidem ſit illud quod ij afferunt, qui contra veriſsimam de Prædeſtinatione doctrinam peſsimè diſputant, vt eam euertant. Aiunt enim ſic fieri Deū peccati, quod Adam fecit, authorem. atque ſic arguunt,

Dei decreto & prædestinatione Adam primus homo peccauit.

Ergo Deus peccati Adami, primi hominis, author & causa est.

Nego ſequi, quia non omnes cauſæ enumerantur, ſed vna media, nempe ipſius Adami libera voluntas, prætermiſſa eſt. Nam inter Dei decretum, & lapſum ſiue factum Adami, media fuit cauſa ipſius voluntas, quæ ſola verè fuit eius cauſa quod in facto Adami fuit vitioſum & voluntati Dei repugnans, rebelle & contrarium, & ideo non cauſa pro cauſa ſumpta eſt. Hoc modo in libello de Prædeſtinatione Beza.

Aliud exemplum.

Insurget pater in filium, filius in patrem, gens in gentem propter Euangelium, Matth. 24. 7.

Ergo Euangelium est malum, vel doctrina dissentionis & seditionis.

Item ſic maleuoli & calumniatores homines contra lucem Euangelij blatterant:

In hac noua Euangelii promulgatione & offendicula multa nata sunt, & improbi multi reperti, qui illud sequebantur.

Ergo Euangelium profert & edit offendicula & improbos gignit.

Nego ſequi in vtroque ſyllogiſmo. Prætermiſſa enim eſt vna & media cauſa, nempe hominum peruerſitas & rebellio, quæ inter Euangelij promulgationem & offendicula ſiue bella illa media interuenit, & quæ veriſsima eſt horum omnium malorum cauſa, dum vel Euangelio homines obſiſtere nituntur, vel ei non parent.

Aliud exemplum ab iisdem illis sumptum, qui contra doctrinã de Prædestinatione agunt. Aiunt enim Deum fieri eorum omnium peccatorum, quæ homines perpetrant, causam & authorem. Sic igitur dicunt,

Deus ordinauit ab æterno, vt mali & damnandi peccarent.

Ergo Deus est peccatorum omnium, quæ damnandi & mali faciunt, author.

Nego sequi. Prætermissa enim hîc est, vt in primo exemplo, media causa, nempe ipsa damnandorum voluntas, quæ verissima est eius, quod in facto malorum peccatum nominandum est, causa: non autem Dei decretum.

Atque ex hac elenchi ratione ferè soluuntur omnes horum hominum syllogismi aut paralogismi potiùs & rationes, ex non causa, quæ pro causa ponitur.

Aliud exemplum eorundem.

Præscientia Dei nouit peccatores futuros.

Ergo est peccatorum in iis causa.

Fallacia est ex non causa pro causa. Præscientia enim Dei nullius rei causa est, sed prouidentia potiùs. Eorum enim Deus author est quæ præordinauit, non etiam eorum omnium quæ præsciuit. Peccata enim præsciuit Deus, non autem fecit aut ordinauit. *August. lib. 1. de libero arbitrio, c. 4.*

Aliud exemplum est ab iis sumptum, qui se, cùm peccarunt, excusant. Hoc autem est Libertinorum.

Diabolus impulit me & malus spiritus, vt peccarem.

Ergo Diabolus & malus spiritus, non autem ego, est author mei peccati.

Nego

Nego ſequi, quia ſemper in his argumentationibus proxima cauſa omiſſa eſt, nēpe ipſius hominis peccantis voluntas, quæ malo, & peccato, & in Deum perfidiæ aſſenſit, atque ita peccati cauſa eſt, etſi Diabolus fuit illius flabellum. Sic Auguſtinus reſpondet, artic. 11. in lib. Ad articulos Auguſt. falſò impoſitos. Ait enim, Si Diabolo obiiceretur quòd talium facinorum ipſe author, ipſe eſſet incentor, puto quòd aliqua ratione hac ſe poſſet exonerare inuidiâ, & talium ſcelerum patratorem de ipſorum voluntate vinceret, quia etſi delectatus ſit furore peccantium, probaret tamen ſe non intuliſſe vim criminum. Hactenus Auguſtinus.

Aliud exemplum ex Papiſtis ſumptum.

Ait Gregorius Homil. 38. nos vocationis tantùm noſtræ certos eſſe, electionis autem incertos.

Ergo electionis noſtræ ſumus incerti.

Nego ſequi, quia hominum dicta aut authoritas eſt peſsimum fundamentum & mala cauſa doctrinæ de fide, quam habere debeamus. Et qui dicunt αὐτὸς ἔφα, vti Pythagorici olim, Non cauſam pro cauſa fidei noſtræ afferũt. Ergo hominum authoritas ne laudetur ſtatuatúrque noſtræ fidei cauſa; ne fiat paralogiſmus ex non causâ pro cauſa. Calu. Inſt. lib. 3. cap. 24. ſect. 7.

Aliud exemplum.

Non poteſt impius & latro accuſari, quin exequitur graſſans in ſyluis, Dei propoſitum.

Ergo impius & latro non eſt maleficii damnandus & puniendus.

Prætermiſſa eſt voluntas ipſius latronis, quæ eſt in eo cauſa mali & maleficij, non autem Dei propoſitum. Ergo non cauſa pro cauſa mali ſumpta

est. Cal. Instit. lib. 1. c. 14. sect. 4.

Vulgare exemplum est illud,

Noach se vino inebriauit:

Ergo vinum est malum.

Nego sequi. Ebrietatis enim causa in Noach fuit intẽperantia & immôderatus vini vsus. Chrysostomus simile quippiam Homil. 11. ad pop. Antiochen. *Quot dicentes audio, Non sit paupertas. Obmutescere faciamus igitur, qui talia agre ferunt. Blasphemia enim est talia dicere. Dicamus igitur ipsis, Non sit pusillanimitas. Paupertas enim innumera vita nostra bona intulit, & sine paupertate sunt inutiles diuitia.* Atque hæc quidem hactenus.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ex eo quòd sumitur pro concesso principium, id est, illud ipsum de quo controuersia erat.*

HVius elenchi inscriptio, *Petere principium*, quæ vulgò fieri solet ab omnibus, quotquot adhuc legerim, vitiosa est & obscura. Quæ meliùs & faciliùs poterit intelligi si dicatur, *Petere id quod erat in quæstione dubium.* Vocat enim Aristoteles lib. 1. elench. & lib. 2. Analytic. priorum, τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν ἢ αἰτεῖσθαι, id est, *sumere id quod ab initio & in quæstione ipsa probandum erat.* Ex qua re plurimæ fallaciæ committuntur, neque vlla fit probatio. Nam probatio ex certis causis & priùs probatis fieri debet, non autem ex incertis & posterioribus. Id quod tamen is facit qui sumit pro re concessa &

vera illud quod venit in quæstionem, & de quo ipsa controuersia erat instituta. Vt faciliùs igitur locus ipse & ratio fallaciæ quæ fit, indicetur, inscriptio huius elenchi sic fieri debebit, *Sumere id de quo primùm conuertebatur:* non autem sic, *Petere principium.* Nam si verè loqui volumus, & Mathematicorum more, nihil habet vitij in se petitio principij. Cùm, sint enim in quaque arte principia indemonstrabilia, peti atq; postulari debent, vt concedantur. Et rectè id fit, non autem vitiosè, vnde nata sunt illa quæ in Geometria & apud Euclidem *αἰτήματα*, id est, *petitiones* siue *postulata* appellantur: & recta methodo ratione artium & scientiarum tradendarum conuenienti illud fit. Quòd si hic locus esset inscribendus, *Petere principium*, dixissent Græci, *αἰτεῖν ἀρχὴν*, non autem sic, *λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ*. Atque hæc quidem de ipsa *ἐπιγραφῇ* & inscriptione huius elenchi dicta sunt, quæ commodè & peritè non fit vulgari modo. Nos tamen ne quem turbaremus nouo nomine, vsitata appellatione diximus, *Petere principium.* Est autem *Petere principium*, siue *sumere pro concessa rem quæ controuersa est*, probare aliquid per id quod per se neque manifestum adhuc neque concessum est, sed vel obscurum vel dubium. Id quod certè multis modis accidit, vt docet lib. 8. *τοπικῶν* Aristot. & lib. 2. *ἀναλυτικ. προτέρων.* Nam quod petitur postulatúrque concedi ad rei, de qua quæritur, probationem, illud est

vel
- *Id ipsum de quo agebatur, quod tamen sumitur, vel*
  - Iisdem omnino,
  - Mutatis verbis.
- Verbis tãtùm, re tamen idem: id quod fit, si petitur, vel
  - *Aequipollens rei, de qua agitur.*
  - *Totum eius rei concedi, cuius res proposita & controuersa pars est.*
- *Aliud & diuersum: necne vel*
  - Re & verbis aliud & diuersum.
  - Sed tamen id petitur concedi, quod est, vel
    - 1. *Obscurũ* — Æquè, Plus quàm quæstio ipsa.
    - 2. *Incertum*
    - 3. *Posterius natura.* — Æquè, Plus quàm quæstio ipsa.

Ad hunc autem locum commendandum præclara est illa Irenæi sententia, lib. 2. aduers. hæres. cap. 10. *Omnis quæstio non per illud quod quæritur habet resolutionem, nec ambiguitas per aliam ambiguitatem soluitur apud eos qui sensum habent: aut ænigmata per aliud magis ænigma: sed ea quæ sunt talia ex manifestis & consonantibus & claris accipiunt solutionem.* Inde etiam nata est illa iusta Vincentij reprehensio ab August. factà. l. 2. de Anima. cap. 6. *Cùm enim vellet*, ait, *probare dubia, ausus est dicere sine dubio reprobanda.*

His omnibus modis vitium in argumentatione fit,

fit, quod nascitur ex petitione principij, quemadmodum vocant. Nam si illud quod in controuersia versatur, postuletur concedi siue eadem siue diuersa loquendi formâ, est inepta ταυτολογία, ad quã nos hæreticus adducit incogitantes, vel inuitos. Veluti si probandum sit, Nos essentiali iustitiâ esse iustos, quod ait Osiander, & petat hoc, ponáq; ad huius suæ sententiæ confirmationem, *Iustitia qua homines iustificantur, est essentialis*: iisdem omnino verbis petit quod vult probare. Vel si diuersa dicendi formâ idem tamen petat, veluti, *Virtus & donum Dei quo homines apud Deum fiunt censentúrque innocentes, est quid essentiale*: id petit quod probandum susceperat.

Sed si æquipollens sumat quis eius rei, quam argumentis probandam suscepit, perinde est, quia principium petit: veluti quando Papistæ hunc suum errorem tuentur, Nos non iustificari sola fide, sumunt hoc, *Etiam operibus nos iustificari*. Sed etsi totum sibi concedi aliquis postulet, cuius pars est in dubitatione, peccat hoc eodem genere vitij. veluti si quis de Marcionitarum hæresi velit, contendátque docere Hominem esse opus indignum Deo, dicat & postulet hoc sibi dari, *Mundum hunc totum esse opus indignum Deo*, quod illi sentiunt & scribunt: id certè ponit tanquam verum, quod est totum ad quæstionem propositam, quæ est pars mundi huius vniuersi, nempe homo. Ex quibus iam intelligi potest, qua ratione ex hoc vitij & elenchi genere fallacia in argumentatione committi possit.

Videamus igitur quomodo dissolui & explicari debeat, quia non satis est vulnus & morbi genus

expoſuiſſe,niſi etiam remedia afferamus. Eſt igitur hoc tutiſsimum in hoc argumentationum genere remedium, vt antecedens negemus, aut de eo addubitemus,id eſt,prætermittatur omnino à nobis, nulla de eo conceſsione aut negatione facta. Dicamus igitur in eo quod vulgares Dialectici ſolet, *Tranſeat.* Nam poſteaquam quid ex eius antecedentis conceſsione eueniat & efficiatur,intellexerimus, tum longè commodiùs vel negabitur vel diſtinguetur antecedens. Antea verò non item. Hoc autem totum exemplis illuſtrandum eſt. Ac primùm quidem illud ſit ex Papiſtarum ſchola & diſputationibus ſumptum,Papæ decretis eſſe obediendum ſub pœna excommunicationis & metu diuini iudicij & mortis.

Sic itaque arguunt,

Papa eſt Dei vicarius in terris,& Eccleſiæ Chriſtianæ caput.

Ergo Papæ obediendum eſt.

Nego antecedens, quia incertum probatur per incertius: & ideo hæc argumentatio continet fallaciam petitionis principij.

Aliud exemplum ab iiſdem,dum Conciliorum ſuorum generalium decreta & Canones pro irrefragabili Scripturæ authoritate venditant. Aiunt enim ſic,

Eccleſia errare non poteſt, & hæc eſt tota collecta in Conciliis generalibus,

Ergo Concilia errare non poſſunt.

In hac argumentatione petitur principium. Incertum enim per incertius probatur.

Aliud exemplum ab iiſdem,dum ſic arguunt,

Hoc idmpridem in Eccleſia factitatum eſt,

Ergo

Ergo rectè fit & obtinere debet.

Petit principium. Incertum per incertius demonstratur. Eſt enim incertum vtrum omne quod iampridem in Eccleſia factitatum eſt, obtinere debeat.

Aliud exemplum ab iiſdem, cùm ſuorum doctorum ſententias laudant.

Gregorius Magnus, aut alius quiſpiam hoc dixit.

Ergo illud verum eſt.

Incertum per incertius. De hoc enim ipſo quæſtio eſt, Vtrum omnia quæ Gregorius Magnus dixit vel ſcripſit vera ſint.

Aliud exemplum ab iis ſumptum qui quærunt, cur Filium Dei incarnari oportuerit. Ita aiunt,

Debuit qui erat in diuinitate Dei Filius, fieri in homine hominis filius.

Ergo debuit Dei Filius fieri homo.

Obſcurum & incertum per obſcurius & incertius: & omnino hæc probatio ducta eſt à poſteriore. Quam tamen ſequitur P. Lombardus lib. 2. Sent. diſt. 2. & Auguſtinus, cap. 2. de Eccleſiaſt. dogmatibus. Hæc tamen verior eſſe poteſt, quòd Deus per eundem voluit hominem ſaluare, per quem condiderat. Per Filium autem ſuum condiderat, Epheſ. 3. 9.

Aliud exemplum ex Sophiſtarum ſchola.

Apoſtoli Chriſti ceremonias introduxerunt.

Ergo epiſcopus Romanus poteſt introducere.

Incertum & dubium per incertius. Cui enim conſtat eadem licere Papæ, quæ & Apoſtolis? lib. 1. cap. 10. ſect. 17. Inſtit. Chriſt.

Aliud exemplum.

Hoc potest Ecclesia vera.

Ergo hoc possunt Papistæ. quia illud ipsum quæritur, utrùm Papistæ sint vera Dei Ecclesia, nec ne.

Aliud exemplum ab iisdem Papistarum doctoribus.

Verba hæc, *Hoc est corpus meum*, apertè fieri transsubstantiationem declarant.

Ergo fit, cùm dicuntur, transsubstantiatio.

Petunt principiũ, cùm volunt sibi cócedi id quod in controuersia positum est, vtrum illa verba, *Hoc est corpus meum*, sine tropo accipi debeant, nec ne. Caluin. Instit. lib. 4. cap. 17. sect. 25. Ac certè magna pars argumentationum quæ à Papistis pro se i suâ Ecclesiâ, conciliis, priuilegiis, iure & potestate clauium, item & tyrannide tuenda, fiunt, soluuntur ex hoc loco, qui est, *Petitio principii*, ad cuius explicationem superiora exempla satis esse iudicamus.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ex eo quod non consequens sumitur tanquam consequens.*

QVemadmodum superior elenchus, ita hic latissimè patet qui dicitur, *A non consequenti.* Ex eo enim errore, per quem illud quod non est consequens pro consequente sumptum est, fiunt multæ atq; penè innumerabiles fallaciæ & deceptiones, de quibus est hoc loco breuiter dicendum.

Est

Est autem fallacia *A non consequente*, fraus quæ fit in syllogismo, ex eo quòd non consequens pro eo quod verè & necessariò consequens est, conceditur & sumitur. Est autem *consequens*, id quod ex alio infertur & concluditur necessariò, ita vt priori posito, hoc posterius sequatur & eueniat. Vnde fit, vt illud, quod est hoc loco consequens appellatum, sit distinguendum à Signo, & ab eo quod nominatur Concomitans. Neutrum enim horum pro consequenti sumi debet & concedi, ne fallamur. Habent quidem hoc inter sese commune illa tria, nimirum consequens, concomitans, & signum, quòd re existente ipsa quoque apparent & existunt. Sed hoc etiam habent discriminis, quòd non conuertuntur concomitans & signum cum re, cuius sunt vel signum vel concomitans. At verò consequens cum re conuertitur, cuius est consequens. Itaque necessariò cùm vnum positum est, aliud ponitur & apparet.

Est igitur *Concomitans* illud quod aliud vt plurimùm vel antecedit, vel sequitur, vel comitatur: non autem necessario. Exempli causâ, Discipuli Christum comitati sunt. Sed & tempus & locus sunt concomitantia: veluti, Christum secutus est terræmotus: præcessit bellum Actiacum. Ergo ex iis tanquam ex vero consequenti concludendum non est, Discipuli erant illic, ergo Christus illic quoque erat, quia ab iis nonnunquam abfuit, Luc. 6.13. Neque item sic efficiendum, Fuit terræmotus, ergo Christus iam venerat. Nam temporibus Oziæ regis fuit ingens terræ succussio & motus, nondum tamen Christus venerat, Zachar. 14.5. Amos 1.1.

Signum eſt, quod abſentis rei & quæ non videtur coniecturam affert & animo iniicit, quòd ſit & exiſtat. Veluti *fumus eſt ſignum ignis*, & qui fumum videt, coniectat illic ignem eſſe. Item fuga Chriſti fuit ſignum capti Ioannis: pulla veſtis & atra olim ſignum pœnitentiæ. Ex quibus tamen omnibus, quia neque conuertuntur neque neceſſariò conſequuntur, nihil effici certóque concludi poteſt. Sed vt locus hic latiùs & quemadmodum oportet tradatur, vti ſe latè diffundit, ita latè per ſuas omnes ſpecies explicandus eſt: quia fallacia à non conſequente fieri committíque multis modis poteſt. Nam illud quod non eſt in argumentatione & ſyllogiſmo conſequens, eſt non conſequens,

vel ratione
- *Formæ* ipſius ſyllogiſmi.
- *Materiæ*, quia mala eſt, vel
  - 1 *Partium enumeratio.*
  - 2 *Illatio & collectio de vno ad aliud.*
  - 3 *Rei ipſius ſumptio*, quia ſumitur pro conſequenti, quod tamen eſt tantùm vel
    - *Concomitans.*
    - *Signum rei.*

Ac de vitio quidem ſyllogiſmi, quod à nòn conſequenti fit ratione formæ & malæ conſequentiæ & connexionis dixerunt alij. Itaque non eſt hîc repetere neceſſe.

Venia

Veniamus igitur ad eam quæ fit in syllogismo fraudem, ex materia quæ ipsa non est consequens.

Ac primum quidem eius genus est, cùm non est sufficiens partium enumeratio facta, sed aliqua prætermissa. Rectè enim concludi nõ potest quomodò errant Papistæ, cùm pœnitentiæ suæ partes enumerant. Aiunt enim eas esse tres, *contritionem cordis, confessionem oris, & satisfactionem operis*. P. Lombardus lib. 4. Sententiarum distinct. 16. Ex hac partium enumeratione Iudam Iscariotem verè pœnitentem fuisse concludetur, quia tria hæc habuit, Matth. 17. Vitiosa igitur est enumeratio, quia eius præcipua pars, nempe aditus conuersióque ad Deum per fidem ab illis omissa est, quæ defuit Iudæ. Itaque cùm ex sua partium enumeratione Papistæ aliquid de pœnitentia concludunt, fallunt à non consequenti. Sic fallit qui dicit, *hic est pannus, ergo est albus, vel ruber*: potest enim esse niger pannus. Idem in argumentatione vitium committitur à non sufficienti formarum siue specierum eiusdem generis enumeratione: velut, *Hoc animal neque est equus, neque bos, neque ouis, ergo non est brutum animal.* Prætermittit enim multas species. Nã potest esse ceruus, capra, lepus. Vnde hæc fallacia est à nõ cõsequẽti, propter vitiosam partiũ enumerationẽ. Sic Papistæ arguunt, *Iste homo qui est de Ecclesia, neq. est ordinem Presbyteratus assecutus, neque Diaconatus, neque Acoluthi, ergo non est de clero vel clericus*: fallacia est à non cõsequenti ex hoc genere. Prætermittunt enim vnam clericorum aut eorum qui sunt de clero Domini

speciem,nempe,eorum qui viuunt priuati & oues in Ecclesia, 1. Petr.5.3. Nam, vt ait Tertullianus, *Nonne laici sacerdotes sumus?* ergo & clerici sunt laici.

Alterum genus huius vitij à non consequenti, est, à mala illatione & collectione de vno ad aliud. Id quod fit multis modis, ac præcipuè quidē duobus, nē-pe & in { *Coniugatis nominibus.* *Descensu & illatione affirmatiua à minori ad maius.* Vtrunque autem explico. Ac primum quidem illud vitium quod sæpissime fit in nominibus coniugatis. *Coniugata* sunt quæ ex vno fonte denominantur: vt iustitia & iustus, calor & calidus; sanctitas & sanctus, & quæ dicuntur sortiri eandem appellationem, *abstracta*, & *cōcreta*, vt loquuntur Dialectici, veluti sanitas est abstractum, sanus est concretum: ista sunt coniugata siue paronyma. In iis sæpe accidit, vt rectè denominatio fieri possit: sæpe autem euenit, vt non possit fieri. Nam à calore rectè denominatur calidus: à iustitia iustus: à bonitate bonus. Sed non rectè denominatur à virtute virtuosus. Ergo in coniugatis vitium accidit, cùm quæ eandem denominationem habere non possunt, eâdem tamen appellatione à nobis donantur, & est vitium à non consequenti, veluti rectè homo Christianus, ab vno aliquo opere iustitiæ Dei, iustus appellatur; quod idem nomen Deus habet. At homo Christianus ab vno aliquo opere potentiæ Dei, eodem nomine quo Deus, potens appellari non potest. Deus enim omnipotens nominatur. Homo verò eodem nomine ab vno aliquo potentiæ Dei opere & actu non potest dici

omni

omnipotens. Et qui sic concluderet, ex loco à non consequenti falleret. Idem in similibus fit, veluti homo Christianus ex vno homicidio rectè homicida appellatur: idem tamē si ab vno tantùm vitio abstineat, reformatus dici non potest. Cur autem nobis facilè imponatur in hoc rerum genere, accidit ex ea communi regula, quæ est quidem apud Aristotelem li. 1. Analyti. Posterior. malè tamen à multis intelligitur.

Est autem hæc, ἀεὶ δὲ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρχει, id est, *Per quod vnumquodque tale, & illud magis.* Exempli gratiâ, ignis calidus est, & vestis mea per ignem calida, ergo ignis ipse magis est calidus, quàm mea vestis. Sic rectè concluditur, & est necessarium consequens, quoties est ista regula bene intellecta fit & concluditur. *Christus est iustus, & per eius iustitiam sumus iusti. Ergo Christus ipse magis iustus est & sanctus & pius.*

Deus viuit, & per Deum viuimus. Ergo magis Deus ipse viuit.

Deus est immortalis, & animi nostri, & Angeli per Deum sunt immortales. Ergo magis ipse est immortalis.

Quænam igitur est mens superioris regulę? nempe hæc, vt quando res plures vnam naturam & appellationem habent & sortiuntur, & ex iis vna alteri causam affert, cur eam & naturam & appellationem habeat necesse est sequi, vt ipsa sit magis hoc ipsum, quàm altera cui causam affert. Nam non sequitur, *Per aut propter Solem rubemus, ergo Sol ruber est*, quia Sol non suscipit ruborem. Itaque non sequitur. Ratio tamen consecutionis videbatur sumi ex illa regula, Per quod vnumquodque

tale,& illud magis : sed tunc illa superior regula malè explicatur. Exempli gratiâ,non sequitur, *Per Deum in terra hac & hoc cælo concludimur. Ergo multò magis Deus ipse in terra hac & hoc cælo concluditur.* quia in terra concludi omnino Dei naturæ non competit. At rectè tamen sequitur, *Per Deū sumus: ergo magis Deus ipse est:* quia naturæ Dei competit esse, Exod.3.14. Atque ex iis explicata fit superior regula,ex qua infinitæ penè fallaciæ in verbis coniugatis fiunt.

Tertium genus à non consequenti est, cùm à minore ad maius affirmatiuè aliquid efficitur & concluditur. Tunc enim vitiosa est argumentatio: veluti si quis ita colligat; *Quinque habet,ergo & septem.* Item, *Sacram concionem audit,ergo credit.* Ergo siue ex eo quod minus est, ad aliud, quod est maius,fiat illatio & conclusio : siue ex primo gradu, & eo qui præparatio tantùm quædam est,secundus gradus & id quod perfectius est concludatur : fit fallacia à non consequenti, quæ vitiosa omnino est illationis species & forma: veluti, *Hic manuum impositionem habet à tribus Episcopis, ergo legitimus Episcopus est.* Nego sequi, quia minima in tota electione pars est manuum impositio: maxima verò examen super vita & moribus, & populi approbatio. Item, *Simon Magus baptizatus est,ergo fuit verum Ecclesiæ membrum.* Non sequitur : Est enim præparatio tantùm & primus gradus, per quem ingredimur in Ecclesiam. Item, *Accubuit mensæ, ergo cœnauit.* Item, *Miracula vidit, ergo credidit.*

Quum autem à non consequenti fallax & ... vitiosa

vitiosa est ratiocinatio & syllogismus, quòd sumitur malum consequens, fit etiam duobus modis:

aut quòd { *Illud sumptum est, quod non est omnino consequens.*
Illud est acceptum, quod etsi consequens apparet, non est tamen, sed est

vel { *Signum,*
Concomitans tantùm.

De duobus his postremis modis diximus. De eo autem, vbi illud sumitur quod omnino nulloque modo consequens est, facilè intelligi potest quid statuendum sit; nimirum esse ineptum illud afferre: veluti, *Decimæ soluendæ sunt Deo: Ergo quadrinta dies est ieiunandum.* Hoc est argumentum Gregorij, vt habetur Cano. quadragesima, distinct. 5. de consecratione in decreto. Item, *Petrus fuit Romæ: ergo Roma est caput Ecclesiæ Christianæ.*

Ac de fontibus quidem & causis fallaciæ, quæ fit à non consequenti hactenus diximus: iam remedium ecquod sit, videamus. Est autem hoc & breue & simplex, vt consequentiam syllogismi negemus: quia non sit sumptum verum aut aptum rei consequens. Itaque nihil potest concludi, quod vim probationis aut bonæ consecutionis habeat. Nam meram imposturam is syllogismus continet. Solent autem quidam huius fallaciæ fraudem & nodum dissoluere ex instantiæ, quam contrà afferunt, obiectione. Instantiam enim

afferunt, atque ita se vim argumentationis satis elusisse & repressisse putant, quod tamen non est semper & vbique tutum. Et quia nos proprium disputationi de instantia locum fecimus, hîc prætermittetur. Erit igitur, atque est hæc optima argumentationis dissoluendæ & fallaciæ excludendæ ratio, si à nobis syllogismi consequentia planè & apertè negetur. Sunt autem hæc exemplis illustranda. Ac primum quidem sit illud quod ex Marcionitarum hæresi sumptum est. Aiunt enim

Iustitia & misericordia sunt diuersæ virtutes.

Ergo in vno & eodem Deo esse & animaduerti non possunt.

Hoc eorum argumentum tradit Tertullian. in libr. adu. Marcio. in quo fallacia est à non consequenti: quia diuersæ sunt virtutes, liberalitas & frugalitas, & tamen possunt esse in vno & eodem homine.

Aliud exemplum ex iisdem, quod idem Tertullianus libr. 2. aduers. Marcion. tractat & refutat à non consequenti. Est autem huiusmodi eorum ratiocinatio,

Deus pluit super bonos & malos.

Ergo Deus non est iustus, Mat. 5. 45.

Nego sequi, Nam est eiusdem iustitiæ opus, & bonos beneficiis fouere, & malos iisdem beneficiis ad pœnitentiam prouocare. Quanquam & hic syllogismus ex loco, qui est Ignoratio Elenchi, solui potest.

Aliud exemplum ex Praxeana hæresi, aduersus quam scripsit Tertullianus. Sic igitur argumentatur Praxeas,

Filius non est Pater, sed à Patre genitus.

Ergo

Ergo Filius est inferior Patre.

Nego sequi, quia dignitas in diuinis ex natura sumitur, quæ in vtroque vna est & eadem. Hoc eodem argumento vsus est postea Ætius hæreticus, quod in suo Panario explosit Epiphanius in cap. 10. argumentorum Ætij. Naturæ enim dissimilitudo affert dignitatis gradum dissimilem, ex quo aliud superius & minus est & appellatur, veluti inter ipsum Creatorem & creaturas. Sed, vt inquit idem Epiphanius in eâdem Ætij refutatione, argumento quinto, cûm sit Filius Dei γεγεννημένος ἐν ἀληθείᾳ μὲν, ἀχρόνως δὲ καὶ ἀνάρχως, ἐντεῦθεν οὐ κτιστὴν φαμὲν τὴν οὐσίαν, οὐδ᾽ ἀλλοτρίαν ὡς ποιητὴν, ἀλλὰ γεννητὴν οὐσιωδῶς, καὶ οὐκ ἀλλοίαν παρὰ τὸν γεγεννηκότα. Hæc in suo Panario Epiphanius.

Aliud exemplum ex Arrianorum disputationibus,

Nulli modo, per quem aliud in hac rerum natura ex alio producitur, similis est filii de patre generatio;

Ergo illa generatio falsa & supposita & ementita & imaginaria tantùm quædam res est.

Nego sequi: fallacia enim est à non consequenti. Cùm enim rerum creatarum & creatoris sit diuersa dissimilisque natura, nihil mirum si iisdem modis non explicantur.

Aliud exemplum ex Papistarum schola: dum suum Purgatorium tueri conantur ex illo Matth. loco c. 5. 26. Dicunt,

Ait Christus, *Non exhibis illinc donec solueris vltimum quadrantem.*

Ergo exhibimus è tenebris, & possumus soluere vltimum quadrantem.

Nego sequi: falsa est enim illa significatio quæ

aduerbio huic, *Donec*, tribuitur, & illatio quæ fit ex eo. Ita enim sumitur tanquam sit inclusiua futuræ alicuius rei, & non potiùs excludat rei euentum, in quo malè ab iis accipitur. Exclusiua enim tantùm est huius aduerbij significatio, vt in illo eiusdem Matthæi loco, qui est cap.1.25. Nam colligerem ego virginem Mariam non fuisse neque mansisse post partum Christi virginem, quod est falsissimum, si dictio hæc, *Donec*, haberet inclusiuam factę postea rei significationem. Luc.1.34. & eodem modo dicerem, Christus est primogenitus Mariæ, ergo postea alios liberos Maria suscepit. Quod quidā etiam senserunt. Sed fallacia est à non consequenti. Nam vocum harum, *Primus* & *Vltimus*, significationes sunt purè exclusiuæ, non etiam vllius alterius sequētis rei inclusiuæ. Est enim primus quem nemo præcedit: est vltimus, quem nemo sequitur: & ita harum vocum ignorantiā multi fiunt paralogismi à Papistis & aliis hæreticis.

Aliud exemplum ex Serueti scriptis, quum negat Baptismum.

Christi symbola & sacramenta sunt perfecta.

Ergo requirunt perfectos & non infantes quibus dentur.

Nego sequi. Nam perfectio illa quæ affertur per symbola Christi, non fit momento temporis, sed habet continuos progressus & gradus; quorum primus est in infantibus, & idcirco iis dari potest symbolum Christi. libro 4. Institut. Christia. capit.16. sect.31. Et ex hoc eodem loco refutantur Osiandri rationes, libr.2. Institution. capit.12. sect.7.

Exemplum vnum hoc modò addam ex eodem

cap.

cap.20.lib.4.Instit. Christia. sect.29. Aiunt igitur quidam,

Mutuum est subditorum ergà Magistratum, & Magistratus ergà subditos officium.

Ergo si cessat officium facere Magistratus, possunt & debent cessare subditi facere officium.

Fallax est à non consequenti syllogismus. Denique quoties ratio consecutionis nulla est, fallacia est à non consequenti, & ex hoc elencho solui debet nodus. Atque exemplorum quidem satis est, veniamus ad eos elenchos, vbi fallacia fit ex eo quod vitiosè concluditur. Id quod fit duobus modis,

nimirum vel quod { *Dictum secundū quid simpliciter concluditur, & contrà.* / *Dictum vna ratione*, alia concluditur.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ex eo quòd illud quod secundum quid dictum est, accipitur tanquam sit purè & simpliciter dictum: & contrà.*

Longa est huius capitis & elenchi inscriptio, quæ sic breuiter vulgò fieri solet, Elenchus à *dicto secundū quid ad dictū simpliciter.* Accidit enim hæc fallacia, quūm illud quod secundūm quid certáque ratione & causâ & certo, quem aiunt, respectu & ratione enunciatum est, tanquam purè & simpliciter & generaliter dictum esset, concludi-

tur & infertur. Id quod multis modis certè quidem accidit, quos omnes vt intelligamus, primùm omnium sciendum est; eorum, quæ de alio dicuntur,

quædam { *Purè & simpliciter dici.* / *Certo modo & certa tantùm ratione.* }

Purè & simpliciter de alio enuntiari dico, cùm enũtiatum toti subiecto & semper accommodari potest: veluti, animal sentit. Sentire enim purè de animali dicitur, quia & de omni dicitur, & semper. Item; Fides est certa cognitio promissionum Dei per Christum. Græci & imprimis Aristoteles illa dicit ὅλως καὶ ἁπλῶς κατηγορεῖσθαι. Illa verò quę secundum quid, id est, certa tantùm ratione enuntiantur, dicit κατά τι κατηγορεῖσθαι.

Dico verò illud de alio *secundum quid* enuntiari, cùm enuntiatum subiecto quidem inest, sed vel non toti, vel non semper, sed certa ratione & consideratione, quâ detractâ falsa apparebit & erit oratio: veluti, *Iudas Iscariotes credidit Euangelio*, dicitur secundum quid, nempe certo tempore, & certo modo, non autem vera fide. Item, *Vinum malè vtentibus est noxium; Paulus Corinthi concionatus est.* Hæc omnia secundum quid dicuntur & intelliguntur. Sed ne in infinita exemplorũ multitune & varietate hæreamus, breuiter complectamur quot modis aliud de alio dici potest secundum quid. In quo bene monent omnes, rerum varias circunstantias esse diligenter considerandas, & qua ratione, quâque cõditione & limitatione quæ pronun

pronuntiantur, vera sint, ne porrigantur latiùs quàm oportet. Nam, vt ait Aristoteles, spectandum est καὶ τῇ, καὶ ποτὲ, καὶ πρός τι, καὶ πῶ vera sit enunciatio, ne aliquarum particularum detractione, quæ ferè non sentitur, & in quibus tamen totius orationis pondus & momentum inest, magnum vitium committatur fallaciæ. Ergo cùm quid de alio dicitur secundum quid, illa limitatio & restrictio accidit

vel ex { 1. *Quantitate,* 2. *Qualitate,* 3. *Circunstantia,* }

quæ vel ipsa per se orationi inhæret, vel nominatim illi adiecta est. Sunt enim quædam dicendi formulæ, quæ ipsæ per se limitantur, veluti hæc, *Comedam de nouis huius anni fructibus & pomis*, habet has conditiones tacitas, si Deus permiserit, si vixero, si qui noui fructus & poma hoc anno nascantur, Iacob. 4.15: & 5.5. Item, *Credo, ergo saluus ero*, habet hanc tacitam conditionem, si verè credo, si perseuerauero. Item, *Ibo in hanc ciuitatē, Ibit Paulus in Hispaniā*, Rom. 15.28. ex quib. si concludatur simpliciter, Ergo omnino ibit in Hispaniā Paulus: aut omnino ibo in hāc ciuitatem, prætermissa aut remota illa tacitâ, quæ inest, conditione: falsa est conclusio & illatio ex hoc loco, à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Sæpe autē in ipsa oratione expressè atq; nominatim adiectæ sunt limitationes ipsæ, veluti hæc est, *Piis hominib. omnia cedunt in bonū*, Rom. 8.28. Ex qua qui sic cōcludit, Ergo hominib. omnia cedunt in bonū, fallit ex hoc genere fallaciæ à dicto secundum quid. Nam si

quæ limitatio & restrictio, quę in oratione & enunciatione inerat, omittitur, fallacia cõmittitur. Omnis igitur orationis limitatio maximè ex iis tribus summis fontib: oritur, Nẽpe & primum ex quantitate, quæ tũ vitiosè sumitur, cùm quod parti tantùm conuenit, toti tamẽ tribuitur: veluti, *Aethiops habet dentes albos. Ergo Aethiops est albus.*

Item, *Christi latus lancea fractum & apertum est. Ergo Christi corpus fractum est.*

Absalon longa & procera coma & crinibus fuit. Ergo Absalon longus & procerus fuit.

Cordigeri Franciscani pedibus seminudis eunt. Ergo eunt seminudi.

Cùm itaque quantitas & pars mutatur in maiorem, vel in totum transfertur, tunc ex hoc loco & limitatione quantitatis accidit vitium falaciæ.

Secundus limitationis modus fit, cùm orationi inest per se, vel adiecta est qualitas, quæ postea in conclusione omittitur: veluti si à specie ad genus concludimus, & à particulari ad vniuersale: veluti, *Homo est animal rationale. Ergo omne animal est rationale.*

Paulus Apostolus persecutus est Ecclesiã, & raptus est viuens in paradisum: Ergo omnes Apostoli persecuti sunt Ecclesiam, & rapti sunt viui in paradisum.

Fallacia in iis omnibus est à dicto particulari ad dictum vniuersale, id est, à dicto secundum quid ad dictum simpliciter & purè. Plura exempla colligi à studiosis possunt.

Tertius definiendæ & coarctandæ orationis modus est ex circunstantia, quæ vel rei naturâ ipsâ inest, vel nominatim est orationi addita. Circun-

stantiæ

ſtantiarum autem multa ſunt genera, quæ tradit Ariſtoteles libro tertio, ἠθικ. Νικομάχει.& ea quidem ſeptem.

Nimirum igitur ſunt hæc,	1. *Tempus,*
	2. *Locus,*
	3. *Res,*
	4. *Perſona,*
	5. *Inſtrumentum,*
	6. *Comparatio,*
	7. *Modus.*

Quæ ſi omnia, vel ſi ex his vnum aliquod orationi inſit,& in concludendo detrahatur, fiet fallacia ex hoc elenchi genere, à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Ac temporis quidem ſit hoc exemplum,in quo aiunt, *Diſtingue tempora, & intelliges Scripturas:* veluti,*Dei cultus externus ſub Lege in ſacrificiis boum poſitus erat. Ergo Dei cultus externus poſitus eſt in ſacrificiis boum:*fallit,quia ratio temporis detracta eſt.

Loci additi exemplum eſt, *Ante Chriſti aduentum, in Iudæa notus erat Deus verus.Ergo vbique notus erat verus Deus.*

Rei & ſubiecti conſideratio fallaciam fraudémque facit ſi omittatur: veluti,*Ioannes Baptiſta præparabat vias Domini prædicans regnum Dei. Ergo Ioannes Baptiſta prædicabat eadem omnino,quæ poſtea Apoſtoli regnum Dei prædicantes.*

Perſonæ detractæ exemplum,in quo fit vitium: veluti, *Magiſtratus delicta gladio punire poſſunt & debent. Ergo quilibet punire delicta poſſunt & debent gladio.* Item, *Apoſtoli & Miniſtri debent & poſſunt*

verbum Dei in Ecclesia annuntiare, Ergo quilibet possunt in Ecclesia verbum Dei annuntiare.

Instrumenti omissi fallacia: veluti, *Doctiores fiunt qui sunt in Ecclesia, si verbũ Dei audiant & legãt. Ergo qui sunt in Ecclesia, fiunt aliis doctiores, si verbum Dei neque audiant, neque legant.* Item, *Deus sanat potione ægrotos, qui eam sumunt, & medicos accersunt. Ergo Deus sanabit ægrotos, etiam si neque medicos aduocent, neque potionem bibant. Deus nos alit ordinariè pane. Ergo nos Deus alet etiam sine pane.* Comparationis adiectæ, & in conclusione omissæ vitium accidit, & fallacia fit, veluti in hoc exemplo, *Paulus voluit anathema esse pro fratribus suis secundum carnem*: nempe Iudæis. *Ergo voluit Paulus fieri anathema.* Item, *Voluit Moses deleri de libro vitæ potiùs quàm totus populus Israeliticus deleretur. Ergo voluit Moses deleri de libro vitæ.* Item, *Ait Paulus, Si esca offendit fratrem meum, non vescar carnibus in æternum*, 1.Corint.8.13. *Ergo ait Paulus se non esurum ampliùs carnes.*

Modi autem prætermissi exemplum est, *Qui attentè audiunt verbum Dei, proficiunt in fide.* Matth. 13. 23, *Ergo qui audiunt verbum Dei, proficiunt in fide.* Item, *Qui petit & orat, impetrabit.* Denique quæcunque restringendi, explicandi, docendíve tantùm gratiâ dicuntur, si purè & simpliciter enuntiata esse interpretemur, fit fallacia ex hoc loco. Vnde fit vt omnis penè falsæ interpretationis vitium, ex quo hæresis & error in fide inducitur, ad hunc elenchũm pertineat, debeátq. ex hoc loco solui fallacia. Sítne aliquid autẽ purè & simpliciter prolatum in Scriptura, an verò secundum

quid

quid & certa tantùm ratione & consideratione, do cti & eruditi Theologi est diiudicare. Et quia modos, per quos ex hoc loco fit fallacia, explicuimus, remedium aduersus hunc morbum afferamus.

Est autem aduersus tot, quæ ab hæreticis fidei inferuntur, vulnera remedium simplex & facilè, nimirum, vt consequentia negetur, atque ratio reddatur cur sit negata, nempe, quia quod orationem restringebat, ab hæretico prætermissum esse docebimus. Hoc enim modo totius hęretici syllogismi vis elidetur, & infringetur, atque ipse intelliget cur nos ab eo decipi dicamus. In quo tota fallaciæ techna & ars detegitur. Hæc autem omnia, quò sint dilucidiora, sunt illustranda exemplis. Id quod in superioribus elenchis fecimus. Ac primum quidem sit illud, quod ex quorũdam schismaticorum disputatione affert Cyprian. in libro De vnitate Ecclesiæ. Aiunt illi,

Dixit Dominus, Vbicunque duo aut tres collecti in nomine meo fuerint, ego cum illis sum, Matt. 18. 20. *Ergo vbicunque duo aut tres quilibet, veluti schismatici & excommunicati collecti in nomine Christi fuerint, Christus est in medio eorum.*

Nego sequi, vt ait Cyprian. quia Christus de iis loquitur qui vnanimes sunt, & vnitatem Ecclesiæ colunt, Matth. 18. 29. Itaque fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Id quod omnes malo ex ipsis Cypriani verbis, quàm ex meis intelligere. Ait igitur, *Nec se quidam vana interpretatione decipiant, quòd dixerit Dominus, Vbicunque fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego sum cum illis. Corruptores Euangelii, atque interpretes falsi,*

extrema ponunt, & superiora prætereunt, & partis memores, & partem subdolè comprimentes, vt ipsi ab Ecclesia sciſſi sunt, ita capituli vnius sententiam scindunt. Dominus enim cum discipulis suis vnanimitatem suaderet & pacem, Dico, inquit, vobis, quoniam si duobus, &c. ostendens non multitudini, sed vnanimitati deprecantium plurimùm tribui. Hæc Cyprianus.

Aliud exemplum ex Papiſtarum diſputationibus ſumptum, dum ſibi eas dotes & priuilegia vendicant, quæ Chriſtus veræ & ſuæ Eccleſiæ tribuit, quale eſt ius clauium, vita æterna. Aiunt igitur,

Dicit Chriſtus, *Si quis non audit Ecclesiam, sit tibi tanquam ethnicus*, Matth. 18. 17.

Ergo qui non audit Papiſtarum Ecclesiam, debet nobis eſſe velut ethnicus.

Nego ſequi, quia hoc dixit Chriſtus de vera Eccleſia & quæ Eccleſia Dei viſibilis dici ſimpliciter debet in terris: non autem de ea quæ ſecundum quid tantùm Eccleſia dicitur, qualis illa Papiſtarum.

Aliud exemplum ex eorundem diſputationibus accuratiſsimis, dum conantur probare ſacræ Scripturæ & certitudinem & authoritatem ex hominum & Eccleſię ſuffragio pendêre. Citant illud Auguſtini, quod eſt cap 5. lib. Contra fundament. epiſtolam, *Ego*, ait Auguſt. *Euangelio non crederem, niſi me moueret Ecclesiæ authoritas.* Iam ex eo ſic illi falsò,

Ait Auguſt. ſe Euangelio non fuiſſe crediturum, niſi Ecclesiæ authoritate moueretur.

Ergo Euangelii certitudo pendet ex authoritate & ſuffragio Ecclesiæ. Nego ſequi ex illo Auguſtini dicto,

cto,quod est secundum quid. Hoc enim de se dixit August. cùm nondum fidelis esset, & quatenus agit contra Manichæos,qui partem Euangelij probabant,partem improbabant,non ex Ecclesiæ,sed ex suo particulari iudicio. Ergo horum ratione:nō autem simpliciter dixit August. Ego ne Euangelio quidem,&c.lib.1.Instit.cap.7.sect.3.

Aliud exemplum sumptum ab aduersariis Ministrorum.

Dixit Paulus se non missum à Christo, vt baptizaret,sed vt euangelizaret.

Ergo non est Ministrorum baptizare, sed tantùm euangelizare. Nego sequi, quia illud dixit Paulus comparatiuè,non autem purè καὶ ἁπλῶς,vt loquuntur,quando etiam ipse baptizauit.1.Cor.1.16,17.

Aliud exemplum ex Papistarum & sophistarum schola, dum nos aiunt posse vitam æternam mereri, & debere omnia vendere & dare pauperibus. Aiunt igitur,

Ait Christus, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Matth.19.17. *Ergo opera nos deducunt ad vitam æternam.* Item aiunt,

Dixit Christus, *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes & da pauperibus.*

Ergo qui vendit omnia quæ habet, & dat pauperib. est perfectus. In vtroque syllogismo fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, quia in vtroque loco Christus propriè sese attemperat & suum responsum personis eorum, quibuscum est illi negotium.lib.3.Instit.c.18.sect.9.

Aliud exemplum ex Sacramentariorum rationibus. Aiunt enim,

Paulus ait omnes Iudaicas ceremonias fuisse vmbras

rerum futurarum, idem author ad Hebræos. *Coloss.2.17. Hebr.9.9.*

Ergo Iudaicas ceremonias ad animam vsque pertinuisse & profuisse negant.

Nego sequi, quia per contentionem illud dicitur contra eos qui nimis eas probabaut, & plus quàm par est, tribuebant, & superstitiosè retinebant: verum autem earum finem, nempe Christum, non intelligebant. lib.4. Institutio. cap.14. sect.25.

Aliud exemplum ex Papistis.

Euangelistæ Papisticas & inutiles ceremonias damnant.

Ergo Euangelistæ omnes ceremonias in Ecclesia damnant.

Fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Ac exemplorum quidem satis est.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ex ignoratione elenchi.*

HIc locus nominatur Ignoratio elenchi, quæ appellatio est duplex apud Dialecticos:

nimirum { *Vniuersalis*, & *Particularis.* }

Vniuersalis est, cùm ignoratio elenchi sumitur pro communi omnium fallaciarum & cauillationum domicilio: quia omnes superiores modi ad elen

elenchi ignorationem reduci poſſunt, vt illi docent. Particularis & propria appellatio eſt, cùm pro vno quodam & certo fallaciæ detegendæ modo accipitur, qui ſuis finibus circunſcriptus, & à cæteris diſtinctus eſt. Qui elenchus ab aliis ſolet nominari, *Fallacia ſenſus.* Qua ſignificatione propria & ſpeciali elenchi ignorationem hoc loco accipimus anguſtiùs.

Committitur autem fraus & fallacia ex hoc loco, quoties ea, quæ diuerſa ratione de eodem dicuntur & enuntiantur, quaſi vnâ tantùm & eadem ratione dicta eſſent, concluduntur de eodem. Itaque huius generis vitium & fallacia fit, quando quædam de eodem concluduntur, ſed tamen non ſecũdum idem, neque ſimiliter. Itaque plurimùm refert ad harum impoſturarum notitiam & vitium explicandum intelligere, vt ait Ariſtoteles, ποσαχῶς, id eſt, quot modis & quàm diuerſa ratione aliquid de alio dicatur & concedatur: veluti, *Paulus fuit Hieroſolymis quando purificauit ſe & totondit caput: non fuit autem quando raſit caput Cenchreis*, Act. 18.18. & 21.24. *Ergo Paulus fuit & non fuit Hieroſolymis.* Item, *Paulus non vidit Chriſtum ante reſurrectionem, vidit autem in via Damaſcena poſt reſurrectionẽ*, 1. Cor. 15.8, Actor. 9.4. *Ergo Paulus vidit, & non vidit Chriſtum.*

Differt igitur hic locus & elenchus à ſuperiori, qui eſt à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter, quòd in ſuperiori fallacia & elencho aliquid latiùs vel affirmatur vel negatur in concluſione, quàm erat in præmiſsis. At in hoc, eadem omnino & æquè videntur concludi de eodem, quę erant in prioribus enuntiatis & propoſitionibus, ſed non

afferunt, atque ita se vim argumentationis satis elusisse & repressisse putant, quod tamen non est semper & vbique tutum. Et quia nos proprium disputationi de instantia locum fecimus, hic prætermittetur. Erit igitur, atque est hæc optima argumentationis dissoluendæ & fallaciæ excludendæ ratio, si à nobis syllogismi consequentia planè & apertè negetur. Sunt autem hæc exemplis illustranda. Ac primum quidem sit illud quod ex Marcionitarum hæresi sumptum est. Aiunt enim

Iustitia & misericordia sunt diuersæ virtutes.
Ergo in vno & eodem Deo esse & animaduerti non possunt.

Hoc eorum argumentum tradit Tertullian. in libr. adu. Marcio. in quo fallacia est à non consequenti: quia diuersæ sunt virtutes, liberalitas & frugalitas, & tamen possunt esse in vno & eodem homine.

Aliud exemplum ex iisdem, quod idem Tertullianus libr. 2. aduers. Marcion. tractat, & refutat à non consequenti. Est autem huiusmodi eorum ratiocinatio,

Deus pluit super bonos & malos.
Ergo Deus non est iustus, Mat. 5. 45.

Nego sequi, Nam est eiusdem iustitiæ opus, & bonos beneficiis fouere, & malos iisdem beneficiis ad pœnitentiam prouocare. Quanquam & hic syllogismus ex illo, qui est Ignoratio Elenchi, solui potest.

Aliud exemplum ex Praxeana hæresi, aduersus quam scripsit Tertullianus. Sic igitur argumentatur Praxeas,

Filius non est Pater, sed à Patre genitus.

Ergo

Ergo Filius est inferior Patre.

Nego ſequi, quia dignitas in diuinis ex natura ſumitur, quæ in vtroque vna eſt & eadem. Hoc eodem argumento vſus eſt poſtea Ætius hæreticus, quod in ſuo Panario explo ſit Epiphanius in cap. 10. argumentorum Ætij. Naturæ enim diſsimilitudo affert dignitatis gradum diſſimilem, ex quo aliud ſuperius & minus eſt & appellatur, veluti inter ipſum Creatorem & creaturas. Sed, vt inquit idem Epiphanius in eâdem Ætij refutatione, argumento quinto, cûm ſit Filius Dei γεγεννημένος ἐν ἀληθείᾳ μὲν, ἀχρόνως δὲ καὶ ἀνάρχως, ἐντεῦθεν οὐ κτιστὴν φαμὲν τὴν οὐσίαν, οὐδ' ἀλλοτρίαν ὡς ποιητὴν, ἀλλὰ γεννητὴν οὐσιωδῶς, καὶ οὐκ ἀλλοίαν παρὰ τὸν γεγεννηκότα. Hæc in ſuo Panario Epiphanius.

Aliud exemplum ex Arrianorum diſputationibus,

Nulli modo, per quem aliud in hac rerum natura ex alio producitur, ſimilis eſt filii de patre generatio.

Ergo illa generatio falſa & ſuppoſita & ementita & imaginaria tantum quædam res eſt.

Nego ſequi: fallacia enim eſt à non conſequenti. Cùm enim rerum creatarum & creatoris ſit diuerſa diſſimiliſque natura, nihil mirum ſi iiſdem modis non explicantur.

Aliud exemplum ex Papiſtarum ſchola: dum ſuum Purgatorium tueri conantur ex illo Matth. loco c.5.26. Dicunt,

Ait Chriſtus, *Non exhibis illinc donec ſolueris vltimum quadrantem.*

Ergo exhibimus è tenebris, & poſſumus ſoluere vltimum quadrantem.

Nego ſequi: falſa eſt enim illa ſignificatio quæ

aduerbio huic, *Donec*, tribuitur, & illatio quæ fit ex eo. Ita enim sumitur tanquam sit inclusiua futuræ alicuius rei, & non pótiùs excludat rei euentum, in quo malè ab iis accipitur. Exclusiua enim tantùm est huius aduerbij significatio, vt in illo eiusdem Matthæi loco, qui est cap.1.25. Nam colligerem ego virginem Mariam non fuisse neque mansisse post partum Christi virginem, quod est falsissimum, si dictio hæc, *Donec*, haberet inclusiuam factę postea rei significationem. Luc.1.34. & eodem modo dicerem, Christus est primogenitus Mariæ, ergo postea alios liberos Maria suscepit. Quod quidã etiam senserunt. Sed fallacia est à non consequenti. Nam vocum harum, *Primus* & *Vltimus*, significationes sunt purè exclusiuæ, non etiam vllius alterius sequẽtis rei inclusiuæ. Est enim primus quem nemo præcedit: est vltimus, quem nemo sequitur: & ita harum vocum ignorantiâ multi fiunt paralogismi à Papistis & aliis hæreticis.

Aliud exemplum ex Serueti scriptis, quum negat Baptismum.

Christi symbola & sacramenta sunt perfecta.

Ergo requirunt perfectos & non infantes quibus dentur.

Nego sequi. Nam perfectio illa quæ affertur per symbola Christi, non fit momento temporis, sed habet continuos progressus & gradus; quorum primus est in infantibus, & idcircò iis dari potest symbolum Christi. libro 4. Institut. Christia. capit. 16. sect. 31. Et ex hoc eodem loco refutantur Osiandri rationes, libr. 2. Institution. capit. 12. sect. 7.

Exemplum vnum hoc modò addam ex eodem

cap.

cap.20.lib.4.Instit. Christia. sect.29. Aiunt igitur quidam,

Mutuum est subditorum ergà Magistratum, & Magistratus erga subditos officium.

Ergo si cessat officium facere Magistratus, possunt & debent cessare subditi facere officium.

Fallax est à non consequenti syllogismus. Denique quoties ratio consecutionis nulla est, fallacia est à non consequenti, & ex hoc elencho solui debet nodus. Atque exemplorum quidem satis est, veniamus ad eos elenchos, vbi fallacia fit ex eo quod vitiosè concluditur. Id quod fit duobus modis,

nimirum vel quod { *Dictum secundũ quid simpliciter concluditur, & contra.* / *Dictum vna ratione,* alia concluditur.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ex eo quòd illud quòd secundum quid dictum est, accipitur tanquam sit purè & simpliciter dictum: & contrà.*

Longa est huius capitis & elenchi inscriptio, quæ sic breuiter vulgò fieri solet, Elenchus à *dicto secundũ quid ad dictũ simpliciter.* Accidit enim hæc fallacia, quùm illud quod secundùm quid certáque ratione & causâ & certo, quem aiunt, respectu & ratione enunciatum est, tanquam purè & simpliciter & generaliter dictum esset, concludi-

tur & infertur. Id quod multis modis certè quidem accidit, quos omnes vt intelligamus, primùm omnium sciendum est, eorum, quæ de alio dicuntur,

quædam { *Purè & simpliciter dici.* / *Certo modo & certa tantùm ratione.* }

Purè & simpliciter de alio enuntiari dico, cùm enũtiatum toti subiecto & semper accommodari potest: veluti, animal sentit. Sentire enim purè de animali dicitur, quia & de omni dicitur, & semper. Item; Fides est certa cognitio promissionum Dei per Christum. Græci & imprimis Aristoteles illa dicit ὅλως καὶ ἁπλῶς κατηγορεῖσθαι. Illa verò quę secundum quid, id est, certa tantùm ratione enuntiantur, dicit κατά τι κατηγορεῖσθαι.

Dico verò illud de alio *secundum quid* enuntiari, cùm enuntiatum subiecto quidem inest, sed vel non toti, vel non semper, sed certa ratione & consideratione, quâ detractâ falsa apparebit & erit oratio: veluti, *Iudas Iscariotes credidit Euangelio*, dicitur secundum quid, nempe certo tempore, & certo modo, non autem vera fide. Item, *Vinum malè vtentibus est noxium: Paulus Corinthi concionatus est.* Hæc omnia secundum quid dicuntur & intelliguntur. Sed ne in infinita exemplorũ multitudine & varietate hæreamus, breuiter complectamur quot modis aliud de alio dici potest secundum quid. In quo bene monent omnes, rerum varias circunstantias esse diligenter considerandas, & qua ratione, quâque cõditione & limitatione quæ pronun

pronuntiantur, vera ſint, ne porrigantur latiùs quàm oportet. Nam, vt ait Ariſtoteles, ſpectandum eſt καὶ τῇ, καὶ ποτὲ, καὶ πρός τι, καὶ πῶ vera ſit enuntiatio, ne aliquarum particularum detractione, quæ ferè non ſentitur, & in quibus tamen totius orationis pondus & momentum ineſt, magnum vitium committatur fallaciæ. Ergo cùm quid de alio dicitur ſecundum quid, illa limitatio & reſtrictio accidit

vel ex { 1. *Quantitate,* 2. *Qualitate,* 3. *Circunſtantia,* }

quæ vel ipſa per ſe orationi inhæret, vel nominatim illi adiecta eſt. Sunt enim quædam dicendi formulæ, quæ ipſæ per ſe limitantur, veluti hæc, *Comedam de nouis huius anni fructibus & pomis*, habet has conditiones tacitas, ſi Deus permiſerit, ſi vixero, ſi qui noui fructus & poma hoc anno naſcantur, Iacob. 4. 15: & 5. 5. Item, *Credo, ergo ſaluus ero*, habet hanc tacitam conditionem, ſi verè credo, ſi perſeuerauero. Item, *Ibo in hanc ciuitatē, Ibit Paulus in Hiſpaniā*, Rom. 15. 28. ex quib. ſi concludatur ſimpliciter, Ergo omnino ibit in Hiſpaniā Paulus: aut omnino ibo in hāc ciuitatem, prætermiſſa aut remota illa tacitâ, quæ ineſt, conditione: falſa eſt concluſio & illatio ex hoc loco, à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Sæpe autē in ipſa oratione expreſſè atq; nominatim adiectæ ſunt limitationes ipſæ, veluti hæc eſt, *Piis hominib. omnia cedunt in bonū*, Rom. 8. 28. Ex qua qui ſic cōcludit, Ergo hominib. omnia cedunt in bonū, fallit ex hoc genere fallaciæ à dicto ſecundum quid. Nam ſi

ſtantiarum autem multa ſunt genera, quæ tradit Ariſtoteles libro tertio, ἠθικ. Νικομάχει.& ea quidem ſeptem.

Nimirum igitur ſunt hæc,
1. *Tempus,*
2. *Locus,*
3. *Res,*
4. *Perſona,*
5. *Inſtrumentum,*
6. *Comparatio,*
7. *Modus.*

Quæ ſi omnia, vel ſi ex his vnum aliquod orationi inſit, & in concludendo detrahatur, fiet fallacia ex hoc elenchi genere, à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Ac temporis quidem ſit hoc exemplum, in quo aiunt, *Diſtingue tempora, & intelliges Scripturas:* veluti, *Dei cultus externus ſub Lege in ſacrificiis boum poſitus erat. Ergo Dei cultus externus poſitus eſt in ſacrificiis boum:* fallit, quia ratio temporis detracta eſt.

Loci additi exemplum eſt, *Ante Chriſti aduentum, in Iudæa notus erat Deus verus. Ergo vbique notus erat verus Deus.*

Rei & ſubiecti conſideratio fallaciam fraudémque facit ſi omittatur: veluti, *Ioannes Baptiſta præparabat vias Domini prædicans regnum Dei. Ergo Ioannes Baptiſta prædicabat eadem omnino, quæ poſtea Apoſtoli regnum Dei prædicantes.*

Perſonæ detractæ exemplum, in quo fit vitium: veluti, *Magiſtratus delicta gladio punire poſſunt & debent. Ergo quilibet punire delicta poſſunt & debent gladio.* Item, *Apoſtoli & Miniſtri debent & poſſunt*

verbum Dei in Ecclesia annuntiare, Ergo quilibet possunt in Ecclesia verbum Dei annuntiare.

Instrumenti omissi fallacia: veluti, *Doctiores fiunt qui sunt in Ecclesia, si verbū Dei audiant & legāt. Ergo qui sunt in Ecclesia, fiunt aliis doctiores, si verbum Dei neque audiant, neque legant.* Item, *Deus sanat potione ægrotos, qui eam sumunt, & medicos accersunt. Ergo Deus sanabit ægrotos, etiam si neque medicos aduocent, neque potionem bibant. Deus nos alit ordinariè pane. Ergo nos Deus alet etiam sine pane.* Comparationis adiectæ, & in conclusione omissæ vitium accidit, & fallacia fit, veluti in hoc exemplo, *Paulus voluit anathema esse pro fratribus suis secundum carnem*: nempe Iudæis. *Ergo voluit Paulus fieri anathema.* Item, *Voluit Moses deleri de libro vitæ potiùs quàm totus populus Israeliticus deleretur. Ergo voluit Moses deleri de libro vitæ.* Item, *Ait Paulus, Si esca offendit fratrem meum, non vescar carnibus in æternum*, 1. Corint. 8. 13. *Ergo ait Paulus se non esurum amplius carnes.*

Modi autem prætermissi exemplum est, *Qui attentè audiunt verbum Dei, proficiunt in fide.* Matth. 13. 23, *Ergo qui audiunt verbum Dei, proficiunt in fide.* Item, *Qui petit & orat, impetrabit.* Denique quæcunque restringendi, explicandi, docendíve tantùm gratiâ dicuntur; si purè & simpliciter enuntiata esse interpretemur, fit fallacia ex hoc loco. Vnde fit vt omnis penè falsæ interpretationis vitium, ex quo hæresis & error in fide inducitur, ad hunc elenchum pertineat, debeátq. ex hoc loco solui fallacia. Sítne aliquid autē purè & simpliciter prolatum in Scriptura, an verò secundum

quid & certa tantùm ratione & consideratione,do cti & eruditi Theologi est diiudicare. Et quia modos,per quos ex hoc loco fit fallacia, explicuimus, remedium aduersus hunc morbum afferamus.

Est autem aduersus tot, quæ ab hæreticis fidei inferuntur, vulnera remedium simplex & facilè,nimirum, vt consequentia negetur, atque ratio reddatur cur sit negata,nempe, quia quod orationem restringebat,ab hæretico prætermissum esse docebimus. Hoc enim modo totius hęretici syllogismi vis elidetur, & infringetur, atque ipse intelliget cur nos ab eo decipi dicamus. In quo tota fallaciæ techna & ars detegitur. Hæc autem omnia, quò sint dilucidiora,sunt illustranda exemplis. Id quod in superioribus elenchis fecimus. Ac primum quidem sit illud, quod ex quorũdam schismaticorum disputatione affert Cyprian. in libro De vnitate Ecclesiæ. Aiunt illi,

Dixit Dominus, Vbicunque duo aut tres collecti in nomine meo fuerint,ego cum illis sum, Matt.18.20. *Ergo vbicunque duo aut tres quilibet, veluti schismatici & excommunicati collecti in nomine Christi fuerint, Christus est in medio eorum.*

Nego sequi,vt ait Cyprian. quia Christus de iis loquitur qui vnanimes sunt, & vnitatem Ecclesiæ colunt, Matth.18.29. Itaque fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Id quod omnes malo ex ipsis Cypriani verbis, quàm ex meis intelligere. Ait igitur, *Nec se quidam vana interpretatione decipiant, quòd dixerit Dominus, Vbicunque fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego sum cum illis. Corruptores Euangelii,atque interpretes falsi,*

extrema ponunt, & superiora prætereunt, & partis memores, & partem subdolè comprimentes, vt ipsi ab Ecclesia scissi sunt, ita capituli vnius sententiam scindunt. Dominus enim cum discipulis suis vnanimitatem suaderet & pacem. Dico, inquit, vobis, quoniam si duobus, &c. ostendens non multitudini, sed vnanimitati deprecantium plurimùm tribui. Hæc Cyprianus.

Aliud exemplum ex Papistarum disputationibus sumptum, dum sibi eas dotes & priuilegia vendicant, quæ Christus veræ & suæ Ecclesiæ tribuit, quale est ius clauium, vita æterna. Aiunt igitur,

Dicit Christus, *Si quis non audit Ecclesiam, sit tibi tanquam ethnicus,* Matth.18.17.

Ergo qui non audit Papistarum Ecclesiam, debet nobis esse velut ethnicus.

Nego sequi, quia hoc dixit Christus de vera Ecclesia & quæ Ecclesia Dei visibilis dici simpliciter debet in terris: non autem de ea quæ secundum quid tantùm Ecclesia dicitur, qualis illa Papistarum.

Aliud exemplum ex eorundem disputationibus accuratissimis, dum conantur probare sacræ Scripturæ & certitudinem & authoritatem ex hominum & Ecclesię suffragio pendêre. Citant illud Augustini, quod est cap 5. lib. Contra fundament. epistolam, *Ego*, ait August. *Euangelio non crederem, nisi me moueret Ecclesiæ authoritas.* Iam ex eo sic illi falsò,

Ait August. se Euangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ authoritate moueretur.

Ergo Euangelii certitudo pendet ex authoritate & suffragio Ecclesiæ. Nego sequi ex illo Augustini dicto,

cto,quod est secundum quid. Hoc enim de se dixit August. cùm nondum fidelis esset, & quatenus agit contra Manichæos,qui partem Euangelij probabant,partem improbabant,non ex Ecclesiæ,sed ex suo particulari iudicio. Ergo horum ratione:nō autem simpliciter dixit August. Ego ne Euangelio quidem,&c.lib.1.Instit.cap.7.sect.3.

Aliud exemplum sumptum ab aduersariis Ministrorum.

Dixit Paulus se non missum à Christo, vt baptizaret, sed vt euangelizaret.

Ergo non est Ministrorum baptizare, sed tantùm euangelizare. Nego sequi, quia illud dixit Paulus comparatiuè,non autem purè ϰ̀ ἁπλῶς,vt loquuntur,quando etiam ipse baptizauit.1.Cor.1.16,17.

Aliud exemplum ex Papistarum & sophistarum schola, dum nos aiunt posse vitam æternam mereri, & debere omnia vendere & dare pauperibus. Aiunt igitur,

Ait Christus, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Matth.19.17. *Ergo opera nos deducunt ad vitam æternam.* Item aiunt,

Dixit Christus, *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes & da pauperibus.*

Ergo qui vendit omnia quæ habet, & dat pauperib. est perfectus. In vtroque syllogismo fallacia est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, quia in vtroque loco Christus propriè sese attemperat & suum responsum personis eorum, quibuscum est illi negotium.lib.3.Instit.c.18.sect.9.

Aliud exemplum ex Sacramentariorum rationibus. Aiunt enim,

Paulus ait omnes Iudaicas ceremonias fuisse vmbras

rerum futurarum, idem author ad Hebræos. *Coloss.* 2. 17. *Hebr.* 9. 9.

Ergo Iudaicas ceremonias ad animam vsque pertinuisse & profuisse negant.

Nego ſequi, quia per contentionem illud dicitur contra eos qui nimis eas probabaut, & plus quàm par eſt, tribuebant, & ſuperſtitiosè retinebant: verum autem earum finem, nempe Chriſtum, non intelligebant. lib. 4. Inſtitutio. cap. 14. ſect. 25.

Aliud exemplum ex Papiſtis.

Euangeliſtæ Papiſticas & inutiles ceremonias damnant.

Ergo Euangeliſtæ omnes ceremonias in Eccleſia damnant.

Fallacia eſt à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Ac exemplorum quidem ſatis eſt.

DE FALLACIA QVÆ FIT *ex ignoratione elenchi.*

HIc locus nominatur Ignoratio elenchi, quæ appellatio eſt duplex apud Dialecticos:

nimirum { *Vniuerſalis,* & *Particularis.* }

Vniuerſalis eſt, cùm ignoratio elenchi ſumitur pro communi omnium fallaciarum & cauillationum domicilio: quia omnes ſuperiores modi ad elen

elenchi ignorationem reduci possunt, vt illi docent. Particularis & propria appellatio est, cùm pro vno quodam & certo fallaciæ detegendæ modo accipitur, qui suis finibus circunscriptus, & à cæteris distinctus est. Qui elenchus ab aliis solet nominari, *Fallacia sensus.* Qua significatione propria & speciali elenchi ignorationem hoc loco accipimus angustiùs.

Committitur autem fraus & fallacia ex hoc loco, quoties ea, quæ diuersa ratione de eodem dicuntur & enuntiantur, quasi vnâ tantùm & eadem ratione dicta essent, concluduntur de eodem. Itaque huius generis vitium & fallacia fit, quando quædam de eodem concluduntur, sed tamen non secũdum idem, neque similiter. Itaque plurimùm refert ad harum imposturarum notitiam & vitium explicandum intelligere, vt ait Aristoteles, ποσαχῶς, id est, quot modis & quàm diuersa ratione aliquid de alio dicatur & concedatur: veluti, *Paulus fuit Hierosolymis quando purificauit se & totondit caput: non fuit autem quando rasit caput Cenchreis*, Act. 18.18. & 21.24. *Ergo Paulus fuit & non fuit Hierosolymis.* Item, *Paulus non vidit Christum ante resurrectionem, vidit autem in via Damascena post resurrectionẽ*, 1. Cor. 15.8, Actor. 9.4. *Ergo Paulus vidit, & non vidit Christum.*

Differt igitur hic locus & elenchus à superiori, qui est à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, quòd in superiori fallacia & elencho aliquid latiùs vel affirmatur vel negatur in conclusione, quàm erat in præmissis. At in hoc, eadem omnino & æquè videntur concludi de eodem, quę erant in prioribus enuntiatis & propositionibus, sed non

eâdem ratione tamen.

Ergo quoties quædam de vno aliquo & eodem dicuntur, non vna tamen & eâdem ratione, sed diuersa (quæ in conclusione tamen ponuntur, tanquam eâdem ratione & secundum idem, & similiter dicta essent) fit fallacia ex hoc loco qui dicitur, *Ignoratio elenchi*. Sensus enim diuersitatem confundit ea ratio, & diuersam rerum considerationem miscet, quæ fieri & distingui debebat. Ex quo fit, vt multis modis ex hoc loco fallacia committatur. Nam siue diuina cum humanis confundantur: siue allegoriæ inutiles inuehantur, & sensus Scripturæ incertus: siue aliud mens authoris velle, aliud autẽ verba ipsa orationis significare videantur: siue diuersus rerum respectus & diuersa dicti ratio non obseruetur, atque inde fiat committatúrque fallacia, pertinet ad hunc locum: denique omnis is fraudis faciendæ modus, in quo ratio diuersitatis vel non intelligitur, vel non obseruata est. Quo genere fallaciæ plurimùm hæretici vtuntur. Nam quod fallunt & decipiunt, accidit ex eo, quòd res non distinguunt, neque intelligunt, qua ratione, quidque in Scriptura dicatur.

Remedium autem, quod optimum afferri aduersus tot monstra & morbi genera potest, hoc est, vt negetur consequentia, atque ratio negationis explicetur ex illa diuersa ratione, quæ in conclusione prętermissa esse docebitur. Ex illius enim diuersæ rationis cognitione tanquam ex manifesti luminis accessione fraus & tenebræ, quæ in syllogismo obiectæ sunt, patefient atque discutientur. Sunt autem hæc exemplis illustranda, quò notiora sint. Ac primùm quidem sit illud quod ex Praxeæ

hæresi

hæreſi ſumptum eſt, quemadmodum refert Tertullianus in lib. aduerſ. Praxean, qui Filium Deum eſſe negabat. Aiebat igitur ſic Praxeas,

Dicit Deus, *Ego cœlum extendi ſolus.*

Ergo vnus & ſolus eſt Deus Pater.

Negat ſequi Tertullianus, quia ratio huius dicti & loci Scripturæ à Praxea non animaduertitur. Dictum eſt enim illic Deum ſolum feciſſe, tum ad excludendos falſos gentium deos: tum ad diuinitatis vnionem & identitatem explicandam: non autem ad Filium Deum ſemouendum à creatione cœli. Atque ita Praxeas rationem dicti non obſeruat in concluſione. Itaque fallit ab ignoratione elenchi.

Aliud exemplum eſt ſumptum ex Marcionitarũ errore. Illi negabant Chriſtum verum hominem fuiſſe, vel vnquam natum verè. Arguebant ſic,

Chriſtus negat ſe habere matrem & fratres, niſi diſcipulos, Matth. 13. 48, & 49.

Ergo Chriſtus non eſt natus, neque habuit matrem naturalem.

Negat ſequi Tertullianus, quia illius dicti ratio & mens non conſideratur à Marcione. Neque enim hoc dixit Chriſtus, vt negaret ſe habere veram matrem, ex qua eſſet natus verus homo: ſed vt oculos alloquentium ad Deum erigeret, qui nimiũ in terrena cognatione defixi erant. Vide tu hanc ſolutionem apud ipſum Tertull. lib. 4. adu. Marcio. pag. 449. Incipit autem ab iis verbis poſt annotatio. 29. *Venimus*, ait Tertull. *ad conſtantiſsimum argumentum omnium*, &c.

Aliud exemplũ ex Aetianorum hæreſi, qui cùm Filium genitum ab æterno audirent, irridebant:

quasi esset aliquid impossibile huic Deo Filio, nimirum se facere ingenitum. Aiebant igitur sic,

Deus est omnipotens.

Filius Deus se non potest facere ingenitum.

Ergo hic Deus Filius & omnipotens & non omnipotens est.

Negat sequi Epiphan. & docet fallaciam committi ex sensus diuersitate. Nam quòd dicitur, quędam Deum non posse, vti factum non potest infectum reddere Deus, vt aiunt, illud dicitur nõ quòd omnia non posit Deus, sed quòd non omnia deceant ita fieri. Itaque illud, Non potest Deus montem sine valle facere, & Christus se ingenitũ reddere, non dicitur ratione imbecillitatis vllius quæ sit in Deo: sed ratione hac, quòd sit Deo incompetens καὶ ἀπρεπὲς ita facere.

Aliud exemplum ex Papistarum errore, dum sic arguunt,

Deus iubet nos ista facere, illa euitare, ad eáque nos exhortatur.

Ergo ista facere, & illa euitare nos posse declarat, idque per nos ipsos.

Nego sequi: Neque enim est hæc mens Scripturæ, dum nos ad bene viuendum exhortatur, vt doceat quid ipsi per nos facere possimus: sed vt intelligamus quantum Deo debeamus, & quanta sit nostra imbecillitas. lib. 3. Institut. Christian. cap. 17. sect. 1. & 2.

Aliud exemplum ex Pelagianis sumptum, quod refert August. in sermone de verbis Apostoli contra Pelagianum.

Peccator filius de patre peccatore nascitur.

Ergo filius regeneratus nascitur de patre regenerato.

Nego

Nego ſequi ex diuerſa ratione generationis & regenerationis. Nam fidelis & regeneratus generat, non quâ parte regeneratus eſt: ſed quâ parte & generatus & peccator eſt, id eſt, homo naturalis.

Aliud exemplum ſumptum ex Anabaptiſtis. Aiunt illi omnia bella eſſe damnata. Aiunt igitur,

Deus dixit, *Non occîdes.*

Ergo bella omnia ſunt damnata à Deo.

Nego ſequi, quia ratio dicti & ſententiæ Dei in illo præcepto non obſeruatur, quæ fuit hæc, vt priuata omnis animi vindicta, non autem publica & quæ fit à Magiſtratu ex iuſta cauſa damnaretur. lib. 4. cap. 20. ſect. 10.

Aliud exemplum ex Ebionitarum hæreſi, quod & refert & ſoluit Epiphan. in Panar. lib. 1. Tom. 1. Ait igitur Ebion,

Dicit Chriſtus, *Sufficit diſcipulo, ſi ſit ſicut præceptor ipſius*, Matth. 10. 25.

Ergo debent diſcipuli Chriſti circuncîdi, vt ipſe circunciſus fuit.

Negat ſequi pag. 74. in verbis ὅμως ἐπειδὴ βούλεται ὁ κτηνώδης, &c. quia non capit mentem, neque attingit ſenſum iſtius loci Ebion. Loquitur enim de perſecútionibus Chriſtus, non de circunciſione. Itaque fallacia eſt ex hoc loco, quia in alienam ſententiam torquetur Scriptura à vero & proprio ſenſu.

Aliud exemplum ex Papiſtarum diſputatione, dum ſuam vnctionem ſuſtinent & defendunt. Aiunt illi,

Vult Iacobus, vt vngantur ægri, Iacob. 5. 14.

Ergo vngi debent ægri.

Ratio temporis est circunspicienda & circunstantia donorum, quæ tunc vigebant in Ecclesia Christi, hodie verò non item, lib 4. Institut. cap. 19. sect. 18. Infinita denique exempla alia colligi possunt. sed hæc satis erunt. Ex quo fit, vt iam sit conclusa omnis de elenchis siue locis sophisticis hæreticorum particularis disputatio & tractatio. Restat autem vt quædam addamus, quæ sunt ad superiorum omnium vsum perquàm necessaria, tum ad locos de Instantia & Appellatione propriæ conscientiæ veniemus.

VNVM ET EVNDEM SYLlogismum ex variis & diuersis Elenchis solui posse.

ILla verò, quæ ad huius artis superioris vsum scitu necessaria sunt, hac vtili admonitione continentur, Posse vnum & eundem hæreticorum syllogismum ex variis & diuersis locis & elenchis solui & dilui. Quemadmodum enim vnum & idem factum, si diuerso modo consideretur, potest plura in se crimina, vel varias laudes complecti: ita vnus & idem syllogismus potest, quando fallaciam habet & cauillationem, sæpe ad hanc, sæpe verò ad illam speciem fallaciæ referri, prout in eo diuersa vitia notari atque obseruari queunt. Ac primùm quidem possunt omnes superiores elenchi ad eum referri, qui dicitur Ignoratio elenchi: sed præterea etiam ad alios modos & locos, quemádmodum exemplis res hæc demonstrabitur. Neque mirum hoc, quando res vna & eadem ad diuersa relata diuerso quoque modo se habebit, vti Socrates idem in

in Republica Atheniensium est priuatus, ad Sophroniscum est filius, ad Xanthippem est maritus, ad Xanthum est pater. Idem Paulus natione est Iudæus: patriâ, Tharsensis: sectâ, Pharisæus: δήμῳ & tribu, Beniamita: & cætera quæ persequitur ipse in epist. ad Philipp. cap. 3. 5. 6. Nam exempli causâ, potest idem syllogismus vitiosus solui & à petitione principij, & à causa pro non causa nonnunquam: Idem etiam explicari ab amphibolia & ab æquiuocatione sæpe. Quod idem est de cæteris iudicandum. Ex quo fit, vt mirum videri non debeat si sæpe easdem hæreticorum rationes & imposturas hi ex hoc, illi autem ex illo loco, & alij ex aliò dirimant & enodent, quia multiplex vitium in eodem syllogismo latet. Ac ne frustrà id monuisse videamur & dixisse, res ipsa exemplis illustranda est, vt nos ipsi postea faciliùs eâdem ratione vtamur, & hæreticorum argumenta dissoluamus ex pluribus locis, & iis quidem diuersis. Veluti hoc,

Gregorius magnus defendit esse igneum purgatorium post hanc vitam.

Ergo est igneum purgatorium post hanc vitam.

Solui potest & ex elēcho, qui dicitur Petitio principij, & ex eo qui nominatur Causa pro non causa.

Item hæc ratiocinatio Arrianorum ex Ioan. 1. 4. *Quod factum est, in ipso vita erat.*

Soluitur à Philippo Melanchto. ex elencho qui dicitur Fallacia à diuisione. Sed etiam ex fraude dispunctionis & accentus solui potest, quemadmodum diximus.

Item hæc Lucianistarum & Epicureorum fallacia. Paulus ait, *Edamus, bibamus, &c.* 1. Corinth. 15. 32.

Ergo edendum & bibendum est tota hac vita.

Diluitur & à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, & à fallacia accentus & pronuntiationis ironicæ.

Ac ne sine authore loqui videamur, atque in eo veterum Patrum & scriptorum ecclesiasticorum authoritate & exemplis destitui, quædam ex Augustini libris afferamus. Hic enim vnus nobis pro omnibus erit. Igitur Augustinus in lib. qui inscriptus est 83. Quæst. alio modo soluit hanc quæstionem, Vtrum fide iustificemur sine operibus, quàm Iacobus: quia quidam obiiciunt nos fide, quæ sit sine operibus, iustos esse. Respondet enim Iacobus eam fidem esse homini picto similem, & ita ab ambiguo soluit Iacobus, Iacob. 2. 17. At ipse Augustinus docet eos, qui ex harum sententiarum Scripturæ occasione opera excludunt tanquam inutilia & damnata, fallaciam committere non tam ambiguitate vocis decipientes, quàm ignoratione elenchi: quòd non assequantur quo sensu, quáve mente Scriptura illud dixerit, nos fide iustificari, *non vt opera bona damnaret, sed ne fidei detraheretur iustitia quæ illi debetur.* Idem Iacobum locutum esse ait de operibus quæ fidem præcedunt, at Paulum de iis quæ fidem sequuntur.

Idem eodem lib. 83. Quæstion. in quæst. 8. Vtrũ anima per se moueatur, duplicem affert solutionẽ aduersus eos qui negant eam per se moueri: quia non mouetur localiter, neque extra se. Soluit igitur & ab ambigua significatione verbi motus, *cum voluntas sit motus animi in nobis:* & à dicto secundum quid, quia *quod dicitur anima moueri, perperam ad localem motum restringitur.*

Piæ-

Præterea aliam eiusdem libri Quæstion. quæ est numero 69. soluit idem Augustinus diuersis ex locis & elenchis, nempe & primùm ex fallacia quæ fit à diuisione in his verbis, *Manifestum est ergo hoc secundum susceptionem hominis dici:* Et à fallacia quæ fit ex figura dictionis in iis verbis, *Genere igitur locutionis soluitur quæstio*, &c. Atque ex superioribus apparet id quod diximus, Vnum & eundem vitiosum hæretici syllogismum sæpe posse ex variis & diuersis locis & elenchis solui, ne quis cùm id fit, turbetur, aut ne propterea hos locos esse perperam distinctos existimet. Habent enim singuli suam & eam propriam & ab aliis distinctam materiam, quam spectant & examinant: sed plura simul & in eodem syllogismo vitia concurrere possunt.

DE NVGATORIIS HÆRETICORUM *Syllogismis.*

PRæter superiores autem hæreticorum syllogismos fallaces & vitiosos, sunt præterea alij quidam, quibus possunt & solent vti: sed ij, quia planè sunt ἐριστικοὶ & ληρώδεις, id est, futiles & nugatorij, à nobis longior eorum tractatio prætermittetur: quia facilè dissoluuntur, & omnes vnâ eadémque penè ratione. Genera igitur eorum indicasse satis erit: nam fusiorem atque locupletiorem eorum explicationem tradunt Dialectici, qui libros Aristotelicos enarrant in scholis, ad quos nos eos remittimus. Genera igitur nugatorij syllo-

gismi sunt in summa duo. Nam nugatorius syllogismus est

aut { Ἀσύστατος, id est, *consistere non potest.*
Consistere potest, & est *σύστατος.* }

Syllogismus autem dicitur ἀσύστατος, qui consistere non potest, quia seipsum euertit, cuius sunt adhuc duo genera: nam in eo dicuntur

vel { *Contraria sibi ipsis.* ψευδόμενον appellatur.
Reflexa in sese. Ceratinum dicitur, i. Cornutum. }

ψευδόμενον igitur est, cùm contraria sibi ipsis enunciata syllogismus habet & concludit: veluti, Socrates dicebat se hoc vnum scire, quòd nihil sciret. Ergo aliquid sciebat Socrates. At nihil sciebat. Ergo aliquid & nihil sciebat. Ista sunt sibi mutuò contraria & repugnantia, quæ simul non videntur posse desistere.

Κερατίνον siue *cornutum*, est syllogismus in quo aliquid in seipsum vitiosè reflectitur: veluti, *Cœlum omnia tegit*, Ergo & seipsum. *Oculus omnia videt*, Ergo & seipsum videt.

At is syllogismus qui sese planè non euertit & dicitur σύστατος, etiam est duplicis generis. Nam in eo

vel { *Inepta omnino colliguntur.* dicitur οὔτιδες,
Noxia & damnosa illi ipsi qui concessit. nominatur κροκοδείλινον. }

οὔτιδες

Οὔτιδες est syllogismus in quo balbutientia & inepta enuntiantur, vt ait Diogenes Laërtius lib. 7. veluti, *Si quis est hîc, non est Rhodi.* Ergo siquis est hîc, non est Rhodi. Inepta est oratio, quia scitur istud. Κροκοδείλινον est, quum damnosa colliguntur ei qui concederet partem aliquam syllogismi. solet appellari *Periculosum Dilemma*, quale illud est quod de Protagora præceptore & Euathlo discipulo narrat A.Gellius in Noctibus Atticis. Has omnes syllogismi nugatorij formas latè tractant Megarici Philosophi, vt in Euclidis vita tradit Diogenes Laert. lib. 2. Stoici autem in certa præcepta & genera collegerunt.

Horum autem omnium vna est solutionis ratio & lex, vt intelligatur quid per συνεκδοχὴν dicatur aut non: & vt illud semper excipiamus de quo disputatio est, aut quod excipiebatur: veluti, *dicebat Socrates se nihil scire*, sed adiungebat, præter hoc vnum quod nihil sciret. Ergo illud excipiendum est. Item, *Omnes Cretenses sunt mendaces*, & hoc dixit Epimenides Cretensis. Ergo mendax. Sed excipe, non in eo tamen quod dixit ipse, Omnes Cretenses esse mendaces. Idem de cæteris nugatorij syllogismi generibus est iudicandum. Et quia abundè ista omnia iam tradidimus, ad reliquos duos modos veniamus, qui supersunt explicandi, quorum vnus dicitur, *Ab instantia*, alter *Ab appellatione conscientiæ* eius, qui veritatem negat.

DE LOCO SOLVTIONIS

argumentationis vitiosæ, qui fit & ducitur ab instantia, quæ datur.

AC quidem abundè ex superioribus videri poteramus omnes hæreticarum fallaciarum modos tradidisse, nisi essent inter eos importuni quidam & miseri, aut etiam indocti, quibus satisfieri nulla honesta responsione potest, ita sunt litigiosi, obstinati & pertinaces. Quibus tamen si os obstrui non poterit, saltem vel scrupulus vel dubitatio iniicienda est animis, ne tam audenter, quàm solent, persistant in errore: sed vt aliqua tandem ratione adducantur, vt ad se redeant, cogitent quid dicant & quid affirment, quídve negent. Quibus autem modis id confici queat, sumus hîc explicaturi. Nam ij, quibuscum nobis res est & negotium, hæretici sunt

aut { *Contentiosi in errore.* / *Desperati omnino,* } quantum nobis coniectari atque perspicere licet. Ac contentiosos quidem & superbos & litigiosos fore hæreticos satis Paulus docet, 2. Timoth. 3. Quæ tamen contentio neque Christianos & pios homines, neque Ecclesiam Dei decet. Nam, vt ait idem Paulus, *Siquis videtur esse contentiosus, nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei*, 1. Corinth. 11. 16. Aduersus igitur huiusmodi contentiosos in suis propositionibus & errore defendendo hæreticos, operępretium est si superioribus modis & solutionibus, quæ ex vno aliquo explicatorum elenchorum

rum rectè fiunt, non acquiescunt tamen, vtile, inquam, est aduersus eorum argumentationem & conclusionem instantiam dare siue afferre. Ergo primum est eorũ syllogismos fallaces illos quidem & vitiosos ex vno aliquo elencho deprehendere & explicare, atque ita soluere. Sed si pertinaciter tamen in eadem illa sua conclusione persteut, aduersus eos instantia danda est, si qua potest apertè dari. Primùm autem aduersus hæreticum instantiam afferre non decet, tum quòd instantiam dare, aut dare inconueniens, non est soluere argumentum, quemadmodum loquuntur: tum quòd ea ratio non docet ipsum hæreticum, in quo erret. Id quod maximè nitendum est. Itaque ipsa syllogismi solutio vel ex dictionis elenchis, vel ex aliis est afferenda. Tum si errori suo iam manifestato inhæret adhuc hæreticus, detur instantia, si qua potest. Nam semper apertè illa non potest obiici, neque contra quantãlibet conclusionem afferri. Atq; hoc etiam solutionis modo vsi sunt veteres scriptores ecclesiastici in diluendis hæreticorũ rationibus, si quos viderent importuniores. Nam instantia quæ affertur, facit vt ipse hæreticus iam dubitare de ea ipsa conclusione incipiat, quam tamen tam anxiè antea pedibus manibúsque tuebatur, & pro turri Achillea statuebat, quando videt & agnoscit & verum esse quod contra obiicitur, & suo se iugulari gladio. Ergo instantiam dare sæpe vtile est.

Quid sit autem instantia, quæ à Græcis dicitur Ἔνστασις, definit Ammonius. Est autem instantiam dare, conclusionem quidem aduersarij admittere per concessionem, huic tamen aliam contrariam, & quæ eam euertat afferre, ne prior conclu-

sio vera fuisse existimetur & censeatur. Itaque inconueniens & absurdum & impossibile aliquid contra conclusionem hæretici affertur, quod verum esse agnoscit ipse hæreticus: sed & cùm aliqua propositio conclusioni hæretici contraria affertur, quæ item vera est, illud fit quod nos dicimus & appellamus, instantiam dare. Et quia hæc obscura sunt, nisi exemplis illustrentur, aliquot proferamus, in quibus à veteribus instantia affertur.

Exemplum est illud quod contra Gnosticos affert Tertullianus in lib. aduersus eos edito. Aiunt,

Pro Christo mori nos debemus, quia ipse pro nobis mortuus est.

Imò respondet Tertullia. & dat instãtiam, quia Christus pro nobis mortuus est, exemplum nobis dedit, vt pro eo moriamur, & mortificationem Domini nostri Iesu Christi in corpore nostro circunferamus, 2. Cor. 4. 10.

Eodem modo soluit Ambrosius in commentariis suis in Pauli epist. ad Eph. c. 2, 13. Ille enim, ait Ambrosius, cùm sit Dominus, & nullius egeat, obtulit se pro nobis, vt non sibi, sed nobis magis proficeret. Nos enim, etiamsi nobis non proficeret Christus, fortè cogeremur mori pro ipso domino, serui: quantò magis cùm non solùm illius, sed & nostra mors nobis præstet effectum?

Aliud exemplum ex scriptis Augustini aduersus Donatistas ex lib. qui est contra 2. Gaudentij epistolam cap. 26. Aiunt illi dum Magistratuum operam in politia & concordia Ecclesiæ conseruanda damnant:

Deus Prophetis, non autem Regibus dedit præconium ad regendam Ecclesiam Israel.

Ergo

Ergo Reges malè se illi regendæ immiscent.

Respondet Augustinus & instat etiam inter prophetas fuisse Reges multos, qualis David, Iosias, & Saul. Ergo etiam Deus Regibus suam Ecclesiam conseruandam mandauit & commisit.

Aliud ex eiusdem patris Augustini scriptis sumptum exemplum ex libr. 2. contra literas Petilia. c. 92. Ait ille, vbi Magistratum improbat:

Reges seculi semper sibi inuidos Christianitas sensit.

Ergo in Ecclesia Christiana non debent esse Reges & Magistratus.

Respondet, atque instat Augustinus contrà, plures Reges enumerari posse qui fauerint Ecclesię & piis & Christianis, vt M. Aurelius, Traianus, Philippus, item Constantinus Magnus & Theodosius, item Abimelech & Hiram.

Aliud exemplum quod ex ea ratione sumptum est etiam, Caluinus contra Pseudonicodemitas affert. Aiunt isti dilatores,

Pax est cum omnibus colenda.

Ergo omnium impietati est communicandum.

Respondet & instat pius quilibet, Omnis maledicta pax est, quæ extra Deum & Christum quęritur, & colitur inter homines.

Aliud exemplum adducatur ex eo quod Papisticis concionatoribus in Euangelij lucem exortam mira iracundia declamantibus responderi debet. Aiunt illi & plenis buccis vociferantur & tragicè, Quæ & quot calamitates post istius nouæ, quam vocant, doctrinæ publicationem extiterint! contrà nos instare debemus, atque docere, Quanta bona, & quæ salus & spes vitæ æternæ

ex tanti támque admirabilis secreti reuelatione à Deo facta nobis, ita vt vita potiùs ipsa sit amittenda, quàm tantum támque excellens Dei donum. Atque hoc exemplorum satis est.

DE APPELLATIONE PROPRIÆ *eius, cum quo disputamus, conscientiæ.*

VEniamus igitur ad vltimum hæreticæ argumentationis soluendæ modum, qui à nobis est dictus *Appellatio propria eius, cum quo disputamus, conscientiæ.* Est autem huius loci vsus maximè in desperata hominum hæreticorum cōtentiosorum malitia, quales olim Arriani fuerūt: infiniti autem nostro tempore ἄθεοι & impuri profaníque homines: denique Papistæ multi, & ij qui cōtra propriæ conscientiæ sensum falsam doctrinam tuentur & defendunt. Irridebunt fortasse nostri sophistę hūc solutionis argumenti modū, sed nos vtilē experimur, atq; eo etiam vsi sunt veteres ecclesiastici scriptores, quemadmodum exemplis docebimus, non ornatus tantùm gratiâ, sed imponendi illis silentij causâ. Præterea hic modus similis est illi, quem Ammonius in suis in Aristotelis categorias commentariis, in titulum De substantia, nominat ἀπαγωγὴν, id est, abductionem. Est enim conscientiæ appellatio, internæ, quam quisq. de re de qua agitur habet, sentētiæ & cognitionis improbatio, quā Deo teste promi & explicari postulamus. Nā hoc modo & sensus iudiciorū Dei reuiuiscit in nobis, & quem obstinatè & perditè tuebatur quis errorem,

rem, ſæpe reuocat & abnegat ſiue abiurat. Deniq. huius modi vis & effectus totus conſcientiam pungit, & dormientẽ excitat, vt ad ſe redeat tandem, & meliùs de Deo déque eius veritate ſentire incipiat & velit. Atque hic modus ſæpe efficacior eſt, quàm reliqui ſuperiores omnes. Itaque vſi ſunt veteres eo. Notum eſt enim illud, quod idem erit pro exemplo, quodque tradit Socrates libro 1. Hiſtoriæ ſuæ c.8.& Hermias Sozomenus lib.1.c.18. Tripart.Hiſtor.lib.2.cap.3. Quòd cum ſenex quidam Chriſtianus audiret fallaces quorundam philoſophorum gentilium diſputationes & quæ auditores detinerẽt, ſurrexit, & appellata philoſophorum conſcientia erexit philoſophum ad Deum: atque ita in ſeipſum deſcendit ille qui diſputabat, víque Spiritus ſancti in eo agentis deſiit veritati contradicere, & obmutuit, factúſque eſt ipſe etiam poſtea Chriſtianus.

Aliud exemplum ſumptum ex Epiphanij ſcriptis, qui in ſuo Panario Ætij infeſtiſſimi orthodoxæ de Chriſto fidei hoſtis & hæretici deſperati animũ & conſcientiam reuocat ad Deũ, pag.401.in argumento Ætij numero 8, καὶ τίς ἐστι χρεῖα, inquit, τῆς πρὸς σὲ λαλεῖας., ὄντα τε παντάπασιν ἀλλότριος χριστιανῶν ὑπάρχεις, προφητῶν τε καὶ ἀποστόλων, καὶ εὐαγγελιστῶν μαρτύρων τε, καὶ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἐλέγξαι σὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως ἑτοίμως ἐχόντων, ὅτι, &c.

Aliud etiam exemplum eſt in Ario ipſo, cuius cùm conſcientia ab Alexandro Conſtantinopoleos epiſcòpo ſæpiùs eſſet appellata, tandem tactus eſt eius ſenſu: Nam φόβος ἐκ τινος συνειδότος κατεῖχε τὸν Ἄρειον, vt ſcribit Socrates ſcholaſtic. libr. 1. c.38. Scio quidem iſta Dei digito contigiſſe & fa-

cta esse ad iustam sceleratorum & veritati suæ contradicentium hominum vltionem & vindictam: sed tamen ista appellatio eorum conscientiæ profuit & ad terrendos & ad commonefaciendos istos tam obstinaces homines & hæreticos. Denique hoc eodem solutionis genere videtur vti Caluinus quoque lib.3.Instit.Christia.c.20.vbi ad Papistas refutandos, qui nos cum diffidentia orare docent eorum consciẽtiam appellat, si modò quis eorum rectè vnquam orauit. Denique commonefactio de diuino iudicio sæpe vtilis est & necessaria, & perstringit obtusioris aut pertinacioris ingenij homines,qui veritati & fidei Christianæ negotium facessunt.Quo fit vt nos nõ veriti sumus inter cæteros soluendæ fallaciæ, quæ nobis ab hæretico aut impostore homine nectitur, modos,& hunc quoque referre,quandoquidem sæpe conducere scio eum ipsum,qui contra veritatem contendit,interrogare & percontari. Tu ipse quid de ea re sana conscientia iudicas & sentis? Reuincitur enim à seipso,& tum vel silet,vel ad rem ipsam diligentiùs attendit, ne temere iudicare videatur, aut ne sciens fallere, si modò vel vlla verę conscientiæ mica in eo residet.Et quia ipse huius loci vsus satis necessarium & verũ fraudis hęreticorum detegendæ modum esse demonstrabit,de eo plura non dicemus. Vnde fit,vt huic operi nostro finis imponatur,postquam vt nobis quidem videtur,abundè omnes eos locos sumus persecuti,ex quib.hæreticorum cuiuscumq.generis fallaciæ deprehendi atque solui diluíq. possunt. Faxit Dominus per Iesum Christũ vnigenitum suum & seruatorem nostrum, vt quæ diximus atq.scripsimus omnia pijs quidem